

PODJETNIŠKE IDEJE

Vodnik po intelektualni lastnini
za zagonska podjetja

PODJETNIŠKE IDEJE

Vodnik po intelektualni lastnini za zagonska podjetja

Naslov izvirnika:

Enterprising Ideas: A Guide to Intellectual Property for Startups.

Izdal in založil:

**Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino,
Kotnikova ulica 6, 1000 Ljubljana, Slovenija.**

Prevod iz angleščine: **Amidas d.o.o. (prevod: Ema Novak).**

Prilagoditev originalne izdaje: **mag. Matej Rus,**

visokošolski predavatelj za podjetništvo na Ekonomsko-poslovni fakulteti
Univerze v Mariboru in vodja platforme Start:up Slovenija.

Oblikovanje: **Boštjan Lešnjak, Urad RS za intelektualno lastnino.**

Tisk: **Studio Print d. o. o.**

Izvirnik v angleščini:

© **Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO).**

© **WIPO, 2021.**

© za izdajo v slovenskem jeziku:

Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino, 2024.

Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna (CC BY 4.0).

Ta publikacija je prevod in prilagoditev vodnika, ki ga je prvotno pripravila Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO) in je na voljo pod licenco Creative Commons. Če si želite ogledati kopijo te licence, obiščite <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.

Sekretariat WIPO ne prevzema nikakršne odgovornosti v zvezi s preoblikovanjem ali prevodom izvirne vsebine.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

347.77/.78:334.72(035)

PODJETNIŠKE ideje : vodnik po intelektualni lastnini za zagonska podjetja / [prevod iz angleščine Amidas (prevod Ema Novak) ; prilagoditev originalne izdaje Matej Rus]. - Ljubljana : Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport, 2024. - (Intelektualna lastnina za podjetja ; št. 6)

Prevod dela: Enterprising ideas

ISBN 978-961-6083-17-1

COBISS.SI-ID 197123843

Kazalo

UVOD	5
Obseg vodnika	6
Kaj je »intelektualna lastnina«?	6
Zagonsko podjetje, ki intelektualno lastnino ustvarja, v primerjavi z zagonskim podjetjem, ki intelektualno lastnino uporablja	9
Razumevanje ravni tehnološke pripravljenosti (TRL)	10
Poslovni model v primerjavi s poslovnim načrtom	10
PRIMER: Planet Care d.o.o.	12
VARSTVO VAŠE INOVACIJE	14
Pridobitev patenta	15
PRIMER: MyCol d.o.o.	16
Zagotavljanje varstva poslovnih skrivnosti	19
Varstvo avtorskih pravic	20
USTVARJANJE PREPOZNAVNOSTI VAŠEGA IZDELKA NA TRGU	21
Pridobitev znamke	22
Domenska imena	25
Pridobitev modela	26
PRIMER: Chipolo d.o.o.	28
ŠIRJENJE NA MEDNARODNI TRG	30
Vložitev patentne prijave v drugih državah	31
Vložitev prijave znamke v drugih državah	35
Vložitev prijave modela v drugih državah	36
PRIMER: MESI d.o.o.	38
Pridobitev avtorske pravice v drugih državah	40
DRUGI STRATEŠKI NAČINI UPORABE INTELEKTUALNE LASTNINE	41
Licenciranje	42
Prenos	45
Dostop do financiranja	45
Povečanje vrednosti zagonskega podjetja	48
PRIMER: Bird Buddy Studio d.o.o.	52
Pritegnitev partnerjev in sodelavcev	54
UPRAVLJANJE TVEGANJ	55
Ureditev lastništva in pravic uporabe	56
Preprečevanje sodnih sporov	58
Preprečevanje potrate časa in virov	60
UPORABA PODATKOVNIH BAZ INTELEKTUALNE LASTNINE	62
Podatkovne baze patentov	63
Podatkovne baze znamk in modelov	64
Avtorska pravica	65
Domenska imena	65
PRIMER: Remigo d.o.o.	66
REVIZIJA INTELEKTUALNE LASTNINE	68
PRILOGA 1: PONUDNIKI STORITEV	72
Pospeševalniki	73
Inkubatorji	73
Centri za upravljanje tehnologij in njihov prenos (TMO in TTO)	74
Državni, nevladni in mednarodni podporni programi	74
PRILOGA 2: VIRI	75

Kratice

ASPI	dostop do specializiranih patentnih informacij
ARIPO	Afriška regionalna organizacija za intelektualno lastnino
BOIP	Urad Beneluksa za intelektualno lastnino
ccTLD	nacionalne vrhnje domene
CPC	kooperativna klasifikacija patentov
CRM	upravljanje odnosov s strankami
EUIPO	Urad Evropske unije za intelektualno lastnino
FFF	prijatelji, družina in norci
gTLD	generična domena najvišje ravni
ICANN	Internetna korporacija za dodeljena imena in številke
IPC	mednarodna patentna klasifikacija
LP	partner z omejenim jamstvom
MSP	malo in srednje veliko podjetje
NASA	Nacionalna uprava za aeronavtiko in vesolje
OAPI	Afriška organizacija za intelektualno lastnino
OEM	proizvajalec originalne opreme
PCT	Pogodba o sodelovanju na področju patentov
RUL	preostala doba koristnosti
SDK	komplet za razvoj programske opreme
SHA	delničarski sporazum
TISC	centri za podporo tehnologiji in inovacijam
TLD	domena najvišje ravni
TRL	raven tehnološke pripravljenosti
TTO	pisarna za prenos tehnologij
UDRP	enotna politika za reševanje sporov v zvezi z domenskimi imeni
URSIL	Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino
USPTO	Ameriški urad za patente in znamke
WIPO	Svetovna organizacija za intelektualno lastnino

Uvod

Obseg vodnika

Začetek uspešnega podjetja pogosto temelji na eni sami dobri ideji. Verjetno je ta ideja prehodila dolgo in zapleteno pot od laboratorija do trga in preživela, ko so bile druge dobre zamisli izločene, ker so podobni izdelki že obstajali, ker niso bili tržno zanimivi ali ker so stali več, kot bi trg prenesel. Pomembno vlogo na tem potovanju ima sistem intelektualne lastnine.¹ Zato mora biti intelektualna lastnina podjetja v celoti vključena v poslovno strategijo podjetja in jo podpirati.

Sistem intelektualne lastnine inovatorjem omogoča, da nadzorujejo usodo svojih inovacij. Pravice intelektualne lastnine pomagajo pri varovanju pred posnemovalci in podjetjem omogočajo, da ustvarijo prepoznavno identiteto ter tako okrepijo svojo prisotnost na trgu. Dobre prakse upravljanja intelektualne lastnine so pomembne v celotnem življenjskem ciklu podjetja, ko se ustanavlja, širi, išče vlagatelje, se povezuje s partnerji in sodelavci ter zaposluje delavce. Intelektualna lastnina je pomembna tudi takrat, ko zagonska podjetja prevzamejo druga podjetja ali ko na žalost propadejo. Sistem intelektualne lastnine je tudi vir pomembnih tehničnih in poslovnih informacij, ki so neprecenljive za sprejemanje premišljenih odločitev v celotnem poslovnem ciklu podjetja.

Zagonska podjetja se morajo prav tako zavediti, da jim lahko sistem intelektualne lastnine poleg krepitve konkurenčnosti pomaga tudi pri obvladovanju tveganj. Zagonsko podjetje, ki ne upošteva intelektualne lastnine, lahko krši pravice intelektualne lastnine drugih, ne more dostopati do domen, ki so že zasedene, ali izgubi

ključno intelektualno lastnino, ker so druga podjetja prva vložila zahtevo za varstvo. Tovrstne napake so lahko usodne.

Ta publikacija vsebuje smernice, kako lahko zagonska podjetja uporabljajo sistem intelektualne lastnine, da ostanejo konkurenčna in razumejo tveganja, ki lahko nastanejo, če ga ne upoštevajo. Osredotoča se na zagonsko podjetje, ki poskuša na trg dati inovativno tehnološko rešitev, vendar bi morala biti načela enako koristna tudi za zagonska podjetja, ki ne temeljijo na tehnologiji, vendar imajo idejo za nov marketinški koncept, so namenjena tržni niši ali zagotavljajo inovativno storitev. Sistem intelektualne lastnine ponuja nekaj za vsa zagonska podjetja, čeprav za nekatera več kot za druga.

Kaj je »intelektualna lastnina«?

V širšem smislu se intelektualna lastnina nanaša na umske stvaritve. Takšne stvaritve so zakonsko priznane kot lastnina, ki je lahko v lasti ustvarjalca, če so izpolnjeni zakonsko določeni pogoji. Države so se v mednarodnih pogodbah na splošno dogovorile o tem, kakšni so ti pogoji, čeprav te pravice razlagajo in uporabljajo različno.

Ko razmišljamo o stvaritvah uma, imamo v mislih nove zamisli o izdelkih, nove načine delovanja, privlačne dizajne, prepoznavne poslovne znake in stvaritve, kot so glasba, pesmi, slike in kipi. Po svoji naravi so neopredmetene, saj se ideje ne moremo dotakniti, je držati ali videti, lahko pa se dotaknemo njenega izraza, ga držimo ali doživimo. Neopredmetenost takšne lastnine je slabost in prednost, ki sta enkratni. Ker so ideje neopredmetene,

je težko preprečiti, da bi si jih drugi prisvojili in jih reproducirali, hkrati pa lahko ideje sočasno uporablja veliko ljudi, ne da bi jih izčrpali ali poslabšali njihovo kakovost. Primer za to je pesem. Morda je drugi osebi težko preprečiti, da bi kopirala pesem, ki jo je napisal avtor, vendar lahko v njegovi pesmi hkrati uživa veliko ljudi. Predpisi o intelektualni lastnini dajejo idejam oprijemljivost, saj ustvarjalcem omogočajo, da so lastniki svojih inovativnih idej in ustvarjalnih rezultatov, če so izpolnjena pravna merila.

Ko ideja doseže točko, ko se pričakuje, da bo postala osnova izdelka ali storitve s komercialnim potencialom, je treba čim prej razmisliti, kako bi lahko varstvo intelektualne lastnine olajšalo njuno pot na trg. V nadaljevanju so na kratko opisana ustrezna orodja varstva intelektualne lastnine.

Patenti

Patent je izključna pravica, ki se podeli za izum, ki je nov, na inventivni ravni in je industrijsko uporabljiv. Lastniku daje zakonsko pravico, da tretjim osebam, ki nimajo njegove privolitve, prepreči, da izdelujejo uporabljajo, ponujajo v prodajo, prodajajo ali uvažajo patentiran izdelek ali izdelek, pridobljen s patentiranim postopkom.

Patent podeli nacionalni patentni urad ali regionalni patentni urad, ki zastopa skupino držav. Velja za omejeno obdobje, praviloma največ 20 let od datuma prijave, če imetnik patenta pravočasno plača pristojbine, potrebne za ohranitev veljavnosti patenta. Patent je ozemeljska pravica, omejena na geografske meje zadevne države ali regije. V zameno za podelitev patenta morajo prijavitelji patentov predložiti

podroben, natančen in popoln pisni opis svojega izuma.² Patentne dokumente (patentne prijave in/ali podeljene patente) objavljajo patentni uradi po vsem svetu in so glavni vir patentnih informacij. Zato so javne patentne zbirke in komercialne podatkovne baze patentov bistven in pogosto edinstven vir tehničnih informacij, saj številni izumi niso objavljeni v znanstveni literaturi.

Poslovne skrivnosti

Poslovna skrivnost je vsaka informacija, ki ima za podjetje tolikšno komercialno vrednost, da se ohranja kot skrivnost. Na splošno se lahko za poslovno skrivnost štejejo vse informacije, od tehničnega znanja in izkušenj ter seznamov strank do finančnih informacij, tržnih strategij itd. Poslovne skrivnosti so pogosto opisane kot ledena gora, katere vidni vrh so patenti. Zagonsko podjetje ima lahko ogromno zaupnih informacij, od katerih je nekatere potencialno mogoče patentirati, vse pa bi se lahko, če bi ostale tajne, šteje za poslovne skrivnosti in bile kot take varovane. Zagonsko podjetje se lahko iz strateških razlogov odloči, da bo svoje informacije, ki jih je mogoče patentirati, ohranilo v tajnosti, saj bo moralo te informacije objaviti, če bo hotelo pridobiti patent. Informacije, ki so bile razkrite v okviru patentne prijave ali iz drugih razlogov, ne morejo biti več varovane kot poslovna skrivnost.

Avtorska pravica

Avtorsko pravo avtorjem, skladateljem, računalniškim programerjem, oblikovalcem spletnih strani in drugim ustvarjalcem zagotavlja pravno varstvo njihovih literarnih, umetniških, dramskih ali drugih oblik

ustvarjanja, ki se po navadi imenujejo »avtorska dela«. Avtorsko pravo varuje številna izvirna dela, vključno s knjigami, revijami, časopisi, glasbo, slikami, fotografijami, kipi, arhitekturo, filmi, računalniškimi programi, videoigami in izvirnimi podatkovnimi bazami. Vendar varuje le izraz ideje, ne varuje pa osnovne ideje ali koncepta. To je pomembna razlika. Če je enaka ideja izražena na drugačen način, je malo verjetno, da bo prišlo do kršitve avtorske pravice. Avtorsko pravo daje avtorju brez postopka registracije vrsto izključnih pravic na njegovem delu za obdobje, določeno v nacionalnih zakonih. V večini držav avtorska pravica traja za čas življenja avtorja in 50 let po njegovi smrti, v nekaterih državah, vključno z Združenimi državami Amerike (ZDA) in Evropski uniji (EU) pa še dlje. V Sloveniji traja avtorska pravica za čas življenja avtorja in 70 let po njegovi smrti. Te pravice avtorju omogočajo, da na več načinov nadzoruje ekonomsko uporabo svojega dela in prejema plačilo. Avtorsko pravo zagotavlja tudi »moralne pravice«, ki med drugim varujejo avtorjev ugled in integriteto. Praviloma avtor slednjih pravic ne more prenesti.³

Znamke

Kateri koli znak, ki omogoča razlikovanje blaga ali storitev (vključno z besedami, imeni, črkami, številkami, risbami, slikami, oblikami, barvami, etiketami, zvokom ali s katero koli kombinacijo teh znakov), se lahko uporablja kot znamka. V večini držav so znamke lahko tudi slogani, reklamni napisi in naslovi. Pravno varstvo znamke se pridobi z registracijo, v nekaterih državah pa tudi z uporabo. Za registracijo znamke je treba najprej vložiti ustrezen prijavni obrazec pri nacionalnem ali regionalnem uradu za znamke, ki vlogo preuči v skladu z

veljavno lokalno zakonodajo in registracijo znamke. Čeprav se trajanje varstva lahko razlikuje, so v številnih državah registrirane znamke varovane deset let. Registracija se lahko podaljša za nedoločen čas (po navadi za zaporedna obdobja desetih let), če so pristojbine za podaljšanje plačane v določenih rokih pred potekom registracije.⁴ To velja tudi za Slovenijo.

Modeli

Izraz »model« se nanaša na okrasne ali estetske vidike izdelka. Videz izdelka je lahko varovan z modelom, če so izpolnjeni določeni pogoji. Varstvo ne zajema tehničnih ali funkcionalnih vidikov izdelka. Za registracijo modela mora prijavitelj vložiti nacionalno ali regionalno prijavo pri ustreznem nacionalnem ali regionalnem uradu za intelektualno lastnino. Varstvo modela se razlikuje od države do države.⁵ V Sloveniji traja eno ali več petletnih obdobj, vendar največ 25 let.

Druge pravice intelektualne lastnine⁶

- Uporabni modeli so znani tudi kot »kratkoročni patenti«, »majhni patenti« ali »inovacijski patenti«. V številnih državah je nekatere vrste izumov, vključno z majhnimi prilagoditvami obstoječih izdelkov, mogoče zavarovati kot uporabne modele. Zgornjih izrazov slovenska zakonodaja ne pozna. V Sloveniji poznamo patent s skrajšanim trajanjem, s katerim je mogoče zavarovati izum, ki je nov, industrijsko uporabljen, dosežen z ustvarjalnim delom in traja 10 let.
- Nove sorte rastlin. V številnih državah lahko žlahtnitelji novih rastlinskih sort pridobijo varstvo z »žlahtniteljskimi pravicami«.

- Topografije polprevodniških vezij. Originalno razporeditev ali obliko polprevodniškega vezja je mogoče zavarovati pred kopiranjem.

V praksi se različne pravice intelektualne lastnine pogosto uporabljajo skupaj za varstvo in trženje izdelkov kot celote. Tak primer je pametni telefon. Patenti varujejo njegove tehnične rešitve, od obdelave podatkov do tehnologije kamere, znamke varujejo logotip in ime proizvajalca ali telefona, modeli varujejo njegovo obliko in zunanji videz, avtorske pravice varujejo izvorno kodo programske opreme, na kateri deluje naprava, poslovne skrivnosti pa varujejo tržne strategije za globalno trženje naprave.

Zagonsko podjetje, ki intelektualno lastnino ustvarja, v primerjavi z zagonskim podjetjem, ki intelektualno lastnino uporablja

V okviru tega vodnika bi bilo koristno razlikovati med zagonskimi podjetji, ki intelektualno lastnino ustvarjajo, in zagonskimi podjetji, ki intelektualno lastnino uporabljajo. »Zagonsko podjetje, ki intelektualno lastnino uporablja«, je zagonsko podjetje, katerega poslovna ideja za svoj obstoj potrebuje tehnologijo. »Zagonsko podjetje, ki intelektualno lastnino ustvarja«, je zagonsko podjetje, ki je osredotočeno na ključno intelektualno lastnino, ki za svoj uspeh potrebuje poslovno idejo.

Zagonsko podjetje, ki intelektualno lastnino uporablja, vključuje zelo malo ali nič raziskav in razvoja ter ustvarja malo ali nič lastniške vsebine ali programske opreme.

Taka podjetja so po navadi internetna zagonska podjetja, podjetja za razvoj aplikacij ali spletne tržnice. Primera sta lahko Airbnb in Uber. Nasprotno pa poslovna ideja zagonskega podjetja, ki intelektualno lastnino ustvarja, temelji na tehnični rešitvi, varovani s pravico intelektualne lastnine. Tipičen primer je tehnologija v zgodnji razvojni fazi, pogosto zavarovana s patentom, ki jo je zagonsko podjetje razvilo ali za katero je pridobilo licenco od univerze ali raziskovalne ustanove.

V resnici inovativnih zagonskih podjetij ni mogoče tako natančno ločiti. Večina inovativnih zagonskih podjetij je v naslednjem razponu: zagonska podjetja, ki intelektualno lastnino uporabljajo, ustvarijo nekaj intelektualne lastnine, zagonska podjetja, ki intelektualno lastnino ustvarjajo, pa uporabijo nekaj intelektualne lastnine. Večina zagonskih podjetij, ki intelektualno lastnino uporabljajo, za zagon svoje poslovne ideje pridobi licenco ali kupi tehnologijo, ki je zavarovana z intelektualno lastnino in je v lasti tretjih oseb. Večina jih bo za razvoj rešitev za svoj poslovni model najverjetneje najela tudi podizvajalce. Ko bo odziv s trga pozitiven, bodo v idealnem primeru resnično začela razvijati rešitve in ustvarjati potencialne pravice intelektualne lastnine. Te pravice intelektualne lastnine so po navadi znamke, morda avtorske pravice za nekatere algoritme in uporabniške vmesnike itd. Z napredkom lahko ustvarijo novo intelektualno lastnino, ko izboljšajo programsko opremo, za katero so pridobila licenco, ustvarijo lastno programsko opremo ali svoji ponudbi dodajo nove funkcionalnosti. Sčasoma bodo ustvarila tudi zaupne poslovne informacije. Najuspešnejša zagonska podjetja, ki intelektualno lastnino uporabljajo, kot so Airbnb,

Uber in Alibaba, ustvarjajo vse več intelektualne lastnine in pogosto začnejo prevzemati intelektualno lastnino tretjih oseb in obsežne portfelje patentov, da bi ohranila ali povečala svojo konkurenčno prednost.

Po začetku izvajanja dejavnosti bodo ustrezno financirana zagona podjetja, ki intelektualno lastnino ustvarjajo, praviloma še naprej vlagala v raziskave in razvoj ter ustvarjala novo intelektualno lastnino.

Razumevanje ravni tehnološke pripravljenosti (TRL)

Raven tehnološke pripravljenosti je metoda za ocenjevanje, kako blizu komercializaciji je tehnologija ali izdelek (glej sliko 1). Na podlagi metodologije, ki jo je za ocenjevanje zrelosti vesoljskih tehnologij izdelala Nacionalna uprava za aeronavtiko in vesolje (NASA) v ZDA, se zdaj pogosto uporablja na različnih področjih industrije, čeprav nekateri strokovnjaki trdijo, da orodje ni primerno za vse vrste tehnologij. Evropska komisija⁷ in javni sektor Velike Britanije in Severne Irske (Združeno kraljestvo) sta med številnimi institucijami, ki so prilagodile model TRL. Vsak tehnološki projekt je ocenjen glede na določene parametre in dodeljena mu je ocena TRL. Na devetstopenjski lestvici ima izdelek, ocenjen s TRL 1, najnižjo raven pripravljenosti, medtem ko je izdelek s TRL 9 popolnoma pripravljen za trg.⁸

Z dodelitvijo TRL tehnologiji ali projektu lahko podjetje določi svoj položaj v inovacijski verigi. Projekt, ki mu je dodeljena nizka ocena TRL, bo praviloma potreboval znaten razvoj, preden bo pripravljen za trg. To podjetnikom omogoča, da načrtujejo

prihodnje naložbe v razvoj. Od dosežene ravni TRL so odvisne tudi možnosti financiranja in priložnosti za licenciranje tehnologije. Dejansko je lestvica TRL le en kazalnik. Podjetjem lahko pomaga pri sprejemanju odločitev o financiranju in drugih odločitvah, vendar na čas, potreben za uvedbo tehnologije na trg, vplivajo številni dejavniki.

Slika 1: Ravni tehnološke pripravljenosti

Preizkus, zagon in delovanje sistema	TRL 9
Razvoj sistema/podsistema	TRL 8
Predstavitev tehnologije	TRL 7
Razvoj tehnologije	TRL 6
Raziskave za dokaz izvedljivosti	TRL 5
Osnovne tehnološke raziskave	TRL 4
	TRL 3
	TRL 2
	TRL 1

Vir: Nacionalna uprava za aeronavtiko in vesolje, Združene države Amerike.

Poslovni model v primerjavi s poslovnim načrtom

Uspešno podjetje strankam ponuja izdelek ali storitev, ki jo cenijo. Zagonsko podjetje v svojem poslovnem modelu določi okvir za ugotavljanje, ustvarjanje in zagotavljanje vrednosti, predlog za ustvarjanje prihodkov ter opis trenutne in predvidene

konkurence, ciljnih trgov itd.⁹ V poslovnem načrtu so ob upoštevanju operativnih in finančnih elementov podrobno opredeljeni načini izvajanja poslovnega modela podjetja. Ker je poslovni načrt pomemben strateški dokument, ki predvideva prihodnost novega podjetja, mora podjetnik v celovitem poslovnem načrtu pripraviti podrobne napovedi. Večina podjetnikov v zgodnji fazi poslovanja nima dovolj podatkov, da bi lahko natančno predvideli ključne elemente, ki jih mora poslovni načrt obravnavati.

V zelo zgodnjih fazah ustanavljanja zagonskega podjetja je zato priporočljivo uporabiti prožnejše poslovne modele za opredelitev predloga vrednosti, ki ga bo zagonsko podjetje (ko bo ustanovljeno) poskušalo preveriti. Podjetniki pa si morajo vseeno vzeti čas za pripravo poslovnega

načrta, ko so potrjeni ključni elementi poslovnega modela in je zagonsko podjetje zbralo dovolj tržnih informacij in podatkov za pripravo realnih projekcij.

Strategija intelektualne lastnine podjetja mora biti vključena v poslovni načrt, ki mora pokazati, kako bo intelektualna lastnina podpirala uspešno izvajanje poslovnega modela.

Opombe

- 1 Izraz »sistem intelektualne lastnine« se nanaša na: pravice intelektualne lastnine, postopek njihovega podeljevanja, nacionalne, regionalne in mednarodne sisteme, ki obstajajo za obdelavo, podeljevanje in registracijo teh pravic, ter podatkovne baze, ki vsebujejo informacije o intelektualni lastnini.
- 2 Glej WIPO (2018). *Inventing the Future: An Introduction to Patents for Small and Medium sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 3. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_917_1.pdf.
- 3 Glej WIPO (2006). *Creative Expression – An Introduction to Copyright and Related Rights for Small and Medium-sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 4. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-918-23-en-creative-expression.pdf.
- 4 Glej WIPO (2017). *Making a Mark – An Introduction to Trademarks and Brands for Small and Medium-sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 1. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_900_1.pdf.
- 5 Glej WIPO (2019). *Looking Good An Introduction to Designs for Small and Medium sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 2. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_498_1.pdf.
- 6 WIPO (2018). *Inventing the Future*, str. 12. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_917_1.pdf.
- 7 Glej <https://euraxess.ec.europa.eu/career-development/researchers/manual-scientific-entrepreneurship/major-steps/trl>.
- 8 Glej <https://web.archive.org/web/20051206035043/http://as.nasa.gov/aboutus/trl-introduction.html>.
- 9 Poslovni model je mogoče ustvariti s kanvasom poslovnega modela. Ta vizualno predstavlja elemente, ki so potrebni za opredelitev ponudbe vrednosti izdelka ali podjetja. Glej na primer www.strategyzer.com/library/the-business-model-canvas.

Planet Care d.o.o.

vir: Arhiv podjetja Planet Care d.o.o.

USTANOVITELJICA

Mojca Zupan (direktorica)

Soustanovitelja

Miha Vrhovec,
Andrej Kržan

SPLETNA STRAN:

<https://planetcare.org/>

INTELEKTUALNA LASTNINA

- znamka EU
- znamka, registrirana v Sloveniji
- mednarodne znamke na podlagi madridskega sistema (Avstralija, Kitajska, Velika Britanija, Kanada, ZDA)
- podeljen slovenski patent
- podeljen evropski patent, vpisan v registre različnih držav EU (npr. Nemčija, Španija, Francija) in drugih držav (npr. Švica, Turčija, Združeno kraljestvo)
- več patentnih prijav po sistemu PCT
- registriran model Skupnosti

PRODUKT

Pranje oblačil prispeva do 35 % mikroplastike, ki jo najdemo v vseh svetovnih morjih in oceanih. Zaradi splošne prisotnosti jo odkrivamo v vse številnejših organizmih, tudi v ljudeh, kar postaja vse bolj pereč okoljski problem.

V podjetju Planet Care d.o.o. so razvili inovativen filter za prestrazanje mikroplastike in mikrovlaken iz odpadne vode pralnih strojev. Filter, ki ga uporabniki priključijo na odtočno cev pralnega stroja, zaustavi 90 % vlaken. Filter uporablja filtrirne kartuše, ki krijejo en mesec pranja. Po tem obdobju kartušo v filtru lahko zamenjajo in vrnejo v Planet Care d.o.o., kjer jo regenerirajo, pri čemer v podjetju ponovno uporabijo več kot 95 % kartuše. Preostalih 5 % materiala – filtrirno sredico in ujeta vlakna – postane odpadke, za katerega pa že imajo razvite reciklažne poti. Gre za pristop zaprtega kroga, kar je v skladu z zavezanostjo podjetja trajnosti in ničelnim odpadkom. Cilj podjetja, ki ga je leta 2017 ustanovila pravnica Mojca Zupan, je, da bodo

njihovi filtri v prihodnosti dopolnjevali večino pralnih strojev na trgu in tako bistveno prispevali k zmanjšanju izpustov mikroplastike v okolje. Jedrno ekipo podjetja tvorita še dr. Miha Vrhovec, ekspert na področju mehatronike in proizvodnje, ter dr. Andrej Kržan, ki se ukvarja z okoljskimi vidiki plastike.

V podjetju so prepričani, da imajo v rokah globalno najboljšo rešitev, ki se potrjuje na mednarodnem trgu. V pripravi imajo novo generacijo izdelkov, ki so plod večletnega razvoja in raziskav, s katerimi želijo postati splošno prisotni v gospodinjstvih, v novih pralnih strojih kot tudi na področju komercialnega pranja. Sprva je bila največji trg za njihove produkte Nizozemska, kjer uspešno sodelujejo s pomembno neprofitno organizacijo Plastic Soup Foundation. Danes pa svoje produkte uspešno tržijo tudi v drugih evropskih državah in v ZDA, stranke pa najdejo celo v oddaljeni Avstraliji in Novi Zelandiji.

VARSTVO INTELEKTUALNE LASTNINE

Planet Care d.o.o. je svojo prvo patentno prijavo vložil pri Uradu Republike Slovenije za intelektualno lastnino (URSIL) in na podlagi te še mednarodno prijavo po Pogodbi o sodelovanju na področju patentov (PCT). Z načrtnim vlaganjem širijo varstvo svoje tehnologije. Trenutno imajo podeljen evropski patent, vpisan v registre različnih držav EU (npr. Nemčija, Španija, Francija) in drugih držav (npr. Švica, Turčija, Združeno kraljestvo). Zavedajo se tudi koristi sistema PCT, zato so za potrebe pridobitve patentnega varstva v tujini že vložili več prijav po tem sistemu. Pri URSIL so registrirali tudi

svojo znamko »Planet Care Solution«, na mednarodni ravni pa so znamko »Planet Care microfibre filters« zavarovali po madridskem sporazumu, in sicer v Avstraliji, na Kitajskem, v Veliki Britaniji, Kanadi in ZDA. Znamko so zavarovali tudi pri Uradu Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO) za območje EU. Za videz najnovejšega izdelka so pri EUIPO registrirali tudi model Skupnosti. Planet Care v varstvu intelektualne lastnine vidi bistven prispevek k uspešni poslovni poti.

PRIZNANJA IN NAGRADE

Filter za mikrovlakna je uradno odobrila organizacija Ocean Clean Wash, kot priznanje Planet Care d.o.o. za njegovo vizionarsko delo in učinkovitost pri obravnavanju onesnaženja z mikrovlakni. Podjetje je prejelo tudi odmevno nagrado Amazon Launchpad Innovation Award 2021, ki potrjuje njihovo inovativnost in prispevek k ustvarjanju boljšega sveta.

PlanetCare

Varstvo vaše inovacije

Inovativni izdelek ali postopek, ki ga ustvari zagonsko podjetje, je lahko novost na trgu, izboljša delovanje obstoječega izdelka ali storitve ali skrajša čas ali stroške proizvodnje. V vseh primerih mora zagonsko podjetje čim prej razviti ustrezno strategijo intelektualne lastnine, ki je v skladu z njegovim poslovnim načrtom in ga podpira. Zagonsko podjetje bo lahko s pravim portfeljem intelektualne lastnine zavarovalo svoj konkurenčni položaj, s tem pa upočasnilo vstop konkurentov in se lažje uveljavilo na trgu.

Pridobitev patenta

Zagonsko podjetje, ki je razvilo tehnično rešitev problema, lahko razmisli o pridobitvi patenta za to rešitev. Da bi bila rešitev upravičena do patentnega varstva, mora biti nova, inventivna in industrijsko uporabljiva. Če so za isto ali podobno rešitev že zaprosili za patentno varstvo drugi, se ideja ali izdelek zagonskega podjetja morda ne šteje za novost, kar onemogoča patentno varstvo. Zato je pomembno preučiti obstoječe podatkovne baze patentov in ugotoviti, ali so bile podobne rešitve že razvite.

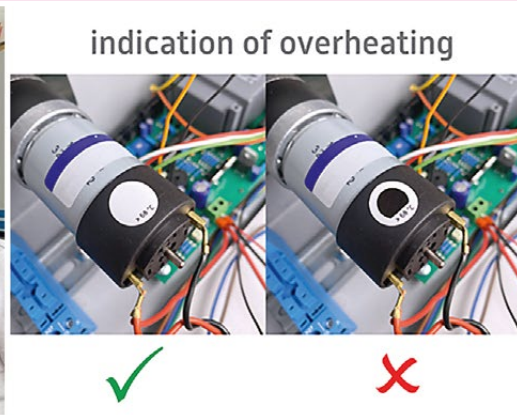
Poleg tega si lahko zagonsko podjetje možnosti za pridobitev patentov poslabša s svojimi dejanji. Izum, ki je razkrit pred vložitvijo patentne prijave, ne bo veljal za novega in prijava ne bo izpolnjevala zahteve po novosti. Nenamerno razkritje se lahko zgodi na primer na sejmih, v člankih v strokovnih revijah ali med nezaupnimi razpravami s tretjimi osebami. Pred vložitvijo patentne prijave je zato nujno, da izumi ostanejo tajni. Če je razkritje potrebno, na primer za poslovanje z dobavitelji in potencialnimi strankami, se to lahko stori le na podlagi sporazumov o zaupnosti.

Zagonsko podjetje, ki razmišlja o prijavi patenta, naj to stori čim prej. Ta trenutek nastopi, ko zagonsko podjetje spozna, da ima morda tehnično rešitev za tehnično težavo – z drugimi besedami, ko izum ustvari in zadosti podatkov kaže, da je učinkovit. Da bi ustrezno zavarovali različne inovacije in funkcije v okviru predlaganega izdelka, bo morda treba vložiti več patentnih prijav.

Nekatera zagonska podjetja pogosto počakajo, da je pripravljena končna različica izdelka, preden vložijo patentno prijavo. To je tvegana strategija. Podjetja niso dolžna dati izdelka v promet, preden zagotovijo njegovo varstvo. Nasprotno pa lahko čakanje do zadnje faze komercializacije onemogoči pomembne možnosti varstva. Konkurenti ali druge tretje osebe lahko razvijajo enake ali podobne tehnične rešitve.

Pomembno je zagotoviti, da je patentna prijava pravilno sestavljena in da patentni zahtevki (ki določajo obseg varstva) zajemajo ključne elemente izuma. Pri pripravi vloge mora zagonsko podjetje razmisliti, kako bo samo uporabljalo tehnologijo in kako jo bodo uporabljali morebitni konkurenti. Pri pripravi patentne prijave morajo zagonska podjetja upoštevati tudi različne načine izdelave ali uporabe izuma. Široko napisani zahtevki v patentni prijavi lahko ustvarijo veliko manevrskega prostora, še posebno v fazi razvoja trga. Medtem ko je patentna prijava v postopku podelitve patenta, se lahko izdelek izpopolni ali pa se na podlagi začetnega razkritja vložijo dodatne zahteve. Vendar pa je treba obseg informacij, ki so razkrite v začetni vlogi, uravnotežiti z vrednostjo, ki izhaja iz ohranjanja tajnosti informacij. Oba pristopa sta lahko komercialno koristna.

MyCol d.o.o.

Vir: arhiv podjetja MyCol d.o.o.

USTANOVITELJI

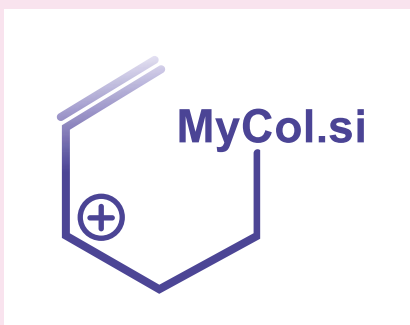
Marta Klanjšek Gunde
(direktorica),
Nadja Železnik in drugi

INTELEKTUALNA LASTNINA

- licenčna pogodba za osnovno tehnologijo
- vložena mednarodna patentna prijava (PCT)
- poslovne skrivnosti in know how

SPLETNA STRAN

www.mycol.si

PRODUKT

Pri nekaterih izdelkih je zelo pomembno, da znamo ugotoviti, ali so se morebiti segreli nad kritično temperaturo. To velja na primer za hrano v verigah preskrbe, ki se ne sme segreti nad določeno kritično temperaturo, saj se lahko s tem trajno pokvari. Prav tako je nadzor segrevanja pomemben v proizvodnih dejavnostih, kjer pravilno segrevanje vpliva na kakovost izdelkov in preprečuje čezmerno porabo energije. Takšne primere srečamo v gumarski industriji (po vulkanizaciji), avtomobilski industriji (termično popuščanje po varjenju plastičnih komponent) in kovinski industriji. Ne nazadnje pa je pomembno spremljanje pregrevanja določenih komponent v elektronskih aparatih, kjer lahko pregrevanja vodijo v okvare in poškodbe sistemov.

Podjetje MyCol d.o.o. je razvilo sistem za vizualno kontrolo in registracijo temperaturnih sprememb v obliki pametnih nalepk oziroma natisnanih oznak. Te na izdelkih omogočajo identifikacijo in vizualni prikaz situacij, ko temperatura izdelka preseže določeno kritično temperaturo. Temeljijo na uporabi inovativne tiskarske barve, ki spremeni barvo, ko je presežen določen temperaturni prag, in jo tudi obdrži, ko temperatura upade. Spremembe barve so vidne s prostim očesom, mogoče pa jih je zaznati tudi s kamero, kar omogoča morebitno samodejno kontrolo.

Podjetje želi s svojimi izdelki na trgu bistveno zmanjšati vpliv industrijskih postopkov na okolje in spodbujati bolj trajnosten svet. Pridobilo je tudi neodvisen dokaz, da se lahko njihove nalepke reciklirajo skupaj z embalažo. Prav tako pa so z vavčerjem Slovenskega podjetniškega sklada uspešno izdelali analizo življenjskega kroga (LCA).

Podjetje MyCol d.o.o., ki ga je leta 2017 ustanovila ekipa visoko izobraženih žensk s sedežem v Sloveniji, je za razvoj svojih izdelkov leta 2019 pridobilo subvencijo SME Instrument Phase 1 v skupni višini 70.000 EUR, leta 2020 subvencijo skupno 233.328 EUR Eureka/Eurostars za razvojni projekt ter leta 2021 tudi dodatno podporo iz raziskovalnega in inovacijskega programa Evropske unije Obzorje 2020, EIC Accelerator v skupni višini 1.540.000 EUR.

VARSTVO INTELKTUALNE LASTNINE

Rešitev podjetja MyCol d.o.o. temelji na raziskavah pametnih kromogenih materialov v okviru Kemijskega inštituta v Ljubljani, ki je na tem področju eden vodilnih na svetu. Podjetje je nastalo kot spin-out omenjenega inštituta, s katerim je sklenilo ustrezno licenčno pogodbo za uporabo osnovnih znanj.

Podjetje se zaveda pomena intelektualne lastnine in jo tudi skrbno upravlja. Intelektualna lastnina ni pomembna samo za pridobitev investicije, ampak je ključna tudi za uspešno prodajo tovrstnih rešitev. Kupci (proizvodna podjetja) namreč pričakujejo potrdilo o patentnem varstvu izdelkov kot dokaz, da gre resnično za unikatno tehnologijo, in tudi kot dokaz zanesljivosti rešitve.

V okviru mednarodne patentne prijave PCT pri URSL v oktobru 2022 je podjetje zajelo zaščito formulacije in načina uporabe novih tiskarskih barv. Poleg patentne prijave razmišljajo tudi o registraciji znamke, zato

načrtujejo prijavo na razpis sklada za pomoč malim in srednje velikim podjetjem (MSP) pri EUIPO. Podjetje dodatno aktivno varuje svoje obsežne poslovne skrivnosti in znanje, kar urejajo s podpisovanjem pogodb o nerazkrivanju poslovnih skrivnosti oziroma so klavzule vključene v pogodbe o zaposlitvi.

Kot je dejala soustanoviteljica in direktorica podjetja dr. Marta Klanjšek Gunde: »V podjetju se izjemno dobro zavedamo pomena zaščite intelektualne lastnine, ki je ključna za naš prodajni uspeh na trgu. Zavedamo se tudi potrebe po nadaljnji patentni zaščiti dodatnih tehnoloških rešitev in širjenju zaščite naših izdelkov v bodoče. Pri tem se žal soočamo z izzivom pomanjkanja sredstev, ki bodo na voljo v večjem obsegu, ko bo podjetje uspešno pridobilo večjo investicijo oziroma ustvarilo večje prihodke na trgu. Do določene mere smo si pri tem že pomagali tudi s sredstvi vavčerja Slovenskega podjetniškega sklada. V bodoče pa računamo tudi na finančno pomoč v okviru sklada za mala in srednje velika podjetja pri EUIPO.«

PRIZNANJA IN NAGRADE

Vrhunska raziskovalka dr. Marta Klanjšek Gunde, soustanoviteljica in izvršna direktorica podjetja, je leta 2021 prejela prestižno nagrado WIPO za izumitelje (WIPO Medal for Inventors), ki se podeljuje kot priznanje raziskovalkam in raziskovalcem v slovenskih javnih raziskovalnih organizacijah, ki s patentno varovanimi izumi prispevajo k razvoju in blagostanju slovenskega gospodarstva in družbe. Organizacija StartUs Insights je rešitev podjetja prepoznala kot eno od top pet rešitev za pametne oznake na svetu za živilsko industrijo, ker omogoča nadzor nad skladiščenjem in prevozom temperaturno občutljivih izdelkov ter tako pomaga zmanjševati odpadke zaradi napak pri nadzoru temperature.

Patentno prijavo je treba vložiti pri ustreznem nacionalnem ali regionalnem uradu. Za Slovenijo se prijava vloži pri URSIL.¹ Za obvladovanje tehničnih vprašanj in razvoj učinkovite strategije intelektualne lastnine mora zagonsko podjetje razmisliti o najemu patentnega zastopnika, ki bo poskrbel za pripravo prijave in spremljal njeno stanje v postopku podelitve patenta.

Patentna prijava vsebuje več sestavnih delov. Ti vključujejo opis izuma, skice in povzetek. Toda obseg varstva se določi na podlagi zahtevkov v prijavi. V nadaljevanju je podan splošen pregled² postopka prijave, vendar je treba upoštevati, da se ti postopki po državah razlikujejo.

1. **Formalni preizkus.** Patentni urad prijavo preuči, da se prepriča o njeni skladnosti s predpisanimi zahtevami ali formalnostmi. Na primer, ali je priložena vsa ustrezna dokumentacija, ali so bile plačane pristojbine. V Sloveniji URSIL preveri, ali prijava izpolnjuje zahteve iz Zakona o industrijski lastnini ter Pravilnika o vsebini patentne prijave in o postopku z deljenimi patenti.
2. **Poizvedba.** V številnih državah patentni urad opravi poizvedbo, da ugotovi, ali je izum nov. Med vsebinskim preizkusom (glej spodaj) urad uporablja patente, patentne prijave in druge javne informacije,³ ki jih je odkril pri poizvedbi.

URSIL ima z nekaterimi tujimi uradi za intelektualno lastnino podpisane sporazume o sodelovanju, na podlagi katerih lahko podjetja pridobijo kakovostno informacijo o tem, ali njihov izum izpolnjuje pogoje za podelitev patenta, oziroma zahtevajo poizvedbo o stanju

tehnike s pisnim mnenjem o stanju tehnike. Sporazumi omogočajo hitrejše in cenejše postopke pri varovanju izumov, med drugim tudi finančne olajšave za MSP. Več informacij je na voljo na spletnem mestu URSIL.

3. **Vsebinski preizkus.** Patentni urad ugotovi, ali prijava izpolnjuje merila za podelitev patenta. Vsi patentni uradi ne opravljajo vsebinskih preizkusov, med njimi je tudi slovenski, nekateri pa jih opravijo le, če v določenem roku prejmejo zahtevo za vsebinski preizkus, če pa zahteva ni vložena, se lahko prijava zavrne. Rezultat preizkusa se pošlje v pisni obliki prijavitelju ali njegovemu zastopniku. V mnogih državah ima prijavitelj možnost, da odgovori na morebitne ugovore, izražene med preizkusom, ali da spremeni vlogo. To pogosto povzroči zožitev obsega patentnih prijav.
4. **Objava prijave.** V številnih državah, vključno s Slovenijo, je patentna prijava objavljena 18 mesecev po datumu prve vložitve.
5. **Podelitev.** Če je rezultat preizkusa pozitiven, patentni urad podeli patent in izda potrdilo o podelitvi. Takrat patentni uradi praviloma objavijo patent. V Sloveniji URSIL objavi podatke o prijavi in podelitvi patenta v Biltenu za industrijsko lastnino ter izda patentni dokument. Pred iztekom enega leta po vložitvi patentne prijave v Sloveniji je mogoče uveljaviti prednostno pravico za prijave (za isti izum), vložene v kateri koli članici Pariške unije ali Svetovne trgovinske organizacije. Prijavitelj lahko zahteva tudi predčasno objavo. V tem primeru URSIL izvede celoten postopek

podelitve patenta v kar najkrajšem času, vendar ne prej kot v treh mesecih od vložitve prijave.

6. **Ugovor.** Mnogi patentni uradi določijo obdobje, v katerem lahko tretje osebe ugovarjajo podelitvi patenta, na primer na podlagi tega, da prijavljeni izum ni nov. Glede na jurisdikcijo lahko postopek ugovora poteka pred podelitvijo patenta ali po njej. Po izteku roka za ugovor lahko tretje osebe še vedno vložijo zahtevo za razveljavitev patenta.

V Sloveniji ni mogoč ugovor zoper podelitev patenta, mogoče pa je vložiti tožbo v upravnem sporu zoper odločitev URSIL in tožbo za ugotovitev ničnosti patenta pri pristojnem sodišču.

Posebno pozornost je treba nameniti vlogi za varstvo intelektualne lastnine, posledica katere je skupno lastništvo. V takih primerih stranke pogosto napačno predvidevajo, da si bodo pravico intelektualne lastnine delile, po navadi na enake dele. Skupno lastništvo pa dejansko vsaki stranki zagotavlja polne pravice lastništva intelektualne lastnine.⁴ Skupna prijava se zdi najboljša rešitev, ko se stranke ne morejo dogovoriti o tem, kdo bi naj bil imetnik pravic intelektualne lastnine. V praksi je upravljanje in izkoriščanje intelektualne lastnine v skupni lasti lahko težavno, zlasti v zvezi s patenti, zato je treba pravice vsake stranke obravnavati v ločenem sporazumu o skupnem lastništvu. Če solastniki ne sestavijo ustrezne pogodbe o lastništvu, lahko pride do navzkrižja njihovih interesov in morebitnih tožb zaradi kršitve pogodbe. Pred dogovorom o skupni prijavi za varstvo intelektualne lastnine se je treba posvetovati z izkušenim strokovnjakom za intelektualno lastnino.

Zagotavljanje varstva poslovnih skrivnosti

Zaupne informacije, vključno s tržnimi strategijami, proizvodnimi metodami in seznanji strank, so verjetno najdragocenejše premoženje, ki ga ima zagonsko podjetje, zlasti v začetni fazi. Varstvo⁵ teh sredstev kot poslovnih skrivnosti je zato ključno za uspeh. Zagonska podjetja se morajo čim prej odločiti, kako bodo opredelila in varovala svoje poslovne skrivnosti. Po Zakonu o poslovnih skrivnosti poslovna skrivnost zajema nerazkrito strokovno znanje, izkušnje in poslovne informacije, ki izpolnjuje naslednje zahteve:

- je skrivnost, ki ni splošno znana ali lahko dosegljiva osebam v krogih, ki se običajno ukvarjajo s to vrsto informacij;
- ima tržno vrednost;
- imetnik poslovne skrivnosti je v danih okoliščinah razumno ukrepal, da jo ohрани kot skrivnost.

Za varstvo poslovnih skrivnosti ni uradnega postopka registracije. Vendar pa je treba uvesti razumne ukrepe, da bi bile upravičene do varstva. Ti so lahko naslednji:

- omogočiti dostop do informacij samo tistim, ki »morajo vedeti«;
- fizično omejiti dostop tretjih oseb do informacij. Na primer, nadzorovati dostop do premoženja gospodarskega subjekta in občutljivih delovnih mest, kot so laboratoriji;
- vzpostaviti postopke, s katerimi se prepreči prenos občutljivih informacij z delovnih mest, pri čemer je treba upoštevati, kako preprosto se lahko informacije zdaj prenašajo v digitalni obliki;
- nadzorovati dostop do računalniških datotek in strežnikov z uporabo zaščite z gesli in požarnih zidov;

- z zaposlenimi, dobavitelji in partnerji skleniti sporazume o nerazkritju informacij;
- tistim, ki prejmejo zaupne informacije, prepovedati, da bi jih razkrili ali nepooblaščenno uporabili;
- izvajati usposabljanja zaposlenih na področju politike varovanja poslovnih skrivnosti in izvajati praktične ukrepe za varovanje poslovnih skrivnosti podjetja.

Upoštevat je treba, da se pravno varstvo poslovnih skrivnosti od države do države močno razlikuje tako glede predmeta varstva kot glede mehanizmov varstva poslovne skrivnosti.

Varstvo avtorskih pravic

V nasprotju z znamkami, modeli in patenti avtorjem svojih del za pridobitev avtorskih pravic ni treba registrirati. Avtorska pravica pripada avtorju na podlagi same stvaritve dela, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev varstva. Zakon o avtorski in sorodnih pravicah določa, da avtorska pravica traja za čas avtorjevega življenja in 70 let po njegovi smrti. Avtor je fizična oseba, ki je ustvarila avtorsko delo. Za avtorja velja tisti, katerega ime, psevdonim ali znak je na običajen način naveden na delu ali pri objavi dela, dokler se ne dokaže nasprotno.

Kljub temu je dobra praksa, da se dela, ki so upravičena do varstva avtorskih pravic, registrirajo pri nacionalnem uradu za

avtorske pravice v državah, ki to omogočajo (na primer ZDA). V Sloveniji je avtorsko delo mogoče vpisati v register zavarovanih del pri Avtorski agenciji za Slovenijo. Z vpisom se ustvari domneva obstoja in imetništva avtorskih pravic na registriranih delih, kar je avtorjem v pomoč pri uveljavljanju avtorskih pravic in obrambi pred zahtevki zaradi kršitve avtorskih pravic. Tak vpis pa ne vpliva na nastanek in varstvo avtorskih pravic. Zagonjska podjetja si morajo prizadevati, da vsa dela in dokumente označijo z obvestilom o avtorskih pravicah (©) ali podobnimi informacijami za obveščanje tretjih oseb, da je delo avtorsko varovano in kdo je imetnik pravic. Pri digitalnih delih je smiselno v metapodatke vključiti informacije o avtorskih (in sorodnih) pravicah ter uporabiti industrijske standardne formate in identifikatorje, če so na voljo, da se olajša postopek plačevanja avtorskih honorarjev in drugih oblik plačil.

Z avtorsko pravico ni mogoče varovati na primer idej, načel in odkritij.

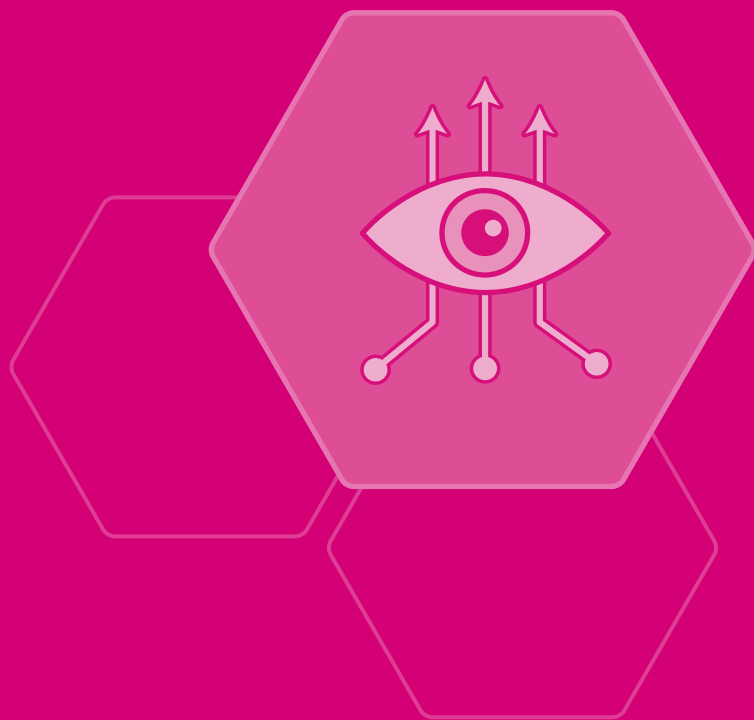
Poleg avtorskih pravic poznamo tudi tako imenovane sorodne pravice. Gre za pravice, s katerimi se zagotovi varstvo nad končnim rezultatom aktivnosti tistih, ki s svojim prispevkom omogočajo, da so avtorska dela dostopna širši javnosti.

Imetniki sorodnih pravic so izvajalci, proizvajalci fonogramov (npr. zgoščenk), filmski producenti, RTV-organizacije, založniki in izdelovalci podatkovnih baz.

Opombe

- 1 Glej www.gov.si/teme/patenti/; <https://www.gov.si/zbirke/storitve/podelitev-patenta/>.
- 2 Glej WIPO (2018). *Inventing the Future*, str. 25–26. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-917-1-en-inventing-the-future.pdf.
- 3 Stanje tehnike, pomembno za vprašanje možnosti patentiranja izuma.
- 4 Glej Kim, S., V. Lipton (2012). »Joint Ownership of IP Around the World«. V *LES Nouvelles*. Licensing Executives Society International.
- 5 »Know-how« je lahko poslovna skrivnost ali pa ne. Izraz se na splošno nanaša na širši nabor notranjega poslovnega znanja in veščin, ki bi pomenili poslovno skrivnost, če bi bili izpolnjeni pogoji za označitev kot poslovna skrivnost.

Ustvarjanje prepoznavnosti vašega izdelka na trgu

Ni dovolj razviti izdelke ali storitve, ki rešujejo problem ali izboljšujejo obstoječe rešitve in jih varovati s pravicami intelektualne lastnine. Zagonsko podjetje mora pritegniti potrošnike in učinkovito konkurirati na trgu. Za potrošnike je pomembno, da izdelke, ki jih potrebujejo, z lahkoto razlikujejo od ostalih na trgu in da jim lahko zaupajo. Ko najdejo izdelke, ki so jim všeč, se nanje navadijo in jih bodo verjetno znova kupili.

Zato je pomembno, da zagonsko podjetje čim prej razmisli, kako bo ustvarilo prepoznavno identiteto svojega izdelka. V zvezi s tem se mora odločiti o ustreznem imenu, logotipu ali drugem znaku, ki bo potrošnikom omogočil, da ga prepoznajo in si ga zlahka zapomnijo. Razmisli lahko tudi o oblikovanju zunanjšega videza izdelka v določeni obliki ali modelu, ki bi bil privlačen za potrošnike. Ti elementi so lahko zavarovani z znamkami, modeli in avtorskimi pravicami ter so pomembni za učinkovito trženje.

Preden se zagonsko podjetje odloči za razlikovalno ime ali ustvari privlačen model, mora preveriti, ali drugi niso registrirali istega ali podobnega imena za podobne izdelke ali storitve in ali niso vložili vloge za isti ali podoben model. Brezplačne podatkovne baze o znamkah in modelih zagonskim podjetjem omogočajo, da ugotovijo, ali je že bila registrirana ista ali podobna znamka ali model. Preverjanje zagotavlja, da zagonska podjetja ne izgubljajo časa z razvojem strategije trženja za ime in model, ki ju ne morejo uporabiti. Poleg tega jih varuje pred tveganjem, da bi tretje osebe sprejele ukrepe, s katerimi bi zagonskemu podjetju preprečile uporabo tega imena ali modela, če menijo, da je

prišlo do posnemanja njihovega imena ali modela. Napake jih lahko drago stanejo. Zagonsko podjetje bi lahko bilo prisiljeno preoblikovati svoj izdelek ali oblikovati novo strategijo trženja, tudi če znamka ali model nista registrirana, ampak se le uporabljata na trgu. Zato je zelo priporočljivo opraviti podrobno spletno iskanje v zgodnji fazi razvoja. Vključuje naj lokalne in tuje trge, na katerih namerava zagonsko podjetje poslovati. Prvo iskanje je mogoče opraviti v nacionalnih in mednarodnih podatkovnih bazah. Za preverjanje varstva v Sloveniji je na voljo podatkovna baza URSIL SIPO-DS.¹ Prek mednarodne podatkovne baze WIPO Madrid Monitor² pa je mogoče ugotoviti, ali je znamka zavarovana v Sloveniji, EU ali tujini na podlagi mednarodne registracije. Več specifičnih informacij lahko zagotovijo zasebni ponudniki storitev (glej poglavje Uporaba podatkovnih baz intelektualne lastnine na strani 62).

Pridobitev znamke

Pravice iz znamke lahko pridobite z vložitvijo prijave za registracijo znamke. V nekaterih državah je omogočeno varstvo neregistriranih znamk, ki se že uporabljajo v gospodarskem prometu, vendar v Sloveniji ni tako. Registrirana znamka zagotavlja najmočnejše varstvo, registracija pa je najvarnejši način za oblikovanje ugleda znamke, zaupanja potrošnikov in dobrega imena.

Preden zagonsko podjetje izdelek da na trg, bi moralo razmisliti o vložitvi prijave znamke pri svojem nacionalnem (ali regionalnem) uradu za intelektualno lastnino (v Sloveniji je to URSIL³), da se izogne morebitnim stroškom ponovnega znamčenja, če prijava znamke ne bi bila uspešna.

Zagonsko podjetje se lahko odloči, da bo najelo zastopnika za industrijsko lastnino, ki ga bo zastopal ali mu pomagal pri vložitvi in dokončanju postopka registracije. V nekaterih državah ga prijavitelji morajo imenovati. Če je tako, je treba za imenovanje predložiti pooblastilo zastopniku. V Sloveniji je za postopek pri URSIL mogoče izbrati zastopnika le s seznama zastopnikov, ki je objavljen na spletni strani URSIL.⁴

V nadaljevanju je podan osnovni pregled postopka prijave, ki se seveda lahko razlikuje od države do države. Na spletni strani URSIL je na voljo opis postopka prijave v Sloveniji.⁵

- 1. Obrazec za prijavo.** Najprej mora prijavitelj oddati ustrezno izpolnjen obrazec za prijavo znamke. Ta bo vključeval kontaktne podatke prijavitelja, ustrezni prikaz znaka (lahko se zahteva poseben format) ter navedbo blaga in storitev, za katere se vlaga prijava znamke. Izdelki in storitve morajo biti razvrščeni v skladu z mednarodno klasifikacijo blaga in storitev. Plačati je treba tudi zahtevane pristojbine. Obrazci so na voljo pri uradu, pristojnem za znamke. V mnogih državah, vključno s Slovenijo, je prijavo mogoče vložiti elektronsko. Nekateri uradi za znamke lahko zahtevajo tudi dokazilo o uporabi ali izjavo, da podjetje namerava uporabljati znamko. Za Slovenijo to ni potrebno.
- 2. Formalni preizkus.** Urad vlogo pregleda in se prepriča, da je skladna s predpisanimi zahtevami. (Na primer, ali je bil obrazec za prijavo pravilno izpolnjen? Ali je bila prijavna pristojbina plačana?) V Sloveniji URSIL ugotavlja, ali prijava izpolnjuje zahteve iz Zakona o industrijski lastnini in Pravilnika o znamki.
- 3. Vsebinski preizkus.** V nekaterih državah pristojni urad opravi le delen vsebinski preizkus, da preveri, ali je treba predlagano znamko zavrniti iz absolutnih razlogov. Izraz »absolutni razlogi« označuje kategorije znakov, ki jih po določbah prava znamk v zadevni državi ni mogoče registrirati. Pri celovitem vsebinskem preizkusu bodo upoštevani tudi relativni razlogi, kar pomeni, da bo urad preveril, ali je predlagana znamka v nasprotju z obstoječo znamko, ki je registrirana v ustreznem razredu (ali razredih). V Sloveniji URSIL preveri, ali je ob upoštevanju absolutnih razlogov za zavrnitev znamke prijavljeni znak mogoče registrirati kot znamko, ne preveri pa podobnosti z že registriranimi znamkami.
- 4. Objava in ugovor.** V mnogih državah se prijave znamk objavijo v glasilu urada, kdor registraciji nasprotuje, pa lahko v določenem roku odobritvi ugovarja. V drugih državah se nove znamke objavijo po registraciji, kdor registraciji nasprotuje, pa lahko v določenem roku vloži zahtevo za preklic registracije. V Sloveniji se v uradnem glasilu URSIL (Bilten za industrijsko lastnino) objavijo tako prijavljene kot registrirane znamke.
- 5. Registracija.** Znamka se registrira, če ni razlogov za zavrnitev. Prijavitelj prejme potrdilo o registraciji, ki praviloma velja 10 let. V Sloveniji URSIL izda odločbo o registraciji, znamka pa velja 10 let od prejema popolne prijave.
- 6. Podaljšanje.** Registracijo znamke je mogoče neomejeno podaljševati za nova desetletna obdobja s plačilom zahtevanih pristojbin za podaljšanje, vendar se lahko registracija v celoti ali za določeno blago ali storitve prekliče,

če se znamka v določenem obdobju ne uporablja (kot je navedeno v ustreznem pravu znamk). Svetujemo vam tudi, da v času trajanja znamke spremljate morebitne kršitve.

Čeprav je zgodnja prijava za varstvo znamke priporočljiva, se morajo zagonska podjetja zavedati, da večina držav uporablja zahtevo po »uporabi v gospodarskem prometu«. Znamko morate dejansko uporabljati v gospodarskem prometu, in sicer v obliki, v kakršni je registrirana, ali vsaj v obliki, ki ne spreminja bistveno njene razlikovalnega učinka. Če znamke ne uporabljate v gospodarskem prometu oziroma jo uporabljate v spremenjeni obliki, je po petih letih od registracije ranljiva za zahteve tretjih oseb za razveljavitev zaradi nerabe.⁶ To podjetje zavezuje, da začne znamko uporabljati v gospodarskem prometu, v razredu ali razredih, za katerega ali katere je vložilo prijavo, v določenem obdobju po datumu prijave. Če podjetje znamke v določenem času »ne uporablja« ali jo preneha uporabljati, lahko izgubi varstvo znamke, saj bo znamka obravnavana kot opuščena. Zahteva po »uporabi v gospodarskem prometu« predstavlja poseben izziv, kadar lastnik znamke pričakuje mednarodno širitev, saj lahko podjetje izgubi varstvo znamke na določenem trgu, če mednarodno prijavo vloži prekmalu in ne more vstopiti na ta trg pred rokom za »uporabo v gospodarskem prometu«.

Ko gre za pravilno uporabo znamke, je treba upoštevati naslednje nasvete o tem, katere ukrepe je treba sprejeti in čemu se je treba izogniti.⁷

Priporočljivi ukrepi

- Uporabljajte simbol ® kot oznako za registrirano znamko.
- Znamko ločite od sosednjega besedila tako, da uporabite velike tiskane črke, krepko ali ležečo pisavo ali da znamko postavite v narekovaje.
- Znamko uporabljajte dosledno. Če je registrirana s posebnim črkovanjem, obliko, barvo ali pisavo, poskrbite, da se bo vedno uporabljala točno tako, kot je registrirana.
- Vzpostavite jasne in najboljše prakse ter smernice za uporabo znamk. Imetnike licenc, zaposlene, dobavitelje, distributerje in potrošnike poučite, kako jih uporabljati. Poskrbite, da bodo vsi zadevni akterji dosledno upoštevali politike in smernice.

Napake, ki se jim je treba izogniti

- Znamke ne spreminjajte. Izogibajte se pomišljajem, združevanju ali okrajšavam (na primer »nalivno pero »MONT-BLANC®« ne bi smelo biti prikazano kot »Mont Blanc«).
- Znamke ne uporabljajte kot samostalni, temveč le kot pridevnik (npr. »kocke LEGO®«, in ne »legice«).
- Znamke ne uporabljajte kot glagol (npr. »spremenjen s programsko opremo ADOBE® PHOTOSHOP®«, in ne »fotošopiran«).
- Znamke ne uporabljajte v množini. (npr. »bomboni TIC TAC®«, in ne »tiktaki«).

Upoštevanje večine teh priporočil zagotavlja trajnost znamke in preprečuje, da bi postala neprepoznava ali generična.

Domenska imena

V današnjem povezanem svetu so podjetja bolj ali manj dolžna biti prisotna na spletu, ne glede na to, ali trgujejo s fizičnim ali digitalnim blagom. Imena domen, ki označujejo spletni naslov podjetja, so postala pomembni identifikatorji podjetij, saj jih stranke uporabljajo za iskanje in pregledovanje podatkov podjetij in izdelkov na internetu. Zato morajo zagonska podjetja skrbno paziti na svojo spletno prisotnost in domensko ime.

Za tehnično upravljanje sistema domenskih imen je odgovorna Internetna korporacija za dodeljevanje imen in številčk (ICANN). Informacije o registraciji domenskih imen so na voljo na njenem spletnem mestu.⁸

Znamke so se kot poslovni identifikatorji pojavile več sto let pred imeni domen. Kot smo videli, predstavljajo pomembno pravico intelektualne lastnine, ki jo varujejo nacionalni zakoni in mednarodne pogodbe. Nasprotno pa so domenska imena razmeroma nov pojav, ki je nastal kot odgovor na potrebo po identifikatorjih na internetu, njihove uporabe pa ne ureja noben primerljiv pravni sistem za registracijo. V nadaljevanju je obravnavan enotni postopek za reševanje sporov v zvezi z domenskimi imeni (UDRP), ki ga je oblikoval WIPO za obravnavanje domenskih imen, ki so bila registrirana in se uporabljajo nepošteno. Medtem ko so znamke veljavne v državah ali regijah, ki so jih registrirale, pa domenska imena tako kot internet nimajo meja ali ozemeljskih omejitev. Zato lahko imetniki znamk na internetu odkrijejo imena domen, ki so podobna ali enaka njihovim znamkam. Še huje pa se lahko

zgodí, da podjetja, ki jih uporabljajo, prodajajo enako ali podobno blago oziroma ponaredke. Tudi če to domensko ime ni v uporabi, ga imetnik znamke ne bo mogel uporabljati.

Zagonska podjetja morajo domensko ime čim prej registrirati. Najprej je treba izbrati tako imenovano domeno najvišje ravni (TLD). TLD se nanaša na znake za zadnjo piko v domenskem imenu (na primer ».int« v www.wipo.int). Generične domene najvišje ravni vključujejo »com«, »org« in »net«. Novejše generične domene najvišje ravni vključujejo »online«, »life« in »app«. Nacionalne vrhnje domene (ccTLD) označujejo države, na primer »ch« za Švico, »us« za ZDA, »si« za Slovenijo in »eu« za Evropsko unijo.

Del imena, ki je pred piko, se imenuje domena druge ravni. Ta del opredeljuje podjetje in mora izstopati, da si potrošniki spletno mesto zlahka zapomnijo. Podjetje bo pri izbiri domenskega imena verjetno dalo prednost svoji znamki. Vendar pa se lahko zgodi, da je to ime že zasedeno, in v tem primeru bo morda treba želeno domensko ime spremeniti. Za ponazoritev si predstavljajte, da podjetje Delta, ki izdeluje pipe, ugotovi, da je bila domena »delta.com« že registrirana. Namesto tega se lahko registrira kot »deltafaucet.com«, če pa izpolnjuje ustrezna merila za naslednje domene najvišje ravni, kot »delta.ch« ali »delta.online«.⁹

Če zagonsko podjetje znamke še ni registriralo, je smiselno izbrati znamko, ki je na voljo tudi kot domensko ime (v popolnoma enaki obliki ali sprejemljivi različici), in registrirati obe.

»Domensko skvoterstvo« je registracija domenskega imena, ki je registrirana znamka ali jo vključuje, da se imetniku znamke prepreči njena uporaba, od njega izsili denar ali škoduje znamki. Zagonsko podjetje, ki je žrtev takšnih dejanj, lahko na podlagi UDRP vloži pritožbo. Če se ugotovi, da je bilo domensko ime registrirano v slabi veri, se lahko odredi preklic ali prenos domene. WIPO je na svetovni ravni vodilni ponudnik storitev z akreditacijo organizacije ICANN za reševanje sporov v zvezi z domenskimi imeni.¹⁰

Pridobitev modela

Privlačno oblikovani izdelki in embalaža pritegnejo več pozornosti in imajo večjo prepoznavnost na trgu. Mnogi izdelki, ki imajo podobne funkcionalne značilnosti, danes tekmujejo na podlagi svoje vizualne privlačnosti, kombinacija znamke in videza pa je pogosto temelj zagotavljanja zvestobe znamki. Zagonska podjetja si morajo pri dajanju izdelka na trg prizadevati za edinstven in privlačen videz ter ga zavarovati.

Da bi bil model upravičen do varstva, mora biti na splošno nov in imeti individualno naravo.¹¹ Pomembno je zagotoviti, da se modeli ne razkrijejo pred vložitvijo prijave za registracijo. Predhodno razkritje lahko izključi model iz varstva, ker ni več nov. Nekatere zakonodaje (npr. v Sloveniji in EU) poznajo tako imenovano dopustno dobo, ki dopušča vložitev prijave v roku 12 mesecev od javnega razkritja videza izdelka. Ne glede na to se razkritje izdelka pred vložitvijo prijave odsvetuje, saj ima lahko negativne posledice za prijavitelja. Varneje je, če se pred vložitvijo prijave izognemo razkritju.

Postopek registracije modela poteka na sledeč način (glej tudi mednarodna priporočila WIPO¹²).

1. **Obrazec za prijavo.** Obrazci za prijavo so na voljo pri nacionalnem ali regionalnem uradu za intelektualno lastnino. Prijavitelji morajo navesti svoje ime in kontaktne podatke ter zakonitega zastopnika (če je to primerno). Večina držav od prijaviteljev zahteva, da prijavijo priložijo reprodukcijo modela; navadno določijo formate in dimenzije (v Sloveniji zadostuje fotografija ali grafični prikaz prijavljenega videza modela). Druge zahteve so odvisne od posamezne države. Nekatere države zahtevajo na primer pisni opis modela ali ponujajo možnost, da se vloži. V nekaterih državah lahko avtorja prosijo, da uradno potrdi točnost prijave. V Sloveniji to ni potrebno.
2. **Plačilo pristojbin.**
3. **Zastopanje.** Zagonsko podjetje se lahko odloči, da bo imenovalo zastopnika za intelektualno lastnino, ki ga bo zastopal ali mu pomagal pri postopku registracije. V nekaterih državah ga prijavitelji morajo imenovati. Če je tako, je treba za imenovanje predložiti pooblastilo zastopniku.
4. **Preizkus.** Uradi za intelektualno lastnino navadno preverijo, ali so izpolnjene formalne zahteve za prijavo, na primer, ali je reprodukcija modela dovolj kakovostna in ali so bile pristojbine plačane. Mnogi uradi za intelektualno lastnino opravijo tudi vsebinski preizkus, da ugotovijo, ali je model skladen z zahtevami za varstvo. URSIL preveri, ali prijava izpolnjuje zahteve iz Zakona o industrijski lastnini in Pravilnika o vsebini

prijave modela ter ali je ob upoštevanju razlogov za zavrnitev modela prijavljeni videz izdelka mogoče registrirati kot model. URSIL pa ne preverja novosti in individualne narave videza izdelka.

5. **Registracija ali podelitev varstva.** Če prijava izpolnjuje vse zahtevane pogoje za registracijo, urad za intelektualno lastnino model registrira. V Sloveniji URSIL izda odločbo o registraciji modela in podatke objavi v uradnem glasilu urada. Če se zahteva odlog objave modela (mogoč do 12 mesecev), se registracija objavi po preteku zahtevanega odloga objave.
6. **Podaljšanje.** Varstvo modelov v različnih državah traja različno dolgo. V Sloveniji varstvo modela traja pet let od datuma vložitve prijave. V mnogih državah je trajanje varstva razdeljeno na zaporedna obdobja, ki jih je mogoče podaljšati. V Sloveniji je varstvo mogoče podaljšati do skupno 25 let.

Opombe

- 1 Glej www2.uil-sipo.si/squ020.stm.
- 2 Glej www3.wipo.int/madrid/monitor/en.
- 3 Glej www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/urad-za-intelektualno-lastnino/.
- 4 Glej www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSIL/Dokumenti/Seznami-cenik/Seznam-zastopnikov-za-pravice-intelektualne-lastnine.docx.
- 5 Glej www.gov.si teme/znamke/.
- 6 Glej www.jadek-pensa.si/z-uspesno-registracijo-blagovne-znamke-se-nase-delo-sele-dobro-zacne/.
- 7 WIPO (2017). Making a Mark, str. 44–45. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_900_1.pdf.
- 8 Glej www.icann.org. Za splošni pregled glej www.icann.org/en/system/files/files/domain-names-beginners-guide-06dec10-en.pdf.
- 9 »Delta« je znamka podjetja, ki izdeluje kuhinjske pipe, in letalske družbe. V bistvu bi lahko obe družbi zakonito zahtevali pravico do imena domene <www.delta.com/>. Ker domensko ime uporablja letalska družba, drugi imetnik znamke posluje kot <www.deltafaucet.com/>.
- 10 Več informacij najdete na www.wipo.int/amc/en/domains/.
- 11 Glej www.gov.si teme/modeli/.
- 12 WIPO (2019). Looking Good, str. 15–16. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_498_1.pdf.

Chipolo d.o.o.

Vir: arhiv podjetja Chipolo d.o.o.

USTANOVITELJI

Primož Zelenšek (direktor),
Jure Zdovc, Domen Barovič,
Andreas De Reggi, Alan Jančič,
Tadej Jevševar, Domen Plaskan

INVESTITORJI

- Tone Stanovnik
- Slovenski podjetniški sklad
- Techstars

SPLETNA STRAN

www.chipolo.net/

INTELEKTUALNA LASTNINA

- znamka, registrirana v Sloveniji
- znamka EU
- na mednarodnih trgih varovane znamke (Združeno kraljestvo, Japonska, Avstralija, Nova Zelandija, Hongkong, Kitajska, Macao in ZDA)
- podeljena patenta v ZDA
- vložena evropska patentna prijava
- avtorska pravica
- poslovne skrivnosti in know-how

PRODUKT

Izgubljanje predmetov je zelo pogosta težava ljudi. Slovensko zagonsko podjetje Chipolo d.o.o. je razvilo pametne sledilnike, vključno z vséčno oblikovanim obeskom, ki je v pomoč pri iskanju izgubljenih predmetov, kot so ključi, denarnice in torbe.

Chipolo d.o.o. se je uveljavil kot mednarodno uspešno podjetje iz Slovenije in je na področju sledilnikov Bluetooth ena vodilnih znamk. V zadnjih desetih letih so prodali že 3,5 milijona iskalnikov po vsem svetu. S svojimi barvitimi iskalniki, ki povezujejo osebne predmete z aplikacijo v telefonu, so ustvarili nov način iskanja založenih in tudi izgubljenih stvari. Podjetje je nastalo leta 2013 iz skupine sedmih zasavskih prijateljev in se razvilo v svetovno prepoznavno podjetje, ki na prvo mesto še vedno postavlja svoje temeljne vrednote in prek njih gradi pristne odnose tudi s svojimi uporabniki. Podjetju Chipolo d.o.o. uspeva tehnološko napredne rešitve vpeljati v izdelke, ki so preprosti za uporabo, in z njimi spreminjati vsakodnevno življenje ljudi po vsem svetu.

Chipolo d.o.o. ima poleg svoje osnovne linije na trgu tudi linijo iskalnikov Spot, ki delujejo z aplikacijo Apple Find My, pravkar pa so lansirali tudi linijo iskalnikov Point, ki delujejo z

Googlovo aplikacijo Find My Device. Obe liniji produktov uporabnikom omogočata, da po mreži uporabnikov kadar koli najdejo ne samo založene stvari, ampak tudi izgubljene stvari.

VARSTVO INTELEKTUALNE LASTNINE

Ekipa podjetja se je že od samega začetka poslovanja zavedala pomena intelektualne lastnine. Kmalu po ustanovitvi podjetja so pri URSIL registrirali znamko Chipolo, sledilo je zavarovanje znamk tudi na mednarodnih trgih. Znamko so uspešno registrirali v EU, Veliki Britaniji, na Japonskem, v Avstraliji, na Novi Zelandiji, v Hongkongu, na Kitajskem, v Macau in ZDA. Leta 2021 je Chipolo d.o.o. vložil svojo prvo patentno prijavo z nazivom izuma »Odkrivanje sledilnih naprav izven dosega« pri ameriškem patentnem uradu. S patentom, ki je bil podeljen leta 2022, so zavarovali svoj inovativni sistem in metode za iskanje izgubljenih stvari, pa tudi avtomatski sistem za opozarjanje uporabnikov, da je njihova sledilna naprava zunaj njihovega dosega. Leta 2022 so v ZDA vložili tudi patentno prijavo z novo inventivno tehnično rešitvijo, ki je bila odobrena leta 2023. Leta 2021 so vložili patentno prijavo tudi pri Evropskem patentnem uradu. V podjetju s posebno skrbnostjo varujejo tudi svoje poslovne skrivnosti in know how. Kot pravi soustanovitelj in direktor podjetja Primož Zelenšek: »Vsi zaposleni so podpisali sporazum o nerazkrivanju informacij, seveda pa to širjenja informacij ne prepreči popolnoma. Narava ljudi je namreč, da se pogovarjamo, in zagotovo gre iz podjetja kakšen podatek, ki ne bi smel. Tukaj je bolj pomembno, kdo je na drugi strani poslušatelj. Do danes še nismo imeli primera, da bi informacija prišla do nekoga, ki bi lahko podjetju škodil. Vsekakor pa z vsakim podjetjem, s katerim sodelujemo, podpišemo obojestranski sporazum o nerazkrivanju informacij. Želja

je, da se informacije ne zlorablajo.« Nadalje Primož meni, da jim varovanje intelektualne lastnine omogoča, da odpravijo možnosti, da bi kdo drug naredil popolnoma enak proizvod ali uporabil isto znamko za enak proizvod. Če pa se to vseeno zgodi, imajo možnost, da se proti njim borijo s pravnimi sredstvi. Prav tako po njegovem mnenju vsi vložki v intelektualno lastnino podjetju dvigujejo vrednost.

Na področju intelektualne lastnine imajo kar nekaj izzivov, in sicer sta dve podjetji na Kitajskem registrirali znamko Chipolo, vendar za drugačne izdelke. Primož pojasnjuje: »Borimo se, da bi kar najbolje zaščitili svoje poslovne interese. Enako se nam je zgodilo na Tajvanu. Pri tem se soočamo z izzivom relativno visokih stroškov, ki so povezani s takšnimi neljubimi dogodki, in pa relativno dolgimi postopki.« Za njihov portfelj skrbijo odvetniki za intelektualno lastnino.

PRIZNANJA IN NAGRADE

Podjetje Chipolo d.o.o. je prejemnik zlatega priznanja za inovacijo GZS 2015 in srebrnega priznanja za inovacijo GZS 2016. Bili so tudi finalisti izbora za slovenski startup leta 2016. Istega leta so prejeli tudi priznanje Best IOT Startup by GE, Central European Startup Awards.

Za svoje inovacije so prejeli ugledni nagradi CES Innovation Award 2019 in DNA Paris Award 2019. Prejeli so tudi priznanje Slovenskega podjetniškega sklada za podjetniški preskok 2020/2021 in priznanje Start up plus program (2021) ter bili nominirani v izboru za najboljšo hitro rastoče podjetje v savinjsko-zasavski regiji, Gazela 2021. Direktorju Primožu Zelenšku je januarja 2023 Združenje Manager podelilo naziv Mladi manager 2022, nominirani pa so tudi za Podjetnika leta 2023, Delove podjetniške zvezde 2023 in Obrtnika leta 2023.

Širjenje na mednarodni trg

V zgodbah, ki pričajo o resnično globalni uspešnosti, nastopajo zagonska podjetja, ki se znajo odzvati na potrebe globalnega trga. Nekateri nacionalni trgi so dovolj veliki, da lahko podpirajo zagonska podjetja, ki delujejo izključno na lokalnem trgu. Če pa je lokalni trg premajhen, da bi omogočil rast podjetja, mora podjetje čim prej razmišljati globalno.

Predpostavka, da bo imel poslovni model, ki uspešno deluje na lokalni ravni, enak učinek na mednarodnem trgu, je pogosto napačna. Določeni poslovni modeli, izdelki ali storitve bodo zanimivi za nekatere trge, za druge pa ne. Zagonsko podjetje mora razmisliti, ali naj sploh vstopi na trg ali pa naj svojo ponudbo spremeni, da bo boljše ustrezala ciljnemu trgu. Zagotoviti si mora tudi ustrezno financiranje za izvajanje strategije globalne rasti.

Vstop na nov trg je pravzaprav podoben ustanovitvi zagonskega podjetja: podjetje mora oceniti svoje zmogljivosti, razviti poseben poslovni model in pripraviti zanesljive finančne napovedi. S prisotnostjo na novih trgih bo verjetno izzvalo odziv lokalnih podjetij in spodbudilo lokalne inovacije in posnemanje. Zato je lahko varstvo intelektualne lastnine na ciljnih trgih pomemben pogoj za uspeh.

Podjetja morajo upoštevati, da so pravice intelektualne lastnine teritorialne, saj so omejene na ozemlje (državo ali regijo) urada, ki je pravico podelil. Zato pravice intelektualne lastnine, ki jih je zagonsko podjetje pridobilo v eni državi ali regiji, morda ne bodo veljavne v državah, v katere se želi razširiti.

Prav tako se lahko pravo intelektualne lastnine v ciljni državi razlikuje od prava v matični državi zagonskega podjetja. Čim prej mora skrbno razmisliti o državah, v

katerih želi poslovati, v katere želi izvažati in iz katerih uvažati, da ugotovi, v katerih pravnih sistemih bo iskalo varstvo.¹

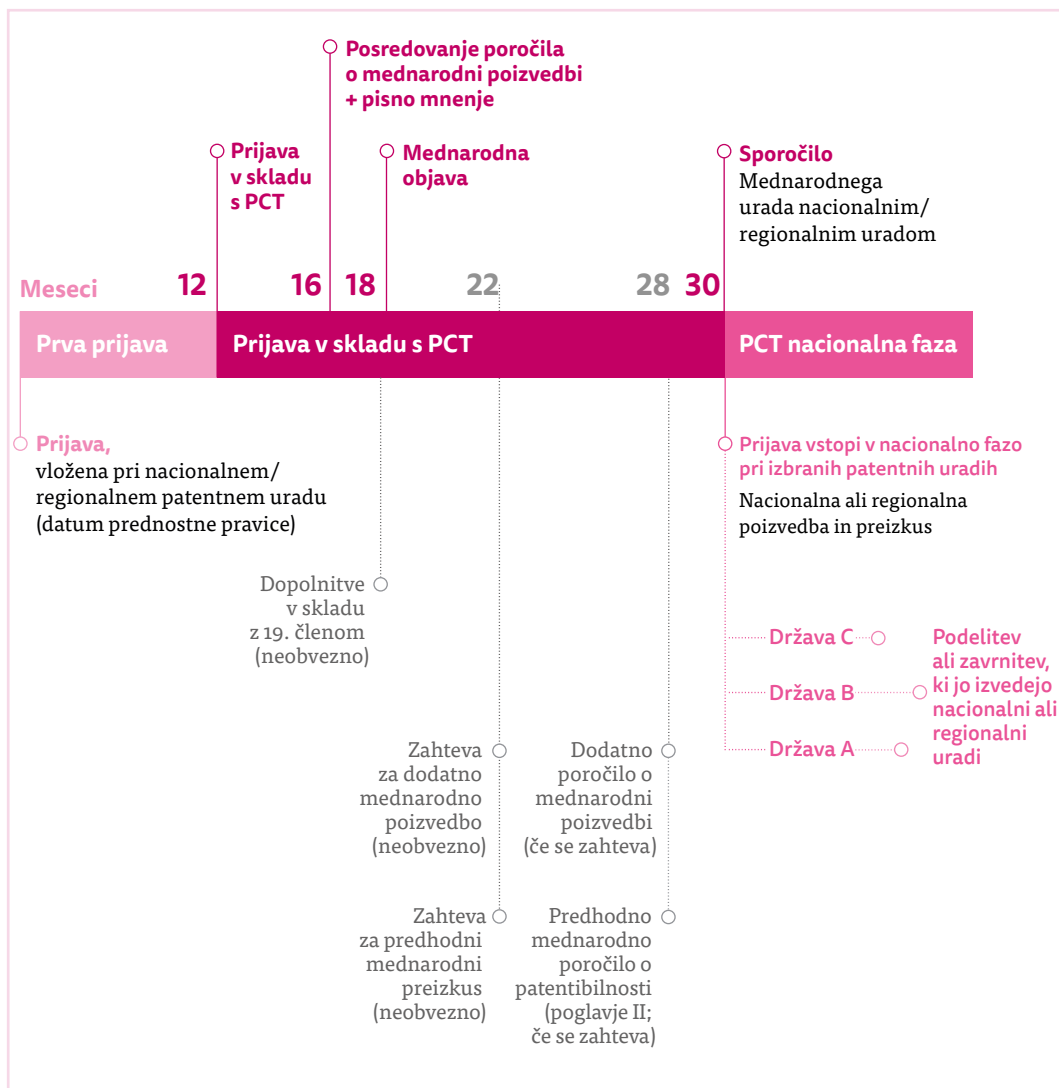
S Pariško konvencijo o varstvu industrijske lastnine je bil vzpostavljen pomemben mehanizem za vlaganje prijav patentov, znamk in modelov v različnih državah.² Po tem mehanizmu se datum, ko je prijava prvič vložena v državi ali regiji, imenuje datum prednostne pravice. Vse nadaljnje prijave, ki jih v drugih državah v predvidenem roku (rok za uveljavljanje prednostne pravice) vloži isti prijavitelj za isti izum, se pri ugotavljanju stanja tehnike štejejo za vložene na datum prednostne pravice. Rok za uveljavljanje prednostne pravice pri patentih traja dvanajst mesecev, pri znamkah in modelih pa šest mesecev.

Vložitev patentne prijave v drugih državah

Zagonsko podjetje navadno vloži nacionalno patentno prijavo v matični državi. Da bi zagonsko podjetje, ki želi delovati v tujini, izkoristilo pravila Pariške konvencije, mora v roku dvanajstih mesecev (rok za uveljavljanje prednostne pravice) vložiti vloge tudi v drugih državah, ki ga zanimajo.

Pogodba o sodelovanju na področju patentov (PCT), ki jo upravlja WIPO, podjetjem ponuja učinkovit, pogosto stroškovno ugoden in praktičen način za pridobitev patentnega varstva v več državah.³ PCT omogoča, da se patentno varstvo izuma zahteva hkrati v več državah z vložitvijo ene same »mednarodne« patentne prijave namesto ločenih prijav v posameznih državah ali regijah. Nacionalni in regionalni patentni uradi so še naprej odgovorni za podeljevanje patentov v tako imenovani »nacionalni fazi«.

Slika 2: Postopek po Pogodbi o sodelovanju na področju patentov

Prednosti:

- ena prijava na podlagi PCT s pravnim učinkom v vseh državah podpisnicah PCT,
- usklajene formalne zahteve,
- pridobivanje informacij o patentibilnosti za podporo strateškim odločitvam,
- odložitev znatnih stroškov za nacionalno obdelavo za 18 mesecev.

Prijava na podlagi PCT se lahko vloži od začetka kot mednarodna prijava ali pa se vloži v 12 mesecih po prvotni nacionalni patentni prijavi.

Po poti PCT (glej sliko 2):

1. Mednarodna prijava se vloži že na začetku, lahko pa jo podjetje vloži v 12 mesecih po vložitvi nacionalne ali regionalne prijave.
2. Prijava se objavi 18 mesecev po datumu prednostne pravice, razen če prijavitelj zahteva predhodno objavo. Ker z objavo informacije o izumu postanejo javne, ta časovni raspored pomeni, da prijave ostanejo tajne 18 mesecev od datuma prednostne pravice.
3. V 30 mesecih od datuma prednostne pravice⁴ mora prijavitelj izbrati, v katerih državah podpisnicah PCT želi uveljavljati patentno varstvo, in v teh državah njegova prijava vstopi v »nacionalno fazo«. Zagonsko podjetje mora skrbno določiti države, ki so pomembne za njegovo poslovanje, in sprejeti ukrepe za pridobitev varstva v njih, saj je njegov poslovni uspeh lahko odvisen od tega, ali je njegov izum na teh trgih zavarovan. Po drugi strani pa ta faza od zagonskih podjetij pogosto zahteva znatne naložbe, saj se stroški povečujejo sorazmerno s številom držav, izbranih za patentno varstvo. V vsaki državi, v kateri bo podjetje zahtevalo patentno varstvo, bo treba plačati pristojbine posameznega urada in stroške prevajanja, lokalnih patentnih zastopnikov itd.

4. Sistem PCT je sistem za vlaganje in obdelavo patentnih prijav. Ne obstajajo niti globalni patenti niti patenti na podlagi PCT. Za vsak nacionalni ali regionalni patent je treba posebej vložiti prijavo in ga posebej pridobiti. Vsaka država se na podlagi nacionalne zakonodaje odloči, ali bo podelila patent.

5. Sistem PCT podjetjem omogoča več časa in več informacij kot tradicionalni patentni sistem, ki temelji na Pariški konvenciji.

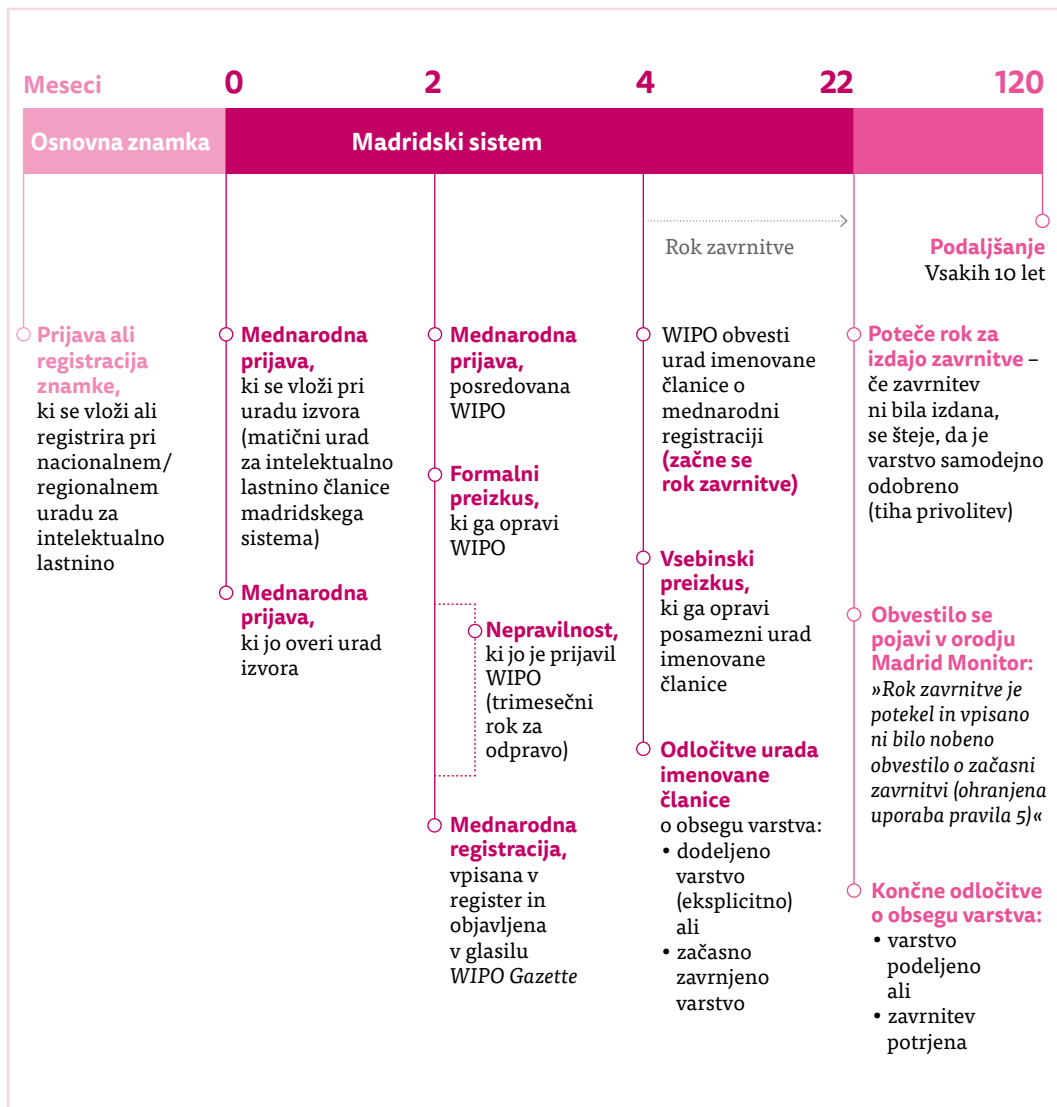
V skladu s Pariško konvencijo lahko zagonsko podjetje vloži prijavo v matični državi in nato (v roku za uveljavljanje prednostne pravice) prijave v drugih državah.

Zagonsko podjetje v skladu s PCT namesto prijave za vsako državo, v kateri želi biti aktivno, vloži eno samo mednarodno prijavo na podlagi PCT. Zagonsko podjetje prejme poročilo o mednarodni poizvedbi in lahko zahteva mednarodni predhodni preizkus in dodatno mednarodno poizvedbo.

Pot PCT podjetjem omogoča, da odložijo nacionalne ali regionalne postopke in z njimi povezane stroške za največ 30 mesecev.⁵

Ko zagonsko podjetje vloži mednarodne patentne prijave za varstvo svojih tehničnih inovacij na mednarodnih trgih, mora razmisliti tudi o varovanju svojih znamk in modelov na teh trgih.

Slika 3: Postopek madridskega sistema

Prednosti:

- vložitev samo ene prijave v enem jeziku za registracijo v do 116 državah,
- plačilo enega sklopa pristojbin v eni valuti,
- podaljšanje registracije in spremembe prek enotnega centraliziranega sistema,
- širitev vaše znamke v druge države z naknadnim vpisom.

Vložitev prijave znamke v drugih državah

Za varstvo znamke v tujini lahko zagonsko podjetje glede na svoje globalne cilje in proračun izbira med tremi različnimi strategijami prijave.

- Nacionalna pot. V vsaki državi, v kateri želi pridobiti varstvo, pri nacionalnem uradu, pristojnem za znamke (kot je URSIL v Sloveniji), vloži ločeno prijavo za registracijo znamke.
- Regionalna pot. Prijava znamke se vloži prek regionalnega sistema registracije znamk, ki ima pravni učinek v vseh državah članicah. To je mogoče pri Afriški organizaciji za intelektualno lastnino (OAPI), Afriški regionalni organizaciji za intelektualno lastnino (ARIPO), Uradu Beneluksa za intelektualno lastnino (BOIP) in Uradu Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO).
- Mednarodna pot. Prijava poteka prek madridskega sistema.

Madridski sistem, ki ga upravlja WIPO in katerega članica je tudi Slovenija, je priročna in stroškovno učinkovita rešitev za registracijo in upravljanje znamk po vsem svetu (glej sliko 3). Imetnik znamke lahko z eno prijavo v enem jeziku in plačilom enega sklopa pristojbin zaprosi za varstvo na več trgih.

Madridski sistem omogoča tudi spreminjanje, podaljšanje ali razširitev globalnega portfelja znamk prek enega centraliziranega sistema.

V skladu z madridskim sistemom mora mednarodna prijava temeljiti na nacionalni ali regionalni prijavi ali registraciji, ki je znana kot osnovna znamka. Osnovno znamko je treba registrirati ali vložiti zanjo

prijavo na ozemlju članice madridskega sistema, s katero je prijavitelj povezan zaradi sedeža, stalnega prebivališča ali državljanstva.

Mednarodno prijavo⁶ je treba najprej vložiti pri uradu izvora, pri katerem je osnovna znamka registrirana ali je zanjo vložena prijava (v Sloveniji pri URSIL). Prijavitelj vloži prijavo z obrazcem Zahteva za mednarodno registracijo znamke skupaj s prikazom znaka in seznamom blaga oziroma storitev v angleškem jeziku ter plača nacionalno pristojbino v višini 60 evrov in mednarodne pristojbine. Če prijavitelj želi pridobiti varstvo tudi v ZDA, mora temu obrazcu priložiti še izjavo o namenu uporabe znamke. Ko URSIL prijavo overi, jo predloži WIPO. Ko WIPO pregleda skladnost prijave s formalnimi zahtevami, jo vpiše v mednarodni register in objavi v glasilu WIPO Gazette. Uradi, na katerih ozemljih se zahteva varstvo znamke, so o tem obveščeni. Odločijo se, ali bodo znamko sprejeli ali zavrnil.

Če zagonsko podjetje vloži mednarodno prijavo v okviru madridskega sistema v šestih mesecih po vložitvi prijave znamke pri nacionalnem uradu za znamke (v Sloveniji URSIL), lahko kot datum prednostne pravice navede datum prvotne prijave.

To pomeni, da če konkurent po tem datumu prednostne pravice vloži prijavo za isto ali podobno znamko na trgu, ki je v interesu zagonskega podjetja, lahko to na podlagi datuma svoje prve prijave trdi, da je bila njegova prijava vložena pred prijavo konkurenta.

Če zagonsko podjetje to šestmesečno obdobje zamudi, v mednarodni prijavi ne bo

moglo uveljavljati prednosti in se bo moralo sklicevati na datum svoje mednarodne registracije. V tem primeru bi se štel, da je konkurent, ki je prijavo vložil pred datumom mednarodne registracije zagonskega podjetja (vendar po datumu prve nacionalne ali regionalne prijave zagonskega podjetja), vložil prvo prijavo, zato zagonsko podjetje morda ne bi pridobilo pravic.

Vložitev prijave modela v drugih državah

Za varstvo modela v tujini lahko zagonsko podjetje glede na svoje globalne cilje in proračun izbira med tremi različnimi strategijami prijave.

- Nacionalna pot. Podjetje vložil prijavo modela pri nacionalnem uradu za intelektualno lastnino posamezne države (kot je URSIL v Sloveniji), v kateri želi pridobiti varstvo.
- Regionalna pot. Prijava modela se vložil prek regionalnega sistema registracije modelov, ki ima pravni učinek v vseh njegovih državah članicah. To je trenutno mogoče pri Afriški organizaciji za intelektualno lastnino (OAPI), Uradu Beneluxa za intelektualno lastnino (BOIP) in Uradu Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO).
- Mednarodna pot. Prek haaškega sistema se vložil mednarodna prijava.

Haaški sistem, ki ga upravlja WIPO in katerega članica je tudi Slovenija, zagonskim podjetjem omogoča, da pridobijo, vzdržujejo in upravlajo pravice iz modela na več trgih po vsem svetu z eno samo mednarodno prijavo, vloženo pri WIPO, v enem jeziku in s plačilom enega sklopa pristojbin.

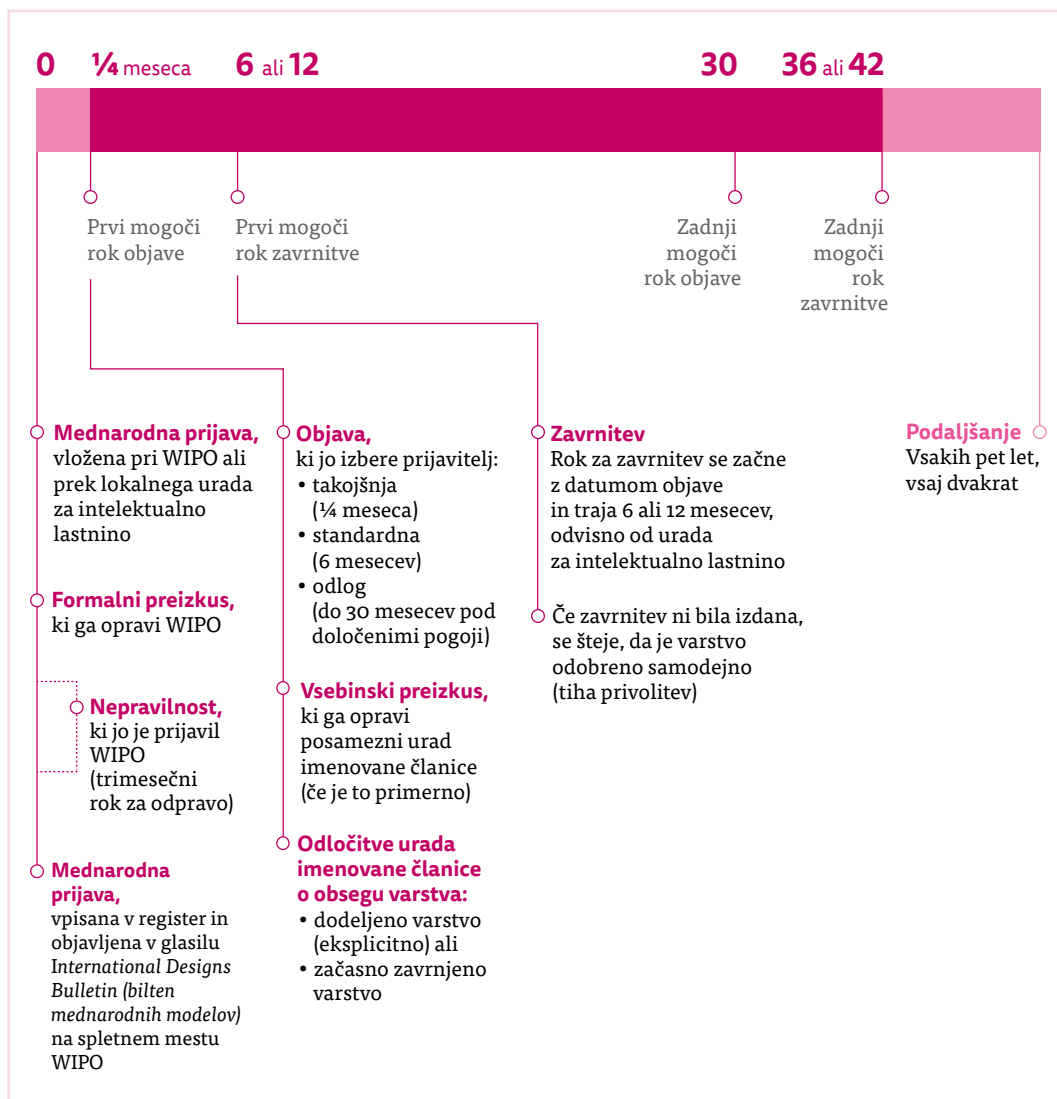
Haaški sistem zaradi centraliziranega sistema močno poenostavlja tudi nadaljnje upravljanje mednarodnih registracij (glej sliko 4).

Prijavitelj mora biti državljan pogodbenice (države ali medvladne organizacije, ki je članica Haaške unije) ali imeti stalno prebivališče, poslovni sedež ali običajno prebivališče na ozemlju pogodbenice, da lahko vložil prijavo. V nasprotju z madridskim sistemom, ki ureja mednarodno registracijo znamke, pri mednarodni registraciji modelov po haaškem sistemu ni potrebna predhodna nacionalna ali regionalna prijava ali registracija.

Mednarodna prijava modela se vložil neposredno pri WIPO. Po prejemu WIPO preveri skladnost s formalnimi zahtevami. Če prijavi ugotovi, jo vpiše v mednarodni register in objavi. Pogodbenice, ki so navedene v prijavi, bodo v določenem roku odločile, ali bodo model sprejele ali zavrnil, v skladu z vsebinskimi zahtevami svoje zakonodaje.

Kot je bilo že navedeno, je rok za uveljavljanje prednostne pravice iz modela šest mesecev. Če je zagonsko podjetje vložilo prijavo v eni državi ali regiji in želi varstvo razširiti na druge države ali regije, lahko to stori tako, da v šestih mesecih po prvi prijavi v haaškem sistemu vložil mednarodno prijavo, in lahko zahteva prednostno pravico od datuma vložitve prve prijave. Prijavitelj ima v roku za uveljavljanje prednostne pravice prednost pred vsemi drugimi, ki prijavijo enak ali podoben model po prijaviteljevem datumu prednostne pravice. Podobno kot pri patentih se po preteku tega roka in objavi prve prijave model ne more več šteti za »novega« in ni več upravičen do varstva na drugih ozemljih.

Slika 4: Haaški sistem

Prednosti:

- za registracijo do 100 modelov za izdelke iz enega in istega razreda v več državah vložite samo eno prijavo v enem jeziku,
- plačilo enega sklopa pristojbin v eni valuti,
- časovno prilagodite objavo registracije svoji poslovni strategiji,
- upravljanje podaljšanj in sprememb registracije prek enotnega osrednjega sistema.

MESI d.o.o.

Vir: arhiv podjetja MESI d.o.o.

USTANOVITELJI

Jakob Šušterič (direktor),
Tomo Krivc in Matjaž Špan

INVESTITORJI

- Diana Dimnik, poslovni angel
- SHS Capital
- Oliver Heine, svetovalec in investitor

SPLETNA STRAN

www.mesimedical.com

INTELEKTUALNA LASTNINA

- štiri patenti, podeljeni v Sloveniji
- dve znamki, registrirani v Sloveniji
- evropski patent, vpisan v registre različnih držav EU (npr. Nemčija, Belgija) in drugih držav (npr. Švica, Turčija, Združeno kraljestvo)
- podeljen patent v ZDA
- vložena mednarodna patentna prijava (PCT)
- poslovne skrivnosti in know-how

PRODUKT

Diagnostični procesi v različnih zdravstvenih okoljih, vključno s splošnimi praksami in ustanovami za pomoč na domu, so velikokrat še vedno prezapleteni in ne izkoriščajo prednosti digitalizacije.

Podjetje MESI d.o.o. je razvilo in izdelalo medicinske naprave za diagnostične namene, vključno z MESI mTABLET, ki je prediktivna medicinska ocenjevalna platforma za profesionalno zdravstvo, obogatena z obsežnimi zmogljivostmi umetne inteligence. Njihov cilj je narediti diagnostične postopke bolj zanesljive in učinkovite ter zagotoviti pravočasne in natančne diagnostične rezultate za paciente.

MESI d.o.o. je slovensko zdravstveno-tehnološko zagonsko podjetje, ustanovljeno leta 2010, ki so ga ustanovili trije prijatelji, takrat še študentje ljubljanske fakultete za elektrotehniko, Jakob Šušterič in Tomo Krivc ter Jakobov bratranec Matjaž Špan, sicer zdravnik srčno-žilni kirurg, ki je tudi dal idejo za prvi izdelek podjetja. Šlo je za samodejni merilnik gleženjskega indeksa, s katerim so poenostavili diagnosticiranje srčno-žilnih bolezni.

V prvih letih poslovanja je podjetje kot član Ljubljanskega univerzitetnega inkubatorja pridobilo financiranje Slovenskega podjetniškega sklada v obliki zagonske spodbude, ki so jo dodatno oplemenitili s kapitalskim vložkom poslovnega angela, in sicer uspešne podjetnice Diane Dimnik. Julija 2023 je podjetje za pospešitev mednarodne rasti pridobilo pomembno investicijo nemškega sklada tvegane kapitala SHS Capital ter investitorja in podjetnika Oliverja Heineja v skupni višini 20 milijonov evrov.

VARSTVO INTELEKTUALNE LASTNINE

Podjetje je za svoje izume pridobilo štiri nacionalne patente pri URSIL, pri katerem so uspešno registrirali tudi dve znamki. Prav tako je podjetju uspelo pridobiti evropski patent, vpisan v registre različnih držav EU (npr. Nemčija, Belgija) in drugih držav (npr. Švica, Turčija, Združeno kraljestvo) ter patent pri pri ameriškem uradu za patente in znamke (USPTO), in sicer za kompresijsko oblačilo s pametnim kompresijskim senzorjem. Njihova inovacija pripomore k optimizaciji zdravljenja, saj spremlja stanje bolnika med kompresijsko terapijo in ga spodbuja, da čim bolj upošteva smernice zdravljenja. Ta digitalna tehnologija ima številne prednosti tako za zdravnike kot za bolnike. Po besedah soustanovitelja in direktorja podjetja Jakoba Šušterič, očeta dveh malčkov ter navdušenega vinogradnika, je pomen zaščite predvsem v zagotavljanju svobode delovanja podjetja. Torej, da lahko podjetje samozavestno nastopa na trgu pred investitorji in potencialnimi kupci ter jim lahko pokaže ustrezno zaščito svojih ključnih tehnologij podjetja na njihovih ključnih trgih. Niso pa pomembni samo patenti in znamke, ampak tudi poslovne skrivnosti, s katerimi podjetje varuje algoritme, ki jih uporabljajo njihovi produkti, pa

tudi vzpostavljene prodajne in marketinške procese, ki so jih skozi leta preizkušanja različnih pristopov ter na podlagi številnih napak in uspehov dodelali do popolnosti. Vsi zaposleni imajo v svojih pogodbah ustrezne klavzule za varovanje poslovnih skrivnosti. Za podporo pri varovanju intelektualne lastnine so v podjetju uporabili vavčer za zaščito intelektualne lastnine pri Slovenskem podjetniškem skladu, s katerim so delno krili stroške prijave patenta in storitve izkušenega patentnega zastopnika.

PRIZNANJA IN NAGRADE

Podjetje je prejelo najvišje priznanje na German Design Awards in Red Dot Award, kar dodatno potrjuje njihovo izjemno oblikovalsko moč. Leta 2011 so dosegli pomembno prepoznavnost kot finalist za nagrado Slovenski startup leta. Za svoje inovacije so si prislužili tudi Rektorjevo nagrado za najboljšo inovacijo na Univerzi v Ljubljani in bili izbrani za sodelovanje v pospeševalniku Google for Startups Accelerator za Evropo. Gre za program, ki združuje obetavna evropska tehnološka zagonska podjetja na področju zdravstva in dobrega počutja ter ponuja mentorstvo in tehnično podporo.

MESI

Simplifying Diagnostics

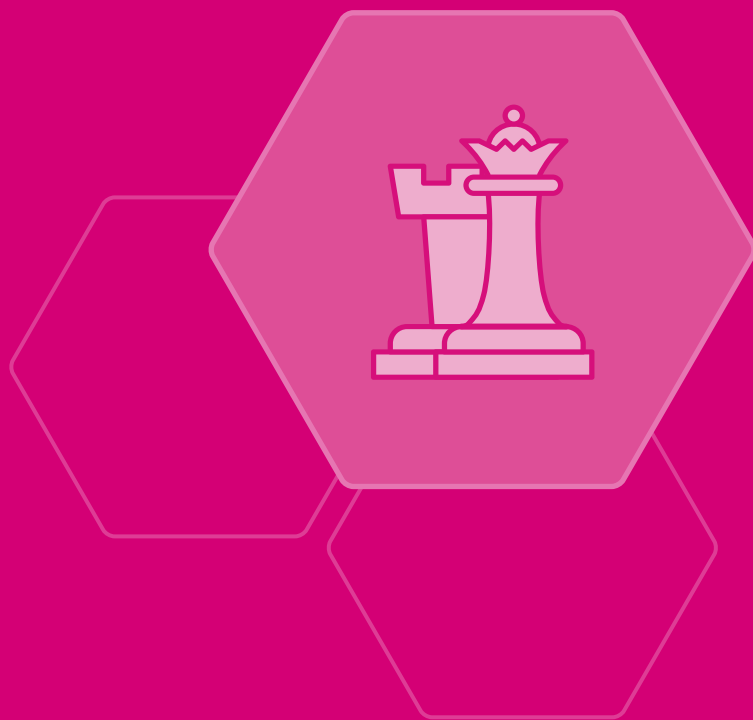
Pridobitev avtorske pravice v drugih državah

Avtorska pravica nastane s stvaritvijo avtorskega dela. Pridobitev avtorske pravice je samodejna (s stvaritvijo avtorskega dela) v vseh državah pogodbenicah Bernske konvencije o varstvu književnih in umetniških del, katere pogodbenica je tudi Slovenija.⁷ Bernska konvencija določa nekatere skupne elemente, nekatera področja pa so prepuščena vsaki državi pogodbenici v lastno urejanje, zato se podrobnosti varstva med posameznimi državami nekoliko razlikujejo. Na primer, po Bernski konvenciji avtorska pravica traja za časa življenja avtorja in 50 let po njegovi smrti, v Sloveniji pa 70 let po njegovi smrti. Avtorsko delo tujega avtorja je v Sloveniji varovano pod pogojem, da je avtor fizična oseba, ki ima avtorsko pravico na podlagi Bernske konvencije, in da obstaja vzajemnost med Republiko Slovenijo in državo, iz katere avtor prihaja.

Opombe

- 1 Kontaktni podatki nacionalnih uradov za intelektualno lastnino so na voljo na www.wipo.int/directory/en/urls.jsp.
- 2 Pariška konvencija iz leta 1883, ki jo upravlja WIPO, je bila prvi večji mednarodni sporazum o varstvu pravic industrijske lastnine, vključno s patenti.
- 3 PCT je mednarodna pogodba z več kot 150 državami pogodbenicami.
- 4 Obstajajo izjeme. Predvsem Evropski patentni urad in korejski urad za intelektualno lastnino dovoljujeta 31 mesecev.
- 5 Na voljo so številna zmanjšanja pristojbin. Glej pogosto zastavljena vprašanja v angleščini »Ali so v okviru PCT na voljo zmanjšanja pristojbin?« na www.wipo.int/pct/en/faqs/faqs.html.
- 6 Glej www.gov.si/zbirke/storitve/mednarodna-prijava-znamke/.
- 7 Bernska konvencija za varstvo književnih in umetniških del. Glej www.wipo.int/treaties/en/ip/berne.

Drugi strateški načini uporabe intelektualne lastnine

Ko zagonsko podjetje pridobi eno ali več pravic intelektualne lastnine, pridobi sredstva, ki jih lahko strateško uporabi pri svojem poslovanju. To lahko stori tako, da neposredno vključi intelektualno lastnino v proizvodnjo ali trženje svojih izdelkov in storitev ter tako okrepi njihovo konkurenčnost, kot je bilo že omenjeno. Prav tako lahko z intelektualno lastnino ustvari dodatne tokove prihodkov, zagotovi financiranje, privabi partnerje, sodelavce in zaposlene ter poveča vrednost podjetja. Te priložnosti obravnavamo v nadaljevanju.

Licenciranje

Zagonsko podjetje lahko poleg uporabe intelektualne lastnine v svoji osnovni dejavnosti ali namesto nje svojo intelektualno lastnino izkorišča tako, da drugim podeli pravico do njene uporabe. Intelektualna lastnina je neopredmeteno sredstvo, njena prednost pa je, da jo lahko hkrati uporablja več uporabnikov, ne da bi se spremenila njena narava ali kakovost.

Dajanje dovoljenja drugi osebi za uporabo intelektualne lastnine ob ohranitvi lastništva osnovnih pravic se imenuje licenciranje. Gre za pogodbeni dogovor (določitev obveznosti), po katerem se ena stranka (dajalec licence) zaveže, da bo drugi stranki (pridobitelju licence) odstopila pravico do uporabe intelektualne lastnine v lasti dajalca licence v zameno za določeno vrednost, navadno periodična plačila (licenčnina).¹

Ta mehanizem zagonskemu podjetju s pravicami intelektualne lastnine omogoča, da ustvari dodatne tokove prihodkov z licenciranjem dela svoje intelektualne lastnine tretjim osebam (glej sliko 5). Potencialne pridobitelje licence lahko najde na istem geografskem območju, na katerem deluje, ali na drugih geografskih območjih, pod pogojem, da zagotovitev dostopa do intelektualne lastnine ne ogrozi konkurenčnega položaja zagonskega podjetja. Za zagonsko podjetje je lahko celo ugodno, da svojo tehnologijo licencira neposrednim konkurentom, in sicer z

Slika 5. Poenostavljena klasifikacija portfelja intelektualne lastnine

1. Ključna za podjetje: licence se ne izdajajo.	V tem poenostavljenem prikazu portfelja intelektualne lastnine podjetja: okvir 1 vsebuje intelektualno lastnino, ki za podjetje predstavlja ključne ali strateške tehnologije, ki jih ne bo licenciralo, razen partnerjem, kot so prodajalci in dobavitelji;
2. Ključna, vendar javno koristna: licence se izdajajo.	intelektualna lastnina v okvirih 2, 3 in 4 bo na voljo za licenciranje; okvir 2 zajema tehnologije, ki jih podjetje šteje za ključne ali strateške, vendar se je odločilo, da jih bo licenciralo v javno dobro (na primer, ker rešujejo življenja);
3. Ni ključna: licence se izdajajo.	okvir 3 vsebuje intelektualno lastnino, ki ni kritična in lahko pride v poštev za licenciranje;
4. Ključna, vendar javno koristna: licence se izdajajo.	okvir 4 vsebuje intelektualno lastnino, ki za podjetje nima vrednosti. Ohranjanje intelektualne lastnine v tej kategoriji bo pomenilo strošek. Podjetje bo zato poskušalo to premoženje licencirati ali ga prodati. Če ga v določenem času ne bo komercializiralo, bo podjetje pustilo, da z njimi povezane pravice intelektualne lastnine prenehajo veljati.

omejitvijo področja uporabe ali s shemo navzkrižnega licenciranja, pri kateri lahko zagonsko podjetje pridobi dostop tudi do konkurenčnega portfelja intelektualne lastnine. Večina podjetij, katerih poslovanje je zasnovano pretežno na uporabi intelektualne lastnine, bo svoj portfelj intelektualne lastnine uredila tako, da bodo intelektualno lastnino, ki jo nameravajo licencirati, ločila od tiste, ki je preveč strateško pomembna za licenciranje.

Licence za intelektualno lastnino so lahko strukturirane na več različnih načinov. Za intelektualno lastnino se lahko na primer izda licenca eni sami stranki, tako imenovana izključna licenca. Pri številnih izključnih licencah si lastniki intelektualne lastnine pridržijo pravice, kot je možnost vključitve intelektualne lastnine v lastne ponudbe.

Pravice intelektualne lastnine se lahko podelijo tudi več strankam ali neizključno. Pogodbe so lahko sestavljene tako, da pridobitelju licence dajejo pravico, da si svoje pravice deli z drugimi, kar se imenuje podlicenciranje. Licence so navadno omejene na določena ozemlja ali dejavnosti.

Licenčne pogodbe so prilagodljivi dokumenti, ki jih je mogoče prilagoditi potrebam strank. Kljub temu je priprava dobre licenčne pogodbe pogosto zahtevna, odvisno od njenih ciljev in predmeta. V takih primerih je treba poiskati strokovni nasvet. Čeprav so lahko licenčne pogodbe zelo različne, imajo nekaj skupnih značilnosti.

- Tako kot v večini držav tudi v Sloveniji Obligacijski zakonik določa, da mora biti licenčna pogodba sklenjena v pisni obliki.
- V številnih državah je treba licenčne pogodbe registrirati pri nacionalnem

organu, kot je patentni urad. V Sloveniji URSIL vodi register patentov, register modelov, register znamk in register geografskih označb ter registre prijav za navedene pravice.² Vpis prenosa pravice ali licence v register ni obvezen, ampak se lahko vpiše na zahtevo ene od pogodbenih strank.

- Klavzule o dodelitvi pravice in licenčinah so bistvo licenčnih pogodb.³ Klavzula o dodelitvi določa, katera pravica intelektualne lastnine je dodeljena in vse morebitne omejitve. Klavzula o licenčnini se nanaša na to, kaj prejme dajalec licence kot vrednost v zameno za podelitev licence.
- Pogodba, na podlagi katere se podeli pravica intelektualne lastnine, ne more trajati dlje od življenjske dobe podeljene pravice intelektualne lastnine.⁴
- Če licenčna pogodba zajema več držav, je treba te države v klavzuli o podelitvi obravnavati ločeno ali pa morajo biti predmet posebnih pogodb, če je to potrebno. Vse pravice intelektualne lastnine, ki so predmet licenčne pogodbe, morajo seveda že biti pridobljene v zadevnih državah.
- Če se znamka licencira, mora dajalec licence določiti jasna pravila za nadzor pravilne uporabe licencirane znamke in kakovosti izdelka, na katerega se bo licencirana znamka navezovala, da se zagotovi izpolnitev pričakovanj potrošnikov glede izdelkov z navedeno znamko.
- Če želi pridobitelj licence tretjim osebam omogočiti dostop do pravic intelektualne lastnine dajalca licence, mora pridobiti pravico do podlicence v licenčni pogodbi, s čimer postane dajalec licence za pridobitelja podlicence.

Treba je opozoriti, da s prenehanjem pogodbe nekatere medsebojne obveznosti pogodbenic ne bodo prenehale veljati. Prave, ki ostanejo v veljavi, se razlikujejo glede na predmet licence in vsebino pogodbe. Toda dobro pripravljena pogodba vsebuje določbe, ki dajalcu licence omogočajo, da pobere zapadle licenčnine, pridobitelju licence dovoljujejo, da proda ostale licencirane izdelke v zalogi, vključujejo medsebojne obveznosti glede zaupnosti in nerazkrivanja ter zagotavljajo pravico do omejene revizije po prenehanju pogodbe itd.

Če je intelektualna lastnina v skupni lasti, je lahko možnost licenciranja odvisna od posamezne države in sporazumov med strankami. Po Zakonu o industrijski lastnini se patent podeli oziroma model ali znamka registrira na ime tistega, ki je ob podelitvi ali registraciji naveden kot prijavitelj. Če je kot prijavitelj navedenih več oseb, se podeli oziroma registrira na imena vseh, pri čemer URSIL ne določa medsebojnih razmerji med osebami, ki so navedene kot prijavitelji. Ta morajo prijavitelji urediti s posebnim medsebojnim sporazumom oziroma pogodbo, v kateri tudi podrobneje določijo vse pravice in obveznosti iz naslova intelektualne lastnine in tudi pravila glede morebitnega licenciranja tretjim osebam. Če sporazuma nimajo, velja, da morajo za podelitev licence predhodno pridobiti soglasje vseh nosilcev pravic iz naslova intelektualne lastnine.

Pri avtorskih delih na primer Zakon o avtorski in sorodnih pravicah določa, da če je avtorsko delo, ki je bilo ustvarjeno v sodelovanju dveh ali več oseb, nedeljiva celota, pripada vsem soavtorjem nedeljiva avtorska pravica na tem delu. Odločanje o uporabi takega dela pripada nerazdelno vsem

soavtorjem, pri čemer posamezni soavtor tega ne sme preprečiti v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja. Deleži posameznih soavtorjev se določijo v sorazmerju z dejanskim prispevkom vsakega izmed njih k ustvaritvi avtorskega dela, če se njihova medsebojna razmerja s pogodbo ne uredijo drugače.

Skrbno je treba oceniti, ali ima posamezni dajalec licence pravico enostransko podeljevati licence drugim. V številnih primerih morajo skupni lastniki obvestiti solastnike ali pridobiti njihovo dovoljenje. Licence s konkurenti skupnega lastnika se lahko pogosto omejijo s pogodbo.

Če je licenciranje osrednji poslovni model zagonskega podjetja in je zagotavljanje pridobiteljev licenc njegov glavni vir prihodkov, podjetje izdelkov ali storitev ne sme prodajati, temveč ponuja dostop do tehnologije prek licenčnih pogodb. Bluetooth ali Dolby sta primera poslovnih modelov, ki temeljijo na licenciranju. Dolby svoje tehnologije licencira proizvajalcem originalne opreme (OEM) za vgradnjo v potrošniške izdelke za razvedrilo.

Enako velja za zagonska podjetja, ki služijo z avtorskimi pravicami, pogosto z licenciranjem programske opreme tretjim osebam. Zagonsko podjetje, ki temelji na licenciranju, je lahko glede na poslovni model, intelektualno lastnino in sektor velikega obsega (odobri več licenc sorazmerno nizke vrednosti na dan) ali majhnega obsega (ena licenca visoke vrednosti na leto), glede na svoj profil pa mora pred izdajo licenc vzpostaviti ustrezne postopke za razvoj poslovanja, pogajanja in upravljanje denarnih tokov ter ustrezne strategije licenciranja in standardne pogodbe.

Zagonsko podjetje bo morda moralo tudi pridobiti in dostopati do intelektualne lastnine, ki jo potrebuje za svoje poslovanje. Razmislite o naslednjem primeru.

- Univerza ima v lasti intelektualno lastnino. »Ustanovi« neodvisno zagonsko podjetje (*angl. spin-off*) za razvoj in trženje te intelektualne lastnine. V idealnem primeru je zagonsko podjetje lastnik intelektualne lastnine, vendar je univerza noče ali ne more odstopiti. Zato mora zagonsko podjetje pridobiti licenco.
- Zagotavljanje svobode delovanja.⁵ V tem primeru zagonsko podjetje potrebuje dostop do intelektualne lastnine tretjih oseb, da bi lahko razvilo in trži svoje izdelke ali storitve. Svoboda delovanja se bo najverjetneje zagotovila z licenciranjem. Pri urejanju licence je treba upoštevati, kakšne bodo potrebe podjetja, ko bo rastlo ali ko bo morda prodano drugemu subjektu. Če se nepredvideni dogodki ne upoštevajo vnaprej, se bo moralo zagonsko podjetje še enkrat pogajati o pogojih licence, kar je lahko drago ali nemogoče.

Prenos

Prenos pomeni prodajo sredstva intelektualne lastnine. Nosilec pravic prenese lastništvo nad sredstvom na pridobitelja pravic, vendar ne vedno v zameno za določeno vrednost. (Prenosi se lahko opravijo za simbolično nominalno izraženo nadomestilo, kadar je to dovoljeno.) Po zaključku prenosa ima pridobitelj polno pravico do uporabe prenesene intelektualne lastnine. Prenos pravic je v različnih državah urejen drugače in včasih mora biti vpisan v nacionalni register, da bi imel pravne učinke

proti tretjim osebam. V primeru prenosa skupine pravic intelektualne lastnine, ki veljajo v več pravnih sistemih, morajo pogodbenice upoštevati nacionalno naravo pravic intelektualne lastnine, pa tudi obveznost, da mora prodaja sredstev biti v skladu z veljavnimi zakoni v teh pravnih sistemih (na primer v Sloveniji v skladu z Zakonom o industrijski lastnini, Zakonom o avtorski in sorodnih pravicah itd.). Opozoriti je treba, da je mogoče uporabiti tudi hibridni pristop, ki je kombinacija prenosa pravic in licenciranja. Vzemimo za primer tehnologijo, ki je zavarovana z ločenima patentoma v dveh državah. Zagonsko podjetje bi lahko patent v državi A dobilo s prenosom pravic, patent v državi B pa izkoristilo na podlagi licenčne pogodbe.

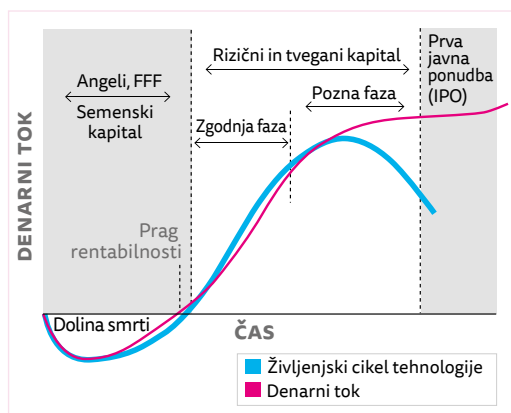
Dostop do financiranja

Dokler zagonsko podjetje ne more ustvariti zadostnega prihodka za svoje poslovanje, potrebuje financiranje. Vsako novoustanovljeno podjetje praviloma denar najprej porablja, preden ga začne služiti. To je zloglasna »dolina smrti«, skozi katero se mora zagonsko podjetje prebiti. Ker je malo verjetno, da bo zagonsko podjetje ustvarilo zadostne prihodke takoj po ustanovitvi, mora zagotoviti dovolj kapitala za kritje svojih stroškov poslovanja, dokler ne postane samozadostno. Včasih ustanovitelji svoje zagonsko podjetje sami financirajo.

Vendar večina zagonskih podjetij potrebuje finančno podporo, pogosto znatno. Zato se mnoga obrnejo na različne vire financiranja, tako v začetnem obdobju kot med svojo rastjo. Pri tem je treba financerje prepričati, da je zagonsko podjetje sprejelo ustrezne ukrepe v zvezi z analizo okolja in varstva svoje intelektualne lastnine. V nadaljevanju so

kratko opisani posamezni viri financiranja, faze financiranja pa so prikazane na sliki 6.

Slika 6. Faze financiranja

Ta splošni grafikon virov financiranja odraža ekosisteme z dolgo zgodovino vlaganja v zagonska podjetja. V praksi se razmere financiranja razlikujejo od države do države.

Upoštevajte, da financiranje pred pozitivnim denarnim tokom (med prečkanjem doline smrti) navadno prihaja od »prijateljev, družine in norcev« (FFF), poslovnih angelov in morda državnih subvencij.

Večina vlagateljev tvegane kapitala (VC) raje vlaga v podjetja, ki že imajo pozitiven denarni tok (ustvarjajo več dohodka, kot ga porabijo). Vlagatelji tvegane kapitala v zgodnjih fazah, navadno na visokotehnoloških področjih, vlagajo v obdobju pred ustvarjenim pozitivnim denarnim tokom.

Zagonsko podjetje praviloma preide več faz zbiranja sredstev, od naložb poslovnih angelov do financiranja tvegane kapitala. V vsaki fazi bo vloženi znesek bistveno višji od prejšnjega.

Opozoriti je treba, da v zgodnjih fazah krivulja denarnega toka (oranžna) verjetno sledi krivulji življenjskega cikla tehnologije (modra). Osnovni nauk je, da če zagonsko podjetje ne nadaljuje inoviranja, temveč se zanaša na tehnologijo, ki jo je prvotno razvilo, se bodo njegovi prihodki s staranjem te tehnologije verjetno zmanjšali.

Državne podpore

Tehnologije, ki so ocenjene s TRL 4 ali nižje, verjetno ne bodo pridobile financiranja od tradicionalnih vlagateljev, saj so povezane s precejšnjimi tehnološkimi in poslovnimi tveganji. Poleg tega morda ni pravne osebe, ki bi lahko prejela financiranje. Tehnologija je navadno v razvoju, pogosto v okviru večje ustanove, kot je univerza. Na tej točki se finančna sredstva, potrebna za dvig TRL, navadno zagotovijo iz univerzitetnega proračuna za raziskave ali od vlade.

Pri tem splošnem pravilu obstajajo izjeme. Nekatere vlade so za spodbujanje podjetništva vzpostavile mehanizme majhnih nepovratnih sredstev, ki zagotavljajo nepovratna sredstva ali dolgoročna posojila, da bi zagonskim podjetjem omogočile neodvisen razvoj in potrditev njihovih tehnologij ali poslovnih modelov (v Sloveniji je na primer na voljo zagonska spodbuda P2 Slovenskega podjetniškega sklada). Redkeje se zgodi, da je poslovni angel pripravljen vložiti majhen znesek za financiranje dokazovanja tehnološke upravičenosti ter faze raziskav in razvoja.

Uradni mehanizmi za dodeljevanje nepovratnih sredstev za raziskovalne dejavnosti pogosto postavljajo pogoje glede lastništva in uporabe vseh oblik intelektualne lastnine, ki izhajajo iz financiranja (»nova intelektualna lastnina«). Zato lahko državna institucija ali univerza, v kateri se izvaja raziskava, uveljavlja novo intelektualno lastnino, kar bi lahko zmanjšalo podjetnikovo zmožnost, da jo prosto izkorišča v zagonskem podjetju.

Če so bila uporabljena sredstva univerze (laboratoriji, materiali, človeški viri) ali če je podjetnik z univerzo sklenil pogodbo o

zaposlitvi, imajo lahko univerza ali osebe, ki so raziskave financirale, popolno ali delno pravico do ustvarjene intelektualne lastnine. To je odvisno od lokalne zakonodaje in politik univerze⁶ (na primer v Sloveniji Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti, Zakon o izumih iz delovnega razmerja); ustanovitelji zagonskih podjetij morajo zato skrbno preveriti lokalno zakonodajo in politike univerze glede intelektualne lastnine.

Financiranje skupnih projektov, konzorcijev in mednarodnih raziskovalnih programov je lahko pogojeno na podobne načine, ki prav tako omejujejo uporabo in dodelitev pričakovane nove intelektualne lastnine. Poleg tega lahko projekt zahteva, da projektni partnerji dajo na voljo svojo lastno intelektualno lastnino (»obstoječa intelektualna lastnina«). Če poslovni model zagonskega podjetja zahteva uporabo nove intelektualne lastnine, ki je lahko odvisna od obstoječe intelektualne lastnine tretje osebe, bo moral podjetnik morda obravnavati vprašanja svobode delovanja.

Zagonska podjetja lahko izkoristijo tudi druge vladne programe, namenjene podpori inovacijam. Nekateri davčni sistemi na primer podjetjem omogočajo, da v svojih davčnih napovedih odbijejo stroške raziskav in razvoja, kar zmanjša njihove stroške. Drugi programi, kot je režim patentna škatla (*angl. Patent Box*), vključujejo davčne spodbude za prihodke, ki jih podjetja ustvarjajo na podlagi pravic intelektualne lastnine.

Prijatelji, družina in norci (FFF)

Zagonska podjetja lahko v kateri koli fazi pridobijo neinstitucionalno financiranje od prijateljev ali družine. Tovrstna sredstva

so praviloma posojila, ki so navadno majhna, jih ne spremlja uradna pogodba in morda niso prikazana v poslovnih knjigah zagonskega podjetja. Če zagonsko podjetje sprejme sredstva FFF, mora poskrbeti za dokumentiranje tega priliva kapitala, da bi se izognilo morebitnim pravnim ali davčnim obveznostim v prihodnosti.

Pri samofinanciranju ustanovitve in zgodnjih faz razvoja zagonskih podjetij lahko lastništvo intelektualne lastnine postane problem, če obstaja več soustanoviteljev. Partnerji bi morali predvsem čim prej rešiti vprašanje lastništva intelektualne lastnine. To se navadno stori z delničarskim sporazumom (SHA) oziroma družbeno pogodbo. Eden od soustanoviteljev lahko na primer financira zagonsko podjetje, drugi pa prinese intelektualno lastnino (ocenjeno intelektualno lastnino je mogoče na primer uporabiti kot stvarni vložek v gospodarsko družbo) ali strokovno znanje, ki bo ustvarilo novo intelektualno lastnino. Dobra praksa je, da se vse pravice do zadevne intelektualne lastnine prenesejo na zagonsko podjetje in da vse nove prijave za varstvo vložijo zagonsko podjetje, in ne podjetniki osebno (kot fizične osebe).

Poslovni angeli

Poslovni angeli so posamezniki, ki v nasprotju z vlagatelji tveganega kapitala, ki upravljajo finančna sredstva tretjih vlagateljev, vlagajo svoj denar. V Sloveniji so povezani v okviru kluba Poslovni angeli Slovenije (PAS). Poslovni angeli najpogosteje vlagajo v področja, na katerih imajo poklicne izkušnje ali ki jih zanimajo. V primerjavi s skladi tveganega kapitala v splošnem vlagajo manjše zneske, vendar navadno v zgodnejši fazi. Poleg zagotavljanja kapitala

dobri poslovni angeli delijo svoje strokovno znanje ter podpirajo razvoj izdelkov in poslovanja zagonskih podjetij, pozneje pa tudi zbiranje sredstev in upravljanje. Tako kot skladi tveganega kapitala tudi poslovni angeli v zameno za svojo naložbo navadno prejmejo lastniški delež v zagonskem podjetju. Zato imajo lastniški interes v podjetjih, ki jih podpirajo, čeprav ne nujno v svoji intelektualni lastnini ali intelektualni lastnini, ki jo ustvarijo. Poslovni angeli redko zahtevajo lastniški delež v ključni intelektualni lastnini; če pa ga, mora podjetnik odgovoriti zelo previdno. Nasprotno pa vlagatelji od zagonskih podjetij navadno zahtevajo, da prenesejo ustrezne pravice intelektualne lastnine na novo podjetje, če so te pravice na primer v lasti ločenega subjekta, kot je uni-verza, ali posameznika, kot je podjetnik.

Skladi tveganega in rizičnega kapitala

Skladi tveganega kapitala so veliko bolj institucionalizirani kot poslovni angeli. Navadno upravljajo sredstva, ki so jih združili drugi vlagatelji, premožni posamezniki ali skladi skladov. Vlagatelji v sklad tveganega kapitala se skupaj imenujejo partnerji z omejenim jamstvom (LP). Večina skladov tveganega kapitala se osredotoča na področje naložb in vlaga v določenih fazah. Zneski, ki jih vlagajo (t. i. tipični minimalni znesek), se od sklada do sklada razlikujejo. Ker so institucionalni in imajo fiduciarno dolžnost do svojih komanditistov, postopki skrbnega pregleda in naložbene odločitve skladov tveganega kapitala trajajo dlje kot pri poslovnih angelih.

Ko se podjetniki predstavljajo skladu tveganega kapitala, morajo sprejeti ukrepe, s katerimi zagotovijo, da usmeritev zagonskega podjetja in zahtevani zneski ustrezajo

naložbenim merilom sklada. Zagonskemu podjetju, ki razvija mobilne aplikacije in potrebuje 500.000 USD, verjetno ne bo uspelo pridobiti naložbe sklada, ki vlaga v biološke vede in nikoli manj kot 2 milijona USD.

Jasno je, da morajo podjetniki iskati zagonski kapital, če njihovi projekti še ne ustvarjajo prihodkov, toda tudi zagonsko podjetje s pozitivnim denarnim tokom morda želi zbrati investicijska sredstva (kar pomeni prodajo lastniškega kapitala v podjetju), na primer za pospešitev rasti, vstop na nove trge ali dajanje novih izdelkov na trg. Glavni razlog je povečanje vrednosti novega podjetja. Praviloma se delež ustanoviteljev znatno zmanjša, ko zagonsko podjetje prehaja skozi kroge financiranja. Osnovna predpostavka je, da se z večanjem vrednosti podjetja povečuje tudi vrednost posameznega deleža. Če podjetje dobro posluje in se njegova skupna vrednost poveča, bo manjši delež lastniškega kapitala vreden več.

Podjetnik ima na primer 80 odstotkov delnic zagonskega podjetja, vrednega 1 milijon USD. Vrednost njegovega lastniškega kapitala znaša 800.000 USD. Po več krogih naložb se vrednost zagonskega podjetja poveča na 500 milijonov USD, vendar podjetnikov delež lastniškega kapitala zdaj znaša 10 odstotkov celotne vrednosti. Vrednost njegovega lastniškega kapitala se je povečala na 50 milijonov USD.

Povečanje vrednosti zagonskega podjetja

Kot je bilo že navedeno, je intelektualna lastnina del premoženja gospodarskega subjekta, kateremu se lahko določi vrednost. Ta vrednost olajša trgovanje s tem sredstvom in ustvarja podlago za povečanje

vrednosti podjetja. V današnjem gospodarstvu, ki temelji na znanju, neopredmetena sredstva podjetij predstavljajo večji delež njihove celotne vrednosti, fizična sredstva pa vse manjši delež. To še posebej velja za zagonska podjetja, od katerih se mnoga zanašajo na eno samo inovacijo, eno neopredmeteno sredstvo, in praktično nimajo fizičnih sredstev. Vrednost tovrstnih zagonskih podjetij je večinoma enaka vrednosti njihovih inovacij in znanju, ki ga imajo njihovi ustanovitelji.

Vendar je vrednotenje intelektualne lastnine zapleteno in pogosto težavno,⁷ še posebej zahtevno pa je za zagonska podjetja, saj je njihova intelektualna lastnina verjetno še vedno v fazi raziskav in razvoja ali v postopku registracije. Vrednost intelektualne lastnine prav tako ni stalna. Sčasoma se spreminja pod vplivom številnih dejavnikov, vključno s podelitvijo patenta, potrjevanjem tehnologije, izrazi interesa morebitnih licenčnih partnerjev, zaznanim povpraševanjem po tehnologiji, stopnjo, do katere jo lahko nadomestijo druge tehnologije, itd. Podobno lahko vrednost intelektualne lastnine zmanjšajo zavrnitev patentne prijave, pravni spor glede lastništva, pojav drugačnega, vendar konkurenčnega izdelka ali nova regulativna ovira.

Kljub temu pa je vrednotenje treba opraviti, kolikor je to mogoče. Najprej je treba upoštevati razliko v potencialni vrednosti intelektualne lastnine, ki jo zagonsko podjetje komercializira, in intelektualne lastnine, ki se licencira velikemu podjetju. Na začetku bo vrednost prve zaradi tveganj, povezanih z zagonskimi podjetji, veliko manjša od vrednosti druge. Če pa zagonsko podjetje uspešno preide različne faze razvoja in potrdi upravičenost svojega

poslovnega modela, se bo vrednost njegove intelektualne lastnine povečala in lahko doseže veliko večjo denarno vrednost, kot bi jo bilo mogoče doseči z licenciranjem.

Ob upoštevanju tega je vrednotenje intelektualne lastnine v zgodnji fazi koristno za več namenov, ki vključujejo:

- izračun deleža lastniškega kapitala stranke, ki v zagonsko podjetje prinese intelektualno lastnino (v nasprotju s stranko, ki prinese kapital). Vrednost patentirane aplikacije znaša na primer 100.000 USD, druga stranka pa je pripravljena v zagonsko podjetje vložiti enak znesek. Na podlagi tega bo vsak od partnerjev imel v lasti 50 odstotkov lastniškega kapitala zagonskega podjetja, če se iz drugih razlogov struktura lastniškega kapitala ne spremeni;
- pritegnitev vlagateljev. Zagonsko podjetje, ki išče sredstva, je treba ovrednotiti, da lahko potencialni vlagatelji ugotovijo, koliko lastniškega kapitala bodo kupili s svojo naložbo. Vrednotenje intelektualne lastnine lahko poveča vrednost zagonskega podjetja, kar ustanoviteljem omogoča, da povečajo svoj lastniški kapital ob enakem znesku financiranja. Vlagatelj je na primer pripravljen v zgodnji fazi v zagonsko podjetje vložiti 100.000 USD. Če je zagonsko podjetje ocenjeno na 500.000 USD, bo vlagatelj prejel 20 odstotkov lastniškega kapitala. Če pa ustanovitelji na podlagi ocene intelektualne lastnine istega zagonskega podjetja njegovo vrednost ocenijo na 1 milijon USD, bodo povečali svoj delež, vlagatelj pa bo za isto naložbo prejel 10 odstotkov lastniškega kapitala;
- zagonsko podjetje morda želi pridobiti licenco za intelektualno lastnino,

ki je v lasti tretje osebe, na primer univerze. Vrednost intelektualne lastnine, za katero je treba pridobiti licenco, bo vplivala na stroške zagona zagonskega podjetja. V odgovor se lahko zagonsko podjetje pogaja o opciji (za poznejše licenciranje intelektualne lastnine), išče kapital pri vlagateljih (da bi lahko licenciralo intelektualno lastnino) ali se z lastnikom intelektualne lastnine pogaja o shemi odloženega plačila licenčnine (v okviru katere se licenčnine obračunajo, vendar zagonsko podjetje njihovo plačilo odloži, običajno do ustvarjanja pozitivnega denarnega toka).

- Vrednotenje intelektualne lastnine bo potrebno tudi v primeru prodaje, licenciranja, uporabe kot zavarovanja posojila ali uveljavljanja davčnih ugodnosti za komercializirana sredstva intelektualne lastnine (v državah z ugodnimi davčnimi politikami). Podjetje lahko za izračun vrednosti podjetja vrednoti tudi celoten svoj portfelj intelektualne lastnine in njegovo vrednost evidentira v svojih računovodskih izkazih kot sredstva.

Za vrednotenje sredstev intelektualne lastnine se uporabljajo različne metode.⁸ V nadaljevanju so navedene nekatere najpogostejše uporabljene.

Stroškovna metoda

Po stroškovni metodi se ocena vrednosti sredstva intelektualne lastnine izvede na podlagi izračuna stroškov notranjega ali zunanega razvoja podobnega (ali popolnoma enakega) sredstva intelektualne lastnine. Vključuje neposredne izdatke in oportunitetne stroške ter oceno zastaranosti. Končna vrednost intelektualne lastnine se izračuna z izračunom stroškov, nastalih med razvojem in njihovo korekcijo za stopnjo

inflacije, da se dobi sedanja vrednost, nato pa se opravi nadaljnja korekcija za znesek amortizacije zaradi zastaranosti.

Pri ugotavljanju zastarelosti sredstva intelektualne lastnine je treba upoštevati funkcionalne, tehnološke in ekonomske razsežnosti zastarelosti.

Funkcionalna zastarelost se izračuna glede na dodatne operativne stroške uporabe intelektualne lastnine v primerjavi s trenutnimi alternativami, ki so lahko naj sodobnejše. Tehnološka zastarelost se pojavi, ko zaradi tehnološkega razvoja intelektualna lastnina izgubi vso vrednost. Na primer, patenti za naslednjo generacijo računalniškega disketnega pogona bodo verjetno brez vrednosti, saj so že na voljo tehnološko boljše možnosti. Do ekonomskega zastaranja pride, ko uporaba intelektualne lastnine v njeni najvišji in najboljši obliki ne more zagotoviti ustrezne donosnosti naložbe.

Obstajata dve različici stroškovne metode. Z izračunom stroškov reprodukcije se preuči raven stroškov proizvodnje popolnoma enakega sredstva intelektualne lastnine. Z metodo izračunavanja stroškov zamenjave se določijo izdatki, ki so potrebni za razvoj podobnega sredstva intelektualne lastnine, ki je funkcionalno identično obstoječim.

Tržna metoda

Pri tržni metodi se sredstvo intelektualne lastnine vrednoti s primerjavo s konkretno ceno podobnega sredstva intelektualne lastnine, plačano v primerljivih okoliščinah. Za vrednotenje po tej metodi sta potrebna delujoči trg in enako sredstvo intelektualne lastnine ali skupina primerljivih ali podobnih sredstev intelektualne lastnine. Če ta sredstva niso popolnoma primerljiva,

je treba najti spremenljivke, s katerimi bo mogoče opraviti korekcijo razlike.

Natančnost vrednotenja z uporabo te metode se poveča, če so na voljo informacije o naravi in obsegu prenesenih pravic, vključno s podrobnostmi o pogojih in okoliščinah transakcije (ali gre za navzkrižno licenco, ali je bila licenčna pogodba sklenjena s sodno poravnavo itd.).

Vendar pa je sredstvo intelektualne lastnine po definiciji edinstveno. Popolnoma identičnih ali bistveno primerljivih sredstev intelektualne lastnine ni mogoče najti. Tudi če bi uspeli najti transakcije, ki se nanašajo na zelo podobno intelektualno lastnino, bi bilo zelo težko dobiti natančne informacije o njih, saj so take informacije navadno zaupne.

Dohodkovna metoda

Z dohodkovno metodo se vrednost sredstva intelektualne lastnine ocenjuje na podlagi pričakovanega gospodarskega dobička, ki naj bi ga ustvarilo sredstvo intelektualne lastnine, diskontiranega na sedanjo vrednost. To je najpogosteje uporabljena metoda vrednotenja intelektualne lastnine.

Za njeno uporabo je treba predvideti tok prihodkov (ali prihranke stroškov), ki jih ustvari sredstvo intelektualne lastnine v preostali dobi koristnosti (RUL), ter prihodke ali prihranke izravnati s stroški, ki so neposredno povezani s sredstvom intelektualne lastnine, oceniti tveganja in nazadnje prilagoditi donos na njegovo sedanjo vrednost z uporabo diskontne stopnje ali stopnje kapitalizacije.

Preglednica 1: Motiv za vrednotenje intelektualne lastnine

Klasifikacija	Motiv za vrednotenje
Transakcija	<ul style="list-style-type: none">• Licenciranje sredstev intelektualne lastnine; franšizing• Prodaja ali nakup sredstev intelektualne lastnine• Združitve in prevzemi, odsvojitve, odcepitve• Skupno podjetje ali strateško zavezništvo• Donacija sredstev intelektualne lastnine
Uveljavljanje pravic intelektualne lastnine	<ul style="list-style-type: none">• Izračun odškodnine ob kršitvi pravic intelektualne lastnine
Interna uporaba	<ul style="list-style-type: none">• Naložba v raziskave in razvoj• Notranje upravljanje sredstev intelektualne lastnine• Strateško financiranje in/ali pridobivanje lastniškega kapitala/kapitala• Odnosi z vlagatelji
Drugi nameni	<ul style="list-style-type: none">• Finančno poročanje• Stečaj/likvidacija• Optimizacija obdavčitve• Zavarovanje sredstev intelektualne lastnine

Glej WIPO. IP PANORAMA. Modul 11 o vrednotenju intelektualne lastnine v angleščini. www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/ip_panorama_11_learning_points.pdf.

Bird Buddy Studio d.o.o.

Vir: arhiv podjetja Bird Buddy Studio d.o.o.

USTANOVITELJI

Franci Zidar (direktor),
Kyle Buzzard,
Žiga Vrtačič

INVESTITORJI

- Silicon Gardens Fund
- Prota Ventures
- General Catalyst

SPLETNA STRAN

www.mybirdbuddy.com

INTELEKTUALNA LASTNINA

- dve znamki EU
- na mednarodnih trgih varovane znamke (npr. Združeno kraljestvo, ZDA, Kitajska)
- registriran model Skupnosti za model ptičje hišice
- vloga za uporabni model za nekatere edinstvene zaznavne funkcije kamere pri USPTO
- avtorska pravica
- poslovne skrivnosti in know-how

PRODUKT

Ljubitelji ptic zelo radi opazujejo naravo in prepoznavajo ptice, ki obišejo njihov vrt, ter jih tudi fotografirajo za svoje zbirke. Te dejavnosti zahtevajo veliko časa in vztrajnosti, pa tudi sreče. Podjetje Bird Buddy Studio d.o.o. je razvilo čudovito orodje za ljubitelje ptic, in sicer pametno ptičjo krmilnico z umetno inteligenco. Zasnovano je tako, da uporabnike obvešča o pticah, ki jih obišejo, ptice fotografira in fotografije organizira v zbirko za preprosto ogledovanje in deljenje. Produkt podjetja naredi opazovanje ptic bolj interaktivno in privlačno ter spodbuja nagon »zbiraj vse«, kar malo spominja na priljubljeno igro Pokémon. Bird Buddy je sposoben prepoznati več kot 1000 vrst ptic.

Podjetje so leta 2020 ustanovili Franci Zidar, Kyle Buzzard in Žiga Vrtačič. Soustanovitelj in izvršni direktor Franci Zidar vidi trg kot spečega velikana, saj je opazovanje ptic priljubljen hobi tako v ZDA kot mednarodno. Vizija podjetja je opazovanje ptic spremeniti iz pasivne dejavnosti v aktiven hobi z ustvarjanjem igričarske izkušnje prek njihove pametne krmilnice in pripadajoče aplikacije.

Na začetku podjetniške poti so na Kickstarтеру uspešno zbrali skupaj 4,19 milijona EUR, s čimer so postali slovenski rekorder na tej platformi za množično financiranje. Poleg so pridobili še 8,5 milijona USD semenskega kapitala zasebnih investorjev, kar priča o njihovem izjemnem potencialu za rast in uspeh. Iz strateških razlogov so glavni sedež podjetja preselili v ZDA, kjer so ustanovili Bird Buddy Inc., ki je zato imetnik nekaterih pravic intelektualne lastnine, v Sloveniji pa delujejo prek hčerinskega podjetja Bird Buddy Studio d.o.o.

V nedavni akciji so sodelovali pri zbiranju sredstev za nakup gozdnega območja v Sloveniji, kjer bodo lahko zaščitili avtohtone vrste ptic, kar je v skladu z njihovim poslanstvom spodbujanja cenjenja in ohranjanja narave. Lahko trdimo, da Bird Buddy Studio d.o.o. predstavlja harmonično združitev tehnoloških inovacij in skrbi za naravo ter podjetniškega uspeha.

VARSTVO INTELEKTUALNE LASTNINE

V letih 2021 in 2022 je Bird Buddy Inc. registriral znamki EU pri EUIPO (v besedi in figurativni obliki), pozneje pri UKIPO za območje Združenega kraljestva in pri USPTO za območje ZDA. Podjetje si prizadeva čim bolj zavarovati edinstven dizajn svojih izdelkov na svojih glavnih trgih. Tako so leta 2021 registrirali model Skupnosti za ptičjo hišico na ravni EU. Prav tako so vložili prijavo za uporabni model za nekatere edinstvene zaznavne funkcije svoje kamere pri USPTO, na podelitev katerega še čakajo. Poleg tega v podjetju ščitijo poslovne skrivnosti, predvsem algoritme in vzpostavljene poslovne dogovore, ki jih ščitijo s posebnimi klavzulami o nerazkrivanju poslovnih skrivnosti v pogodbah o zaposlitvi in drugih pogodbah s poslovnimi partnerji.

Aplikacija, ki uporabnikom prek pametnega telefona omogoča različne funkcije, je računalniški program in je zato kot taka varovana z avtorsko pravico. Po besedah investitorja in solastnika podjetja Kyla Buzzarda sta intelektualna lastnina in njena zaščita pomembni, še pomembnejša pa je odlična in kar najboljša uporabniška izkušnja strank, ki je tudi v njihovem primarnem fokusu. Kot najpomembnejšo intelektualno lastnino za podjetje pa poleg znanja, inovativnih tehnologij in rešitev opredeljuje znamko, ki jo tudi skrbno ščitijo.

Podjetje Bird Buddy Studio d.o.o. načrtuje še razširiti svojo znamko na nove proizvode in storitve ter skupnost uporabnikov okoli koncepta povezave z naravo.

PRIZNANJA IN NAGRADE

Poleg priznanja slovenski startup leta 2021 je Bird Buddy Studio d.o.o. prejel številne nagrade, ki poudarjajo njihov inovativni pristop na področju tehnologije in umetne inteligence ter prispevek k tehnologiji pametnih domov. Leta 2023 je podjetje osvojilo izjemno cennjeno nagrado SXSW Innovation v kategoriji umetne inteligence. Poleg tega je bil izbran za častnega nagrajenca CES 2022 Innovation Awards, za kar se je potegovalo več kot 1800 prijavljenih. Po mnenju revije Corporate Vision Magazine je bil Bird Buddy Studio d.o.o. razglašen za zmagovalca v nagradah za umetno inteligenco 2022. Poleg tega je podjetje osvojilo nagrado GARDENA Garden Award 2022 na sejmu spoga+gafa v Kölnu, Nemčija.

Pritegnitev partnerjev in sodelavcev

Dobro upravljan portfelj intelektualne lastnine pomeni, da zagonsko podjetje svojo intelektualno lastnino resno obravnava in ceni ter da je sprejelo ukrepe za njeno varstvo. To pri potencialnih sodelavcih zbuja zaupanje. Pomeni, da je okolje ugodno, da se bodo inovacije spoštovale in da bodo zavarovane ter da bo posel varen.

Tema sodelovanja na področju intelektualne lastnine je v zadnjem času postala pomembna v kontekstu pojava, imenovanega »odprte inovacije«. Podjetja, ki se zavzemajo za odprte inovacije, aktivno sodelujejo z zunanjimi partnerji, da bi izboljšali svojo ponudbo, s čimer spodbujajo nove ideje zunaj organizacije. V preteklosti so inovacije navadno potekale v zaprtem okolju, saj so nastajale v organizacijah, od zunaj pa je bilo le malo prispevka.

Danes je običajna praksa, da organizacije iščejo informacije od zunanjih sodelavcev. Majhna podjetja se vse pogosteje vključujejo v večje projekte in s sprejetjem ukrepov za upravljanje svoje intelektualne lastnine dokazujejo pred drugimi akterji svoje inovativne in ustvarjalne sposobnosti ter postanejo kandidati za sodelovanje z velikimi podjetji. Čeprav lahko modeli odprtih inovacij za zagonska podjetja ustvarijo ogromne priložnosti, bi morala še posebej upoštevati vprašanje lastništva intelektualne lastnine in licenčne ureditve, ki bi lahko bila pogojena z udeležbo v teh projektih. Stranke, ki pozivajo k sodelovanju, pogosto od svojih partnerjev zahtevajo, da nanje prenesejo lastništvo nad intelektualno lastnino ali podelijo široke licenčne pravice. To pa morda ne bo v skladu s poslovnim modelom zagonskih podjetij oziroma z njihovimi interesi.

Opombe

- 1 Glej International Trade Center and WIPO (2005). *Exchanging Value, Negotiating Technology Licensing Agreements – A Training Manual*. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/licensing/906/wipo_pub_906.pdf; in WIPO (2015). *Successful Technology Licensing*. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/licensing/903/wipo_pub_903.pdf.
- 2 Glej www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/URSIL/Dokumenti/Navodila-klasifikacije/uil_informacija_Registri.pdf.
- 3 Glej WIPO Green, *Licensing Check List*. www3.wipo.int/wipogreen/docs/en/wipogreen_licensingchecklist_061216.pdf.
- 4 Vendar upoštevajte, da poslovne skrivnosti lahko trajajo večno. Pogodba lahko traja tudi dlje od njenih določb o intelektualni lastnini, še posebej če gre za zagotavljanje storitev.
- 5 Več informacij o svobodi delovanja je na voljo v poglavju *Upravljanje tveganj v zvezi z intelektualno lastnino*.
- 6 Za več informacij glej WIPO »Intellectual Property Policies for Universities«. www.wipo.int/web/technology-transfer/ip-policies#:~:text=Institutional%20IP%20policies%20are%20policies,relevant%20national%20policies%20and%20strategies.
- 7 Glej WIPO IP PANORAMA. *Module 11 on IP valuation*. www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/ip_panorama_11_learning_points.pdf; in European IPR Helpdesk. »Fact sheet – Intellectual Property Valuation«, https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/ip-management-and-resources/ip-business_en.
- 8 Ibid.

Upravljanje tveganj

Poznavanje tveganj, ki jih lahko povzroči zanemarjanje pomembnosti intelektualne lastnine, je enako pomembno za uspeh zagonskega podjetja kot znanje, kako jo uporabiti za krepitev konkurenčnosti. Če zagonskemu podjetju ne uspe zavarovati svojih inovacij, ne bo moglo računati na zgoraj opisane možnosti, ki bi lahko prispevale h krepitvi in širjenju njegovega poslovanja. Zaradi nerazumevanja, kako sistem intelektualne lastnine deluje, bi lahko postalo zagonsko podjetje tarča napadov in se izpostavilo nepotrebnim stroškom. Upravljanje tveganj v zvezi z intelektualno lastnino bi moralo biti ena od prednostnih nalog celotne poslovne strategije zagonskih podjetij. Nekatera pomembnejša tveganja so opisana v nadaljevanju.

Ureditev lastništva in pravic uporabe

Nezmožnost varstva in zgodnjega varstva

Kot je navedeno zgoraj, je tehnološko zagonsko podjetje ustanovljeno, da bi na trg dalo inovativen izdelek ali storitev, včasih celo en sam izdelek ali storitev. Inovacija je pogosto njegov edini ali glavni vir vrednosti. Za takšno zagonsko podjetje je eno glavnih tveganj, da zaradi nezmožnosti varstva izgubi premoženje v korist tretjih oseb, kar ogrozi njegov celoten poslovni model. Vsako zagonsko podjetje mora zato ukrepati z namenom varovanja svojih inovacij in preprečitve, da bi si jih prisvojili drugi. Obvladovanje tega tveganja na primer vključuje naslednje korake:

- pravočasno registracijo;
- upoštevanje rokov in časovnih okvirov za registracijo; pripravo ustreznega

patentnega zahtevka, ki preprečuje zao-bidenje;

- pridobitev varstva na vseh upoštevni-h trgih in
- varovanje vseh naslednjih izboljšav.

Ker so sredstva intelektualne lastnine oze-meljsko omejena, mora strategija varstva intelektualne lastnine zagonskega podje-tja vključevati vse trge, ki so zanj zanimi-vi. Zagonsko podjetje mora po pridobitvi varstva še naprej vzdrževati svoje pravi-ce intelektualne lastnine s plačevanjem ustreznih pristojbin.

Preprečevanje uhajanja informacij

Zagonska podjetja so prav tako ogrožena, če jim potencialnih sredstev intelektualne lastnine ne uspe obdržati v tajnosti do vložitve prijave za varstvo intelektualne lastnine. Kot je že bilo omenjeno v tem priročniku, po razkritju inovacije ali mo-dela (tudi majhnemu številu ljudi) ni več mogoče trditi, da je nov, in morda ne izpol-njuje več pogojev za varstvo (razen če se je razkritje zgodilo v času dopustne dobe, če obstaja). Če se to zgodi, je lahko naenkrat ogrožen obstoj zagonskega podjetja. Po-leg tega zaupne poslovne informacije, ki so bile razkrite, ne izpolnjujejo pogojev za varstvo poslovnih skrivnosti, razen če se je razkritje zgodilo v okviru pogodbe o zaup-nosti. Zato morajo zagonska podjetja v prvi vrsti sprejeti ukrepe za pripravo in izvaja-nje sporazumov in praks o zaupnosti s svo-jim osebjem in tretjimi osebami, vključno z dobavitelji, partnerji in strankami.

Neuspešen prenos pravic

Zaposleni, dobavitelji ali izvajalci lahko pri-spevajo k inovacijam ali so zanje odgovorni.

Zagonsko podjetje ne bi smelo predpostavljati, da je lastnik tega, kar so naredili njegovi zaposleni ali pogodbeniki. V takih primerih je treba vedno upoštevati posebne določbe nacionalnega prava.

V nekaterih državah zakon lastništvo samodejno pripiše delodajalcu, če so bili izumi ustvarjeni med delom in v okviru delovnega razmerja. Vendar pa je treba upoštevati, da bodo mnoga zagonska podjetja verjetno poslovala tudi zunaj svojih državnih meja, kjer se lahko zakoni razlikujejo, zato se podjetnikom priporoča, da v svoje pogodbe o zaposlitvi vključijo klavzulo, ki se nanaša na lastništvo intelektualne lastnine. Treba je skrbno analizirati, kako se intelektualna lastnina trenutno uporablja in kakšne bodo možnosti njene uporabe z razvojem podjetja. Vedno je treba preveriti nacionalne zakone, saj lahko ti določajo, da imajo zaposleni, ki uvajajo inovacije, predkupno pravico ali da so delodajalci dolžni take zaposlene nagraditi itd.

Iz podobnih razlogov morajo pogodbe s tretjimi osebami, ki jih pripravlja zagonsko podjetje, jasno obravnavati in pojasnjevati lastništvo intelektualne lastnine. Če je izumiteljsko ali ustvarjalno delo opravil zunanji izvajalec, je treba v sporazumu med izvajalcem in zagonskim podjetjem na zagonsko podjetje prenesti vse stvaritve ali delo, ki je potrebno za uspeh podjetja. Če take določbe ni, je pogosto privzeto stališče, zlasti pri ustvarjalnem delu, kot so razvoj programske opreme, oblikovanje spletnih strani in fotografija, da je tretji izvajalec lastnik svojega dela, razen če je bilo to delo izrecno preneseno na zagonsko podjetje. Tudi v tem primeru morajo zagonska podjetja razmišljati

vnaprej, preveriti nacionalno zakonodajo ter v vseh pogodbah o zaposlitvi in pogodbah z zunanjimi subjekti navesti, kako bo določeno lastništvo. V pogodbah mora biti navedeno, da se vse inovacije, ki jih ustvarijo zaposleni ali jih naročijo tretjim osebam, prenesejo na zagonsko podjetje.

Prav tako se lahko zgodi, da je imelo zagonsko podjetje več ustanoviteljev, ki so vsi sodelovali pri ustvarjanju in razvoju začetne zamisli o izdelku. Če eden ali več od njih odide, ne da bi svoje pravice prenesli na zagonsko podjetje, se lahko zgodi, da podjetje nima več intelektualne lastnine, ki jo potrebuje za nadaljevanje poslovanja.

Podobno kot zagonska podjetja zaposlujejo tretje osebe ali sklepajo pogodbe z njimi, tudi večja podjetja sklepajo pogodbe z manjšimi podjetji za opravljanje določenih nalog. To se pogosto dogaja v okoljih odprtih inovacij, kjer velika podjetja pogosto prosijo manjša specializirana podjetja, da rešijo določene tehnične težave. V tem primeru je zagonsko podjetje v položaju zunanjega izvajalca. Preden se zagonska podjetja lotijo takšnega dela, morajo skleniti jasen dogovor z večjimi podjetji o tem, kdo bo imel v lasti intelektualno lastnino, ki izhaja iz tega posla. Ureditve bo verjetno še posebej zapletena, če zagonsko podjetje razvije novo rešitev (nova intelektualna lastnina) in mu je bil odobren dostop do intelektualne lastnine tretje osebe (obstoječa intelektualna lastnina). V takih okoliščinah je treba razjasniti, kdo ima določene pravice in kakšne so mogoče omejitve glede uporabe pridobljene intelektualne lastnine. Gre za zapletena vprašanja, ki jih je treba skrbno preučiti in pravočasno rešiti.

Cilj zagonskega podjetja bi moral biti zagotoviti »čiste« lastninske pravice intelektualne lastnine, ki jo ustvari. Če lastništvo pravic ni mogoče, bi morale zagonsko podjetje pridobiti pravico do uporabe zadevne intelektualne lastnine za dogovorjene namene. Kot pri fizični lastnini je končni cilj odpraviti vse dvome o tem, kdo je lastnik intelektualne lastnine.

Preprečevanje sodnih sporov

Dragi sodni spori lahko uničijo zagonska podjetja, za katera je značilno, da nimajo dovolj sredstev, da bi se uprta agresivni nasprotni stranki. Sodni postopki so pogosto orožje velikih podjetij (pravzaprav vseh konkurentov, ki imajo sredstva), s katerim obetavno mlado zagonsko podjetje spravijo s poti. Zagonska podjetja ogrožajo tudi »subjekti, ki ne opravljajo dejavnosti« (pogosto z nelaskavim imenom »patentni troli«), katerih poslovni model je iskanje malih podjetij, ki uporabljajo lastniško tehnologijo tretjih oseb in jim grozijo s tožbami, če ne bodo pridobili licence.

Tovrstna tveganja je mogoče ublažiti ali preprečiti s preverjanjem pravic tretjih oseb in preprečevanjem njihovih kršitev. Mogoč je vpogled v vse registrirane pravice (pri prijavi patentov navadno 18 mesecev od vložitve), tako da lahko zagonska podjetja zlahka preverijo in potrdijo, da ne uporabljajo varovane tehnologije oziroma znamk in modelov, ki pripadajo drugim. Zagonska podjetja morajo prav tako paziti, da ne kršijo del, varovanih z avtorskimi pravicami drugih, ali nezakonito dostopajo do zaupnih poslovnih informacij. Napačne lahko povzročijo drage sodne postopke, zagonsko podjetje pa lahko izgubi dragocen čas ali ogrozi svoj ugled.

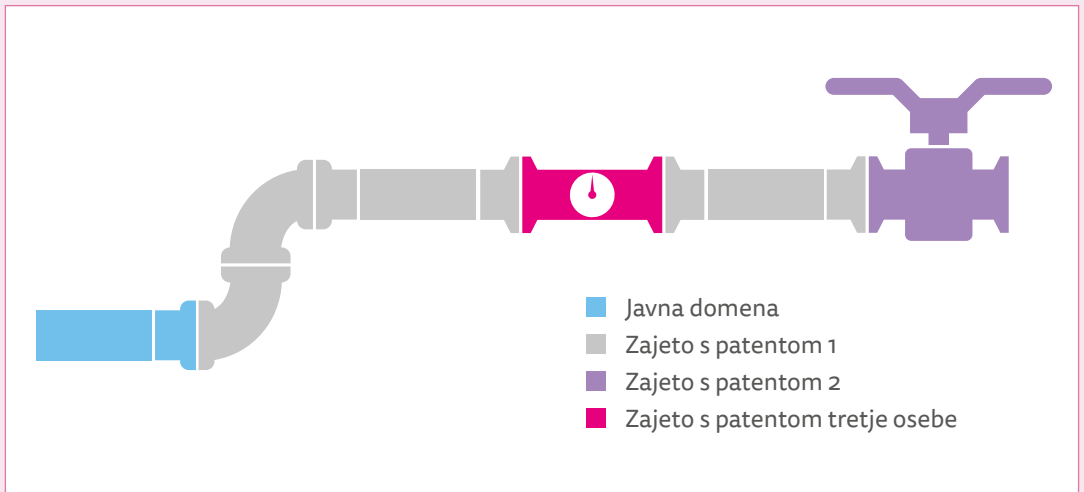
SVOBODA DELOVANJA

Zagonsko podjetje ima lahko pravice intelektualne lastnine, ki varujejo njegovo inovativno nišo, vendar te pravice same po sebi morda ne zadostujejo za trženje njegovega izdelka. Večina pravic intelektualne lastnine, zlasti patenti, je namreč »negativnih pravic«.¹ Patentni imetnik ne pridobi samodejne pravice uporabe in izkoriščanja izuma, za katerega je vložil zahtevo v svojem patentnem dokumentu. Patent lastniku patenta podeljuje le pravico, da drugim onemogoči uporabo patentiranega izuma. Iz tega sledi, da bo zagonsko podjetje morda potrebovalo dostop do drugih pravic intelektualne lastnine, da bo svoj izdelek lahko tržilo.

Zagonsko podjetje želi na primer tržiti novo in inovativno polnilno postajo za električne skuterje. Zasnova izdelka vključuje izvlečni polnilni kabel. Na trgu, kjer bo zagonsko podjetje svoj izdelek izdelovalo ali prodajalo, ima patent za izvlečni sistem drugo podjetje. Za prodajo inovativnega polnilnika z izvlečnim polnilnim kablom bo zagonsko podjetje verjetno potrebovalo dovoljenje tega podjetja. Če bo zagonsko podjetje svoj izdelek tržilo brez dovoljenja, bo podjetje, ki ima patent za izvlečni sistem, verjetno posredovalo. Od zagonskega podjetja lahko zahteva, da preneha uporabljati kabel ali plača odškodnino zaradi nepooblaščenega uporabe intelektualne lastnine podjetja.

Za preprečitev tovrstnih scenarijev morajo podjetja poiskati intelektualno lastnino tretjih oseb, ki bi jim lahko preprečila trženje izdelkov na trgih, ki jih zanimajo. To je znano kot analiza svobode delovanja.²

Slika 7. **Primer analize svobode delovanja: Izdelek A, njegove podkomponente in patenti, ki zajemajo posamezno podkomponento**

Da bi razumeli, kako svoboda delovanja deluje v praksi, si oglejte naslednji hipotetični primer analize svobode delovanja v določeni državi.

- Zagonsko podjetje želi proizvajati in prodajati izdelek A. Svoj izdelek želi tržiti pod imenom »Jambu«.
- Izdelek ima sedem ločenih podkomponent.
- Zagonsko podjetje ima vloženi dve patentni prijavi, ki sta še v postopku in zajemata pet od sedmih podkomponent (siva in vijolična barva na sliki).
- Priključek (modra barva) je kritična podkomponenta, ki je javno dostopna.
- Merilnik (rožnata barva) je v lasti patenta tretje osebe.
- Predlagano znamko »Jambu« je že zavarovalo drugo podjetje za drugo kategorijo izdelka.

V tem primeru ima zagonsko podjetje težavo, ker je merilnik (rožnate barve) patentirala tretja oseba. Zagonsko podjetje ima naslednje možnosti:

- odstrani zavarovani merilnik s končnega izdelka;

- sprejme drugačen model, da se izogne uporabi patentiranega merilnika;
- kupi patent ali pridobi licenco lastnika patenta za uporabo tehnologije merilnika;
- izpodbija veljavnost patenta.

Izdelek verjetno ne bo deloval brez merilnika, zato prva možnost morda ne bo izvedljiva. Če zagonsko podjetje ne more oblikovati alternativnega merilnika, se lahko obrne na tretjo osebo, ki je imetnik patenta in jo zaprosi za odkup patenta ali pridobitev licence za uporabo tehnologije. Če lastnik patenta patentiranega merilnika noče prodati ali licencirati ali pa bo to storil le po ceni, ki je za poslovni model zagonskega podjetja previsoka, bo zagonsko podjetje morda prisiljeno opustiti projekt, tvegati tožbo zaradi kršitve patenta ali začeti drag in negotov poskus razveljavitve patenta. Ti izidi bi lahko bili zelo škodljivi za zagonsko podjetje, ki je že vložilo veliko časa in sredstev v razvoj in komercializacijo svojega izdelka.

Čeprav se vprašanja svobode delovanja pogosto omenjajo v zvezi s patenti, lahko tudi druge pravice intelektualne lastnine sprožijo izzive svobode delovanja. Zagonsko podjetje iz našega primera je na primer želelo svoj

izdelek poimenovati »Jambu«. Ugotovilo je, da je to ime že zavarovano in se uporablja za drug izdelek. V tem primeru bi bilo ime na voljo za uporabo, saj lahko na istem ozemlju obstajata dve znamki za različni vrsti izdelkov, razen če se ena šteje za »dobro znano« (v tem primeru lahko obstajajo omejitve).

Zamislite si še druge primere. Zagonsko podjetje želi izdelovati strojno opremo, vendar za njeno delovanje ali združljivost z drugimi sistemi potrebuje programsko opremo, varovano z avtorskimi pravicami. Ali pa je zagonsko podjetje razvilo mobilno aplikacijo, vendar potrebuje dostop do vmesnika za programiranje aplikacij (API) ali kompletov za razvoj programske opreme (SDK) tretjih oseb. V okviru avtorskih pravic so lahko licence odprtokodne programske opreme povezane s pogodbenimi obveznostmi, ki zagonskemu podjetju preprečujejo komercialno izkoriščanje prvotne izvirne kode ali javno dostopnost lastne kode.

Zagonsko podjetje mora opraviti analizo svobode delovanja na vsakem geografskem območju, na katerem namerava tržiti svoj izdelek. Ker pravice intelektualne lastnine veljajo le v državah ali regijah, ki so jih podelile, lahko analiza svobode delovanja v vsaki analizirani državi prinese drugačen rezultat.

Iz vseh navedenih razlogov se zagonskim podjetjem močno priporoča, da čim prej izvedejo analizo svobode delovanja na vseh trgih, ki jih zanimajo, preden namenijo znatna sredstva za razvoj izdelka. Zagonska podjetja, ki ne izvedejo teh previdnostnih ukrepov, bodo verjetno plačala več za dostop do tehnologije ter tvegala sodne spore in ogrozile ugled. Zagonska podjetja, ki nimajo sredstev za izvedbo celovite analize svobode delovanja na vseh trgih, ki jih zanimajo, bodo morda morala določiti prednostne naloge (trgi, značilnosti izdelkov ali lastniki patentov, ki so najbolj ogroženi, itd.).

Preprečevanje potrate časa in virov

Mnoga zagonska podjetja naredijo napako, ko se »zaljubijo« v svojo idejo in ne preverijo, ali je dejansko nova; preprosto domnevajo, da nihče drug ni imel enake ideje ali njene različice. Takšna napaka lahko izdelek in zagonsko podjetje obsodi na neuspeh. Če imajo drugi enako ali podobno idejo o izdelku in so sprejeli ukrepe za varstvo na trgih, ki zanimajo zagonsko podjetje, bo zagonsko podjetje dejansko ovirano pri vstopu na te trge.

Zato se morajo zagonska podjetja truditi razumeti konkurenčno okolje. To jim bo omogočilo, da bodo dobila pomembne informacije in se izognila neprijetnim in dragim presenečenjem. Zagonsko podjetje, ki se seznanja s konkurenco, lahko svoja raziskovalna in razvojna prizadevanja usmeri na področja, ki ponujajo priložnosti, po potrebi spremeni ali prestrukturira svoj razvojni proces, prilagodi svoj poslovni model, odkrije morebitne partnerje in konkurente ali svojo idejo preprosto opusti.

Javno dostopne baze podatkov so pomemben vir informacij in lahko zagonskemu podjetju pomagajo, da sprejme te odločitve in se izogne napakam. Številne podatkovne baze patentov, ki vsebujejo objavljene patentne prijave in podeljene patente, ter podatkovne baze znamk in modelov so prosto dostopne. Predstavljajo ključne vire tehničnih, pravnih in poslovnih informacij.

Opombe

- 1 Pomembno je pojasniti, da pri analizi svobode delovanja, ki vključuje patent, obseg pravnega varstva posameznega patenta opredeljujejo patentni zahtevki (poseben del patentnega dokumenta). Za namene svobode delovanja je pomembno tisto, kar je razkrito v tem dokumentu, in ne kje drugje.
- 2 Glej »IP and Business: Launching a New Product: freedom to operate«. V WIPO Magazine, september 2005. www.wipo.int/wipo_magazine/en/2005/05/article_0006.html.

Uporaba podatkovnih baz intelektualne lastnine

Kot je bilo omenjeno, ko zagonsko podjetje vloži prijavo za patent, znamko ali model, ustrezni nacionalni ali regionalni organ za intelektualno lastnino prijavo objavi po obdobju, katerega dolžina je odvisna od pravice intelektualne lastnine in pravnega sistema. Podatkovne baze patentov, znamk in modelov zagotavljajo pomembne poslovne, tehnične in pravne informacije, ki so prosto dostopne vsem, ki imajo internetno povezavo. Te podatkovne baze so koristen vir informacij za zagonska podjetja v njihovem celotnem poslovnem ciklu, od izkoriščanja pravic intelektualne lastnine do obvladovanja tveganj.

Podatkovne baze patentov

Za pridobitev patenta mora prijavitelj razkriti informacije o izumu, ki so dovolj podrobne, da jih lahko razume strokovnjak na tem področju. Te informacije so shranjene v podatkovnih bazah patentov, ki:

- vsebujejo podrobne informacije o tehničnih rešitvah;
- so pogosto edini vir informacij, ki drugače niso na voljo;
- pokrivajo širok spekter tehničnih in znanstvenih dejavnosti;
- so razvrščene v skladu z mednarodnimi sistemi za klasifikacijo patentov, kar olajša iskanje.

Zagonsko podjetje ima dostop do brezplačnih podatkovnih baz, ki jih vodi nacionalni urad,¹ podatkovne baze patentov PATENTSCOPE organizacije WIPO,² ki vsebuje številne nacionalne in regionalne patentne zbirke, ter drugih podatkovnih baz, ki jih vodijo regionalne organizacije, kot je Espacenet, ali podatkovnih baz zasebnih ponudnikov, kot sta Google Patents in lens.org. Zasebni ponudniki komercialnih storitev

vodijo tudi podatkovne baze patentov, dostop do katerih je plačljiv in ki vključujejo zapletene funkcije iskanja in analize. Med njimi so Derwent Innovation, Questel Orbit, PatBase, TotalPatentOne, Ambergite, PatSeer, PatSnap, WIPS Global in East Linden. Zagonska podjetja imajo lahko brezplačen dostop do teh podatkovnih baz ali po znižani ceni v državah, ki izpolnjujejo pogoje v skladu s programom WIPO za dostop do specializiranih patentnih informacij (Access to Specialized Patent Information – ASPI).³ Nekaterim lahko pomagajo nacionalni patentni uradi, ki določene storitve iskanja in svetovanja zagotavljajo brezplačno ali za majhno plačilo. Seznam storitev, ki jih izvaja URSIL, lahko najdete na uil.gov.si.

Poleg tega lahko zagonska podjetja na določenih lokacijah uporabljajo storitve, ki jih zagotavljajo centri za podporo tehnologijam in inovacijam organizacije WIPO (Technology and Innovation Support Centers – TISC, www.wipo.int/tisc). V Sloveniji takih centrov ni, so pa trije patentni informacijski centri.⁴ Ti v državah članicah Evropske patentne organizacije dajejo informacije o intelektualni lastnini.

Dostop do informacij iz podatkovnih baz patentov zagonskim podjetjem pomaga:

- preprečevati podvajanje svojih prizadevanj na področju raziskav in razvoja;
- oceniti potencial patentnega varstva izuma;
- izogniti se kršitvi patentov tretjih oseb;
- oceniti konkurenčnost in edinstveno vrednost svojih izumov;
- izkoristiti tehnologije, opisane v prijavih za patente, za katere patenti niso bili podeljeni, in patente, ki niso veljavni v posameznih državah ali ki niso več v veljavi;⁵

- zbirati informacije o inovativnih dejavnostih in prihodnjih poslovnih usmeritvah konkurentov;
- izboljšati načrtovanje poslovnih odločitev v zvezi z licenciranjem, tehnološkimi partnerstvi ter združitvami in prevzemi.

Uporaba patentnih podatkov in analiza patentnega okolja

»Primerjava patentov« ali »analiza patentnega okolja« se nanaša na sistematično iskanje in analizo obstoječih patentov v določenem tehnološkem prostoru. Primerjava patentov opisuje okolje v tehnološki panogi, vrste tehnoloških rešitev, ki so morda na voljo, ter vodilne in nove igralce v tem prostoru. Temelji na iskanju stanja tehnike z uporabo iskalnih izrazov in ključnih besed, simbolov patentne klasifikacije iz mednarodne klasifikacije patentov (IPC) ali kooperativne klasifikacije patentov (CPC) ter vrste iskalnih operatorjev, ki izboljšujejo ciljno iskanje. Postopek je ponavljajoč. Ko je ustrezní nabor podatkov končan, se lahko analizirajo in vizualizirajo različna področja patentov, kar zagotavlja ključne konkurenčne, kvantitativne in kvalitativne informacije za zagonska podjetja, raziskovalne ustanove in multinacionalne družbe. Vrsta informacij, ki jih je treba analizirati in predstaviti ali celo povezati, se razlikuje glede na cilj vsake analize okolja.

Analiza patentov lahko zagotovi široko paleto informacij, med drugim o:

- tehnoloških trendih na ciljnih tehnoloških področjih. V našem dinamičnem svetu nekatere tehnologije hitro postanejo irelevantne, medtem ko se druge, kot je umetna inteligenca, širijo z naraščajočo razpoložljivostjo velikih podatkovnih nizov. Ko so podjetja sposobna

določiti mesto tehnologije na krivulji S⁶ in smer razvoja ciljnih tehnologij, lahko ustrezno oblikujejo svoje strategije komercializacije in usmerjajo svoje dejavnosti raziskav in razvoja. Te informacije so v pomoč tudi pri prepoznavanju vrhuncev patentne dejavnosti, prezasedenih območij, ki lahko otežijo vstop na trge, in območij nizke patentne dejavnosti, kjer je konkurenca morda manj intenzivna. Zagonska podjetja bodo verjetno našla nekaj najobetavnejših priložnosti na razmeroma neraziskanih področjih. Nekatere vrste analiz in storitev so usmerjene v odkrivanje teh področij;

- aktivnih igralcih na tem področju. Z analizo podatkov o patentih je mogoče prepoznati vodilne in nove igralce na področju, pa tudi potencialne partnerje in tekmece ter razkriti, kako se njihova dejavnost patentiranja razvija skozi čas. Izpostavi lahko informacije o pomembnih izumiteljih, morda o njihovih povezavah z različnimi subjekti in o sodelovanju pri projektih, kjer se pojavijo kot soprijavitelji patentnih prijav. Te informacije kažejo, kje poteka sodelovanje med panožnimi akterji, akademskimi krogi ter zagonskimi in odcepljenimi podjetji. Poleg tega lahko informacije o izumiteljih omogočajo vpogled v pretekle in sedanje povezave ter skupne raziskave in sodelovanje.

Podatkovne baze znamk in modelov

Preden zagonsko podjetje vложи čas in sredstva ter se naveže na sanjsko znamko, ki zajema vse, kar zagonsko podjetje meni o svojem izdelku, je pomembno, da opravi tako imenovano poizvedbo o registriranih znamkah. Ta omogoča preveriti, ali je takšno znamko že registriral nekdo drug ali

uporablja isto ali zelo podobno znamko za iste ali podobne izdelke. Zagonsko podjetje lahko začne s preprostim iskanjem po spletu in z iskalnikom preveri, ali se ime, ki si ga je zamislilo, že uporablja. Nadaljnje iskanje je mogoče opraviti v bazah podatkov o znamkah nacionalnih in regionalnih uradov za znamke, v mednarodni bazi podatkov o znamkah WIPO⁷ ter mednarodni bazi podatkov o znamkah TM view. Najbolje je pridobiti pomoč zastopnika za znamke. Tudi pri modelih je treba preveriti, ali je bil registriran enak ali zelo podoben model. Mednarodna baza podatkov o modelih, ki jo vodi WIPO,⁸ in mednarodna baza podatkov o modelih DESIGNView sta koristna vir za ta namen.

Avtorska pravica

Preverjanje del, varovanih z avtorskimi pravicami, je težje, ker vse države nimajo registrov avtorskih pravic, registracija »del« pa je prostovoljna. Opraviti pa je mogoče spletno iskanje, usmerjeno v poslovne ideje, za katere bi lahko bilo delo, varovano z avtorskimi pravicami, relevantno, in v konkurenčna podjetja za ugotavljanje morebitnih obveznosti in priložnosti, povezanih z intelektualno lastnino. Kot je že bilo navedeno, avtorske pravice

varujejo način izražanja ideje, ne pa ideje same. Zato je povsem mogoče ustvariti neodvisno izvirno delo, ki »nadgrajuje« delo, varovano z avtorskimi pravicami. Programska koda lahko na primer doseže isti rezultat na veliko različnih načinov, zato je mogoče napisati novo kodo brez kršitve pravic tretjih oseb. Včasih je mogoče pridobiti tudi licenco za razvoj ideje na podlagi obstoječega dela. Konkurenčno prednost je verjetno mogoče doseči, če je novo delo lažje uporabiti, je bolj praktično ali privlačno ali če se lahko učinkovito uvede na trg.

Domenska imena

Kot je navedeno zgoraj, morajo zagonska podjetja preveriti, ali je zeleno domensko ime na voljo.⁹ Če iskanje pokaže, da ni, morajo izbrati drugo domensko ime ali morda kupiti zeleno ime od nekoga, ki ga ima za nadaljnjo prodajo. Podjetja lahko zeleno domensko ime tudi spremenijo ali ga poskušajo registrirati pod drugimi domenami najvišje ravni (gTLD), vključno z novimi gTLD, ki bodo verjetno bolj dostopne, in nacionalnimi vrhnjimi domenami (ccTLD). (Več informacij o domenskih imenih najdete v poglavju Ustvarjanje prepoznavnosti vašega izdelka na trgu.)

Opombe

1 Glej www.wipo.int/directory/en/urls.jsp.

2 Glej www.wipo.int/patentscope.

3 Glej www.wipo.int/aspi/en/index.html.

4 Glej www.epo.org/en/searching-for-patents/helpful-resources/patlib.

5 Glej WIPO (2020) za informacije o iskanju in uporabi javno dostopnih informacij. Identifying Inventions in the Public Domain – A Guide for Inventors and Entrepreneurs. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1062.pdf. Glej tudi WIPO. Using Inventions in the Public Domain – A Guide for Inventors and Entrepreneurs. www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1063.pdf.

6 Krivulja S tehnologije je grafični prikaz življenjskega cikla določene tehnologije, ki opisuje njen nastanek, rast, zrelost in upad.

7 Glej WIPO. Global Brand Database. www.wipo.int/reference/en/branddb.

8 Glej WIPO. Global Design Database. www.wipo.int/reference/en/designdb.

9 Glej ICANN. Domain Name Registration Data Lookup. <https://lookup.icann.org/en>.

Remigo d.o.o.

Vir: arhiv podjetja Remigo d.o.o.

USTANOVITELJI

Marko Vrtovec (direktor), Tjaš Cvek,
Ajda Bertok, Valentin Koblar, Jan Rudolf

INVESTITORJI

Niko Petteri Punin
Slovenski podjetniški sklad

SPLETNA STRAN

<https://remigo.eu/>

INTELEKTUALNA LASTNINA

- patent, podeljen v Sloveniji
- znamka, registrirana v Sloveniji
- znamka EU
- registriran model Skupnosti
- uporabni model v Nemčiji, Italiji, Španiji in na Japonskem in Kitajskem
- v fazi popolnega preizkusa za pridobitev patenta v Indiji
- poslovne skrivnosti in know how

PRODUKT

Izkušenim čolnarjem in ljubiteljem čolnov tradicionalni zunajkrmni motorji povzročajo nemalo nevšečnosti. Tako imajo na primer bencinski motorji težave pri vžigu ter povzročajo neprijeten vonj in hrup. Električni motorji pa imajo praviloma zelo težke baterije in nezadostno moč.

Zato je slovensko zagonsko podjetje Remigo d.o.o. razvilo uporabnikom prijazen popolnoma integriran električni zunajkrmni motor moči 1000 W, namenjen različnim tipom plovil do 1500 kg. Pri razvoju motorja RemigoOne so uporabili najnovejše tehnologije, napredni dizajn in inovativne rešitve. Osredotočili so se na razvoj robustnega, vsestranskega, vzdržljivega izdelka, ki potrebuje manj vzdrževanja. Narejen je z uporabo sekundarnih surovin in predelanih materialov, kar izraža njihovo okoljsko ozaveščenost in prispeva k doseganju trajnostnih ciljev.

Podjetje je leta 2019 skupaj z ekipo soustanoviteljev ustanovil inženir elektrotehnike in psiholog **Marko Vrtovec**, oče dveh odraslih hčera in navdušen jadralac, katerega cilj je prepluti vsaj Atlantik, če ne že objadрати ves svet.

Za razvoj izdelka in poslovanja je Remigo d.o.o. prek Slovenskega podjetniškega sklada pridobil zagonsko spodbudo in v nadaljevanju razvoja podjetja tudi večjo javno-zasebno kapitalno investicijo.

VARSTVO INTELEKTUALNE LASTNINE

Podjetje Remigo d.o.o. se zaveda pomena intelektualne lastnine in njenega varstva. Pozitivne koristi vidijo predvsem v svobodi delovanja, zaščiti svojega vložka v raziskave in razvoj ter dvigu vrednosti podjetja za investitorje.

Za integriran električni zunajkrmni motor za pogon plovil je bil leta 2022 pri URSIL podeljen slovenski patent. Prav tako so pri URSIL registrirali znamko Remigo, ki so jo uspešno registrirali tudi kot znamko EU. Na ravni EU so videz svojega izdelka zavarovali z modelom Skupnosti. Prek sistema PCT jim je bil podeljen uporabni model za Nemčijo, Italijo, Španijo, Japonsko in Kitajsko. Trenutno pa so v fazi popolnega preizkusa za pridobitev patenta v Indiji. Pri varstvu intelektualne lastnine je podjetje leta 2020 uporabilo storitev URSIL, poimenovano Prva informacija o intelektualni lastnini (Prva i). Gre za storitev brezplačnega predhodnega pregleda stanja intelektualne lastnine, ki jo izvedejo strokovnjaki urada za inovativna MSP s tržno zanimivimi izdelki in storitvami brez izkušenj na področju varstva intelektualne lastnine. Pri EUIPO so prejeli finančno pomoč za delno kritje stroškov registracije modela Skupnosti in znamke EU.

Del intelektualne lastnine v podjetju varujejo tudi kot poslovne skrivnosti, kar se nanaša predvsem na motorni krmilnik in sistem za upravljanje baterije, kjer varujejo samo sestavo in programsko opremo, pri bateriji

pa postopek izdelave. Izjava o nerazkrivanju poslovnih skrivnosti je vgrajena tako v družbeno pogodbo kot v vse pogodbe o zaposlitvi.

Po mnenju podjetja jim bo varovanje intelektualne lastnine prišlo še kako prav pri preprečevanju kopiranja, kar se je v praksi žal že začelo dogajati.

PRIZNANJA IN NAGRADE

Podjetje je za svoj produkt RemigoOne prejelo številne mednarodne nagrade in priznanja. Posebej omenjamo nagrado Design Europa Award, ki jo podeljuje EUIPO za izvrstno oblikovanje pod pogojem, da je videz izdelka zavarovan kot registriran model Skupnosti, kjer je podjetje zmagalo v kategoriji MSP. V okviru največjega svetovnega tekmovanja za dizajn v navtični industriji DAME Design Award 2021, kjer ocenjujejo predvsem funkcionalnost, estetiko in embalažo produktov, so bili deležni posebne omembe za dizajn med več kot sto izdelki iz 25 različnih držav. Prejeli so tudi nagrado GREEN product award za najbolj trajnostne izdelke in koncepte leta, ki jo podeljuje organizacija Green Future Club. Med tednom oblikovanja v Milanu 2022 pa so bili nagrajeni z oznako odličnosti »Izdelano v Sloveniji«, ki jo podeljuje Center za kreativnost. Inovativni električni zunajkrmni motor RemigoOne je bil predstavljen med finalistami na Beneškem navtičnem salonu kot del posebne razstave o prihodnosti trajnostne vodne mobilnosti – MUVE Yacht Projects.

Ajda Bertok, industrijska oblikovalka in partnerka v podjetju, ki je tudi oblikovala motor RemigoOne, je ob tej priložnosti dejala: »Priložnost, da se predstavimo na tej razstavi, ki postavlja trende v navtičnem razvoju, je veliko priznanje za naše delo in potrditve, da smo na pravi poti.«

Revizija intelektualne lastnine

Revizija intelektualne lastnine¹ je sistematičen pregled intelektualne lastnine, ki jo ima podjetje v lasti, jo uporablja ali jo je pridobilo. Izvaja se za oceno in obvladovanje tveganj, odpravljanje težav in izvajanje najboljših praks pri upravljanju intelektualne lastnine. Na podlagi celovite analize intelektualne lastnine podjetja, povezanih pogodb, ustreznih politik in postopkov v zvezi s skladnostjo revizija podjetju pomaga:

- evidentirati ali posodobiti svoja sredstva intelektualne lastnine;
- analizirati, kako se ta sredstva uporabljajo ali ne uporabljajo;
- potrditi, ali so sredstva intelektualne lastnine, ki jih uporablja, v njegovi lasti ali v lasti drugih in
- ugotoviti, ali podjetje z uporabo sredstev intelektualne lastnine krši pravice drugih in ali drugi kršijo pravice intelektualne lastnine podjetja.

Poenostavljen kontrolni seznam vprašanj, ki jih je treba upoštevati pri reviziji podatkov o intelektualni lastnini, je v preglednici 2. Podjetje lahko te informacije uporabi za določanje ukrepov, ki jih mora sprejeti v zvezi z vsakim sredstvom intelektualne lastnine, da doseže svoje poslovne cilje.²

Revizije intelektualne lastnine so lahko za podjetje koristne kot splošni postopek upravljanja in za doseganje zelo specifičnih ciljev, ko je treba poznati stanje svojih sredstev intelektualne lastnine. Zagonsko podjetje, ki je na primer razvilo inovativen izdelek ali storitev in jo je morda preoblikovalo v sredstvo intelektualne lastnine, bo poskušalo oceniti, katere možnosti so mu na voljo. Z revizijo bo poskušalo ugotoviti, kako lahko njegova sredstva intelektualne lastnine podpirajo njegovo poslovno

strategijo, oceniti svojo konkurenčno moč in obvladati tveganja. Revizije zagonskim podjetjem prav tako pomagajo, da se pripravijo na vlagatelje. Vlagatelji želijo imeti jasno sliko o stanju intelektualne lastnine zagonskega podjetja. Iz podobnih razlogov bo revizija koristna tudi ob nakupu zagonskega podjetja (»izhodna faza«).

Poleg tega revizije razkrijejo sredstva, ki ne vplivajo neposredno na osnovne poslovne dejavnosti in bi jih bilo mogoče licencirati ali prodati, da bi ustvarili alternativne tokove prihodkov ter lahko omogočijo prepoznavanje odvečnih sredstev intelektualne lastnine, ki ustvarjajo nepotrebne stroške vzdrževanja in bi jih bilo treba izločiti iz portfelja.

Prvi korak pri reviziji intelektualne lastnine je opredelitev sredstev intelektualne lastnine zagonskega podjetja. To pomeni, da je treba opredeliti vsa sredstva intelektualne lastnine in ločiti tiste, ki jih je mogoče zavarovati kot intelektualno lastnino. Kot podkategorija nematerialne lastnine se intelektualna lastnina razlikuje od druge nematerialne lastnine, saj je opredeljena z zakonom in iz nje izhajajo pravice.

Zagonsko podjetje najprej v okviru notranjega procesa spremlja, kaj počne drugače kot njegovi konkurenti, kar mu daje konkurenčno prednost. Na primer, ali ima zagonsko podjetje jasno določene operativne postopke za vodenje projektov, znanje in izkušnje pri skladiščenju občutljivih kemikalij ali lasten sistem za upravljanje odnosov s strankami (CRM)? Ali je znanje zaposlenih pomemben intelektualni kapital podjetja? Ocenjevanje znanja in izkušenj zaposlenih je lahko težavno. Ena od metod je spremljanje opisov delovnih mest

Preglednica 2: Poenostavljen kontrolni seznam vprašanj, ki jih je treba upoštevati pri reviziji intelektualne lastnine

1. Kateri so potencialni viri sredstev intelektualne lastnine?

- Znaki, imena, oznake, ki se uporabljajo za označevanje izdelkov ali storitev.
- Inovativne zamisli, novi načini delovanja, tehnične rešitve.
- Ustvarjalno pisanje, programska oprema, oglaševalski napevi (»jingli«), videoposnetki itd.
- Privlačna embalaža, oblikovanje, značilne oblike itd.
- Notranje poslovne informacije, kot so: poročila; analize podatkov; tržne informacije; proizvodne informacije; know-how in negativni know-how; sezname strank in informacije o strankah; navodila za uporabo in načrtovanje; načrti, risbe, diagrami in umetniška dela; ideje in načrti; formule in izračuni; prototipi; laboratorijski zapisi in poskusi; informacije o prodajalcih in dobaviteljih; informacije o raziskavah in razvoju; podatki o stroških, cenah, dobičku, izgubah in maržah; napovedi in načrti; reklamno gradivo; finančne informacije; proračuni in napovedi; programska oprema in izvorna koda.

2. Ali so ta sredstva intelektualne lastnine lahko zavarovana kot poslovne skrivnosti, patenti, znamke, domenska imena, modeli ali avtorske pravice?

3. Ali obstajajo kakršne koli težave z lastništvom?

- Ali so ideje razvili ustanovitelji podjetja, zaposleni v okviru svoje zaposlitve ali pogodbeniki, prodajalci ali stranke?

4. Ali obstajajo ustrezni sporazumi, ki določajo njihov pomen za intelektualno lastnino?

- Ali zagotavljajo prenos pravic?

5. Če sklenjeni sporazumi ne zajemajo prenosa pravic, ali so bili sprejeti ukrepi za prenos ali licenciranje pravic podjetju?

6. Ali obstajajo težave v zvezi s kršitvijo pravic?

- Ali podjetje krši pravice katere koli tretje osebe?
- Ali tretje osebe kršijo pravice podjetja?

7. Če ni težav z lastništvom ali kršitvijo pravic:

- Ali so bili sprejeti ukrepi za vložitev ustreznih prijav za znamke, domenska imena, patente in modele?
- Ali se zagotavlja veljavnost teh prijav ali sredstev s pravočasnim plačevanjem zahtevanih pristojbin za vzdrževanje?

8. Ali so bile prijave vložene v vseh ciljnih državah?

9. Ali so bili sprejeti ukrepi za ohranitev tajnosti konkurenčnih poslovnih informacij:

- s sprejemanjem zaščitnih ukrepov, z omejevanjem dostopa do informacij;
- s podpisovanjem sporazumov o zaupnosti z zaposlenimi in tretjimi osebami, ki se jim lahko razkrijejo podatki;
- s podpisovanjem sporazumov o prepovedi konkurence z odhajajočimi zaposlenimi;
- obveščanje o notranjih politikah za preprečevanje nenamernega razkritja?

10. Kako sredstva intelektualne lastnine prispevajo k strateškim poslovnim ciljem podjetja?

- Ali se vsi uporabljajo v osnovni dejavnosti podjetja?
- Ali lahko drugi dobijo pravico do njihove uporabe?
- Ali bi bilo treba nekatera opustiti, podariti ali uporabiti na druge načine?
- Ali jih je mogoče uporabiti za pritegnitev vlagateljev, partnerjev in sodelavcev?

Opomba: Več informacij najdete na South-East Asia IPR SME Helpdesk. IP Audit Checklist. https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/publications/ip-audit-check-list_en. Glej tudi Alan R. Singleton. IP Audit Checklist (Singleton Law Firm, PC).

zaposlenih glede na zahteve njihovih delovnih mest za določitev dodane vrednosti vsakega zaposlenega. To prakso bi bilo treba dopolniti s postopki evidentiranja (laboratorijske knjige, kratka poročila o razvoju projekta, dokumentacija o raziskavah itd.), kar bo podjetju omogočilo, da svoj intelektualni kapital zajame in internalizira.

Po identifikaciji sredstev, ki so intelektualna lastnina ali potencialna intelektualna lastnina, se z revizijo določi njihov status. Katera sredstva intelektualne lastnine ima podjetje v lasti, če jih sploh ima, in ali so pravice še vedno veljavne? Če pravice intelektualne lastnine niso v lasti, ali so bili sprejeti ukrepi za pridobitev lastništva ali pravic uporabe z licenčno pogodbo?

S tako zbranimi informacijami bo zagonsko podjetje lahko odkrilo pomanjkljivosti v notranjih procesih, ugotovilo, kako bi lahko bolje obvladovalo stroške, pojasnilo stopnjo izpostavljenosti kršitvam in opredelilo priložnosti za sodelovanje.

Veliko zagonskih podjetij, ki temeljijo na intelektualni lastnini, naredi napako, ker ne posodablja svojega portfelja intelektualne lastnine. Zato lahko izgubijo začetno konkurenčno prednost, ki so jo pridobila s pravicami intelektualne lastnine. Prvi izdelek je na primer zavarovan s patentom. Izdelek je uspešen. Zagonsko podjetje nadaljuje inoviranje in uvaja več generacij izdelka s pomembnimi dodatnimi funkcijami. Ne zagotovi pa si varstva intelektualne lastnine za izboljšave, ki jih izvede, in se zanaša le na izvirni patent. Zato so novejši izdelki podjetja ranljivi z vidika posnemanja, kar konkurentom omogoča, da izpodbijajo tržno prednost zagonskega podjetja. Strategije upravljanja intelektualne lastnine zagonskega podjetja se morajo vedno razvijati v skladu z njegovimi inovacijskimi strategijami. Zagonska podjetja bi morala redno opravljati revizijo intelektualne lastnine, da bi ugotovila stanje svojih sredstev intelektualne lastnine in poskrbela, da je njihovo varstvo intelektualne lastnine ustrezno, primerno in posodobljeno.

Opombe

- 1 O izvedbi samoocene intelektualne lastnine glej WIPO IP Diagnostics. www.wipo.int/ipdiagnostics.
- 2 Glej WIPO IP Audit, Module 10. www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/ip_panorama_10_learning_points.pdf.

Priloga 1:
Ponudniki storitev

Ker ima zagonsko podjetje omejena sredstva, pogosto ne more najeti usposobljenih zunanjih ponudnikov storitev. Večina zagonskih podjetij se ne zaveda, da potrebuje zunanjo pomoč, ali pa si je ne more privoščiti. Ustanovitelji navadno to potrebo zavračajo ali pa poskušajo vzeli zapolniti sami. Zagonskim podjetjem pogosto primanjkuje podpore na dveh ključnih področjih: pravno svetovanje in varstvo intelektualne lastnine. Čeprav za to težavo žal ni preproste rešitve, bo zagonsko podjetje, ki ve, kdaj potrebuje pomoč, verjetneje našlo začasne rešitve. Ustanovitelji bi morali preveriti razpoložljivost programov lokalnih pospeševalcev ali inkubatorjev. V Sloveniji deluje mreža subjektov inovativnega okolja za podporo zagonskim podjetjem, in sicer v okviru Javne agencije Republike Slovenije za spodbujanje investicij, podjetništva in internacionalizacije (SPIRIT Slovenija). Aktiven je tudi Slovenski podjetniški sklad, ki MSP ponuja finančne in vsebinske spodbude. Podjetja lahko pomoč poiščejo tudi pri pisarnah za prenos tehnologije (TTO), če prihajajo iz akademskega okolja, ali pa se obrnejo na druge ponudnike storitev, ki lahko brezplačno ali po ugodni ceni zagotovijo osnovne podporne storitve. Zagonska podjetja, ki so v fazi zbiranja finančnih sredstev, bi morala predvideti proračunske stroške za najemanje zunanjih ponudnikov storitev ter stroške podaljšanja pravic intelektualne lastnine in plačilo pristojbin za vzdrževanje. Večina skladov tveganega kapitala teh izdatkov ne bo izpodbijala, saj se verjetno zaveda pomembnosti strokovnega svetovanja.

Zagonska podjetja morda potrebujejo nasvete pri pripravi patentne prijave, pripravi pravnih temeljnih dokumentov ali preprosto pri oblikovanju učinkovitega poslovnega

modela. Nekatere organizacije zagotavljajo pomoč podjetnikom med začetno fazo razvoja, vendar niso prisotne povsod.

Pospeševalniki

Pospeševalniki so navadno neprofitne organizacije, ki zagonskim podjetjem pomagajo »pospešiti« poslovno rast (v Sloveniji na primer ABC Accelerator). Pospeševalniki zagotavljajo mentorstvo, krepitev zmogljivosti in v nekaterih primerih tudi kapitalске naložbe v zameno za majhen delež lastniškega kapitala. Najboljši pospeševalniki so zelo selektivni in za kandidate velja strog postopek prijave. Cilj pospeševalnika je pripraviti zagonsko podjetje na pridobitev finančnih sredstev iz skladov tveganega kapitala. V razvijajočih se gospodarstvih pospeševalniki v okviru univerze ali tehnološkega parka prevzamejo vlogo pospeševalnika in se usmerijo v določene panoge, biološke vede, zelene tehnologije itd. Dober pospeševalnik bo ponudil tudi mentorje ali osebe s posebnim strokovnim znanjem na področju določene panoge, prava ali intelektualne lastnine, ki lahko zagonskemu podjetju pomagajo pri spopadanju z različnimi zgoraj opisanimi izzivi. Nekateri pospeševalniki imajo predstavništva v več državah in lahko zagotovijo odskočno desko za obetavna zagonska podjetja, ki želijo vstopiti na mednarodne trge.

Inkubatorji

Inkubatorje navadno sponzorirajo univerza, sklad tveganega kapitala, podjetje ali država. Njihov cilj ni dobiček, čeprav lahko nekateri zahtevajo opcijo (prihodnjo pravico) za pridobitev lastniškega kapitala v zagonskem podjetju. Večina inkubatorjev

sprejme zagonska podjetja v zelo zgodnji fazi, še preden pravno obstajajo, kar ustanoviteljem omogoča, da svojo poslovno idejo izpopolnijo in iz inkubatorja odidejo z dobro strategijo in poslovnim modelom. V Sloveniji na primer delujejo Tovarna podjetij – podjetniški inkubator Univerze v Mariboru, Ljubljanski univerzitetni inkubator, d.o.o., SAŠA inkubator d.o.o., Primorski tehnološki park d.o.o., Katapult d.o.o., Inkubator d.o.o. Sežana. Dober inkubator, prav tako kot dober pospeševalnik, bo ponudil mentorske storitve, da bi pomagal pri oblikovanju poslovnega modela in reševanju vprašanj intelektualne lastnine in drugih pravnih vprašanj ter zagotovil informacije o temah, ki so koristne za ustanovitelje.

Centri za upravljanje tehnologij in njihov prenos (TMO in TTO)

Znani so tudi kot pisarne za prenos tehnologije ali pisarne za upravljanje znanja in običajno delujejo v okviru univerze ali raziskovalnega središča. Modeli centrov TMO in TTO se močno razlikujejo od države do države. Vendar je njihov glavni namen prenos intelektualne lastnine (navadno patentov, ki so nastali v okviru univerze) v industrijski sektor prek licenciranja in ustvarjanje prihodkov za univerzo.

Teoretično se center za upravljanje tehnologij ukvarja tudi s prenosom intelektualne lastnine na zagonsko podjetje ali odcepljeno podjetje (*angl. spinout*), vendar tudi v tem primeru med centri obstajajo pomembne razlike glede metodologije in ciljev. Poslanstvo nekaterih centrov TMO je spodbujati akademsko podjetništvo in učinkovito izpolnjevati vlogo inkubatorja

ali pospeševalnika. Drugi si prizadevajo iz svojih portfeljev intelektualne lastnine pridobiti največjo vrednost in svojim odcepljenim podjetjem ne zagotavljajo posebnih pogojev ali privilegijev. Praviloma ima osebje centrov TMO strokovno znanje o vprašanjih, povezanih z intelektualno lastnino, zato bo center TMO morda pripravljen za zagonsko podjetje opraviti postopek za vložitev patentne prijave in plačati stroške v imenu zagonskega podjetja v zameno za majhen delež lastniškega kapitala, možnost nakupa lastniškega kapitala ali pod pogojem, da bo zagonsko podjetje plačalo stroške patenta, ko bo začelo ustvarjati prihodek.

Državni, nevladni in mednarodni podporni programi

Večina držav zagotavlja zanimive podporne programe za spodbujanje podjetništva in inovacij (v Sloveniji so to na primer subjekti inovativnega okolja, SPOT točke, zagonske spodbude P2, različni vavčerji itd.). Nekateri ponujajo majhen predsemenski kapital, ki zagonskim podjetjem omogoča začetek delovanja. Nekatere vlade pod določenimi pogoji ponujajo podpore za kritje stroškov patentiranja. Večina nacionalnih patentnih uradov ima službo za pomoč uporabnikom, ki pojasnjuje razpoložljive načine pridobitve varstva intelektualne lastnine in postopek prijave. Nekatere mednarodne fundacije zagotavljajo storitve inkubacije in pospeševanja v različnih tehnoloških ali tržnih sektorjih, ki jih zanimajo. Številne mednarodne organizacije zagotavljajo brezplačne informacije, dostop do omrežij usposobljenih strokovnjakov, dostop do uporabnih podatkovnih baz in informacije o mednarodnih primerih dobrih praks (glej Prilogo 2: Viri).

Priloga 2:

Viri

- Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US in 20/18 – OROZ631). Dostopen na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1263>.
- Pravilnik o vsebini prijave modela (Uradni list RS, št. 102/01 in 112/04). Dostopen na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV4048>.
- Pravilnik o vsebini patentne prijave in o postopku z deljenimi patenti (Uradni list RS, št. 102/01). Dostopen na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV4047>.
- Pravilnik o znamki (Uradni list RS, št. 93/20). Dostopen na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV14047>.
- Zakon o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15, 63/16 – ZKUASP, 59/19 in 130/22). Dostopen na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO403>.
- Zakon o industrijski lastnini (Uradni list RS, št. 51/06 – uradno prečiščeno besedilo, 100/13, 23/20 in 76/23). Dostopen na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1668>.
- Zakon o izumih iz delovnega razmerja (Uradni list RS, št. 15/07 – uradno prečiščeno besedilo). Dostopen na: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO361>.
- Zakon o poslovni skrivnosti (Uradni list RS, št. 22/19). Dostopen na: [www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7758](http://Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7758).
- Zakon o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (Uradni list RS, št. 186/21 in 40/23). Dostopen na: <http://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7733>.
- Publikacija WIPO (2006). *Creative Expression: An Introduction to Copyright and Related Rights for Small and Medium-sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 4. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-918-23-en-creative-expression.pdf.
- Publikacija WIPO (2015). *Successful Technology Licensing*. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/licensing/903/wipo_pub_903.pdf.
- Publikacija WIPO (2017). *Making a Mark: An Introduction to Trademarks for Small and Medium Sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 1. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-900-1-en-making-a-mark-an-introduction-to-trademarks-for-small-and-medium-sized-enterprises.pdf.
- Publikacija WIPO (2018). *Inventing the Future – An Introduction to Patents for Small and Medium sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 3. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-917-1-en-inventing-the-future.pdf.
- Publikacija WIPO (2019). *In Good Company: Managing Intellectual Property Issues in Franchising*. Intellectual Property for Business Series no. 5. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-1035-en-in-good-company-managing-intellectual-property-issues-in-franchising.pdf.
- Publikacija WIPO (2019). *Looking Good: An Introduction to Industrial Designs for Small and Medium sized Enterprises*. Intellectual Property for Business Series no. 2. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-498-1-en-looking-good-an-introduction-to-industrial-designs-for-small-and-medium-sized-enterprises.pdf.

- Publikacija WIPO (2020). *Identifying Inventions in the Public Domain – A Guide for Inventors and Entrepreneurs*. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1062.pdf.
- Publikacija WIPO (2020). *Using Inventions in the Public Domain – A Guide for Inventors and Entrepreneurs*. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1063.pdf.
- WIPO Akademija. Program učenja na daljavo. Dostopen na: www.wipo.int/academy/en/.
- Baza WIPO: Global Brand Database. Dostopna na: www.wipo.int/reference/en/branddb/.
- Baza WIPO: Global Design Database. Dostopna na: www.wipo.int/reference/en/designdb/.
- Baza WIPO: Green Licensing Check List. Dostopna na: www3.wipo.int/wipogreen/en/network/index.html#licensing.
- Program WIPO: Inventor Assistance Program (IAP). Dostopen na: www.wipo.int/iap/en/index.html.
- WIPO IP Diagnostics. Dostopen na: www.wipo.int/web/wipo-ip-diagnostics.
- Spletna stran WIPO za MSP: IP for Business. Dostopna na: www.wipo.int/sme/en.
- Tečaj WIPO: IP PANORAMA. Dostopen na: www.wipo.int/sme/en/ip-panorama.html.
- Iskalnik WIPO: Lex Database Search. Dostopen na: www.wipo.int/web/wipolex.
- Poročila WIPO o patentni krajini: Patent Landscape Reports. Dostopna na: www.wipo.int/patentscope/en/programs/patent_landscapes/.
- Baza WIPO: PATENTSCOPE. Dostopna na: www.wipo.int/patentscope/en/.
- Centri za podporo tehnologijam in inovacijam organizacije WIPO (Technology and Innovation Support Centers – TISCs). Dostopen na: www.wipo.int/tisc.
- Spletna stran WIPO o univerzah in intelektualni lastnini. Dostopna na: www.wipo.int/about-ip/en/universities_research.
- Spletna stran WIPO. Dostopna na: www.wipo.int.
- Publikacija WIPO in Mednarodne gospodarske zbornice (2012). *Making Intellectual Property Work for Business. A Handbook for Chambers of Commerce and Business Associations Setting Up Intellectual Property Services*. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/956/wipo_pub_956.pdf.
- Publikacija WIPO in Mednarodnega trgovinskega centra (2003). *Marketing Crafts and Visual Arts: The Role of Intellectual Property*. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/itc_p159/wipo_pub_itc_p159.pdf.
- Publikacija WIPO (2003). *Secrets of Intellectual Property: A Guide for Small and Medium-sized Exporters*. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/itc_p163/wipo_pub_itc_p163.pdf.
- Publikacija WIPO (2005). *Exchanging Value, Negotiating Technology Licensing Agreements. A Training Manual*. Dostopna na: www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/licensing/906/wipo_pub_906.pdf.

Publikacije v zbirki

»INTELEKTUALNA LASTNINA ZA PODJETJA«:

1. Pustiti pečat:

Uvod v znamke za mala in srednje velika podjetja.

Publikacija WIPO št. 900.1

2. Privlačen videz:

Uvod v modele za mala in srednje velika podjetja.

Publikacija WIPO št. 498.1

3. Izumljanje prihodnosti:

Uvod v patente za mala in srednje velika podjetja.

Publikacija WIPO št. 917.1

4. Ustvarjalno izražanje:

Uvod v avtorsko in sorodne pravice za mala in srednje velika podjetja.

Publikacija WIPO št. 918

5. V dobri družbi:

Upravljanje vprašanj intelektualne lastnine pri franšizingu.

Publikacija WIPO št. 1035

6. Podjetniške ideje:

Vodnik po intelektualni lastnini za zagonska podjetja.

Publikacija WIPO št. 961

Vse publikacije je mogoče brezplačno prenesti v angleščini na:

www.wipo.int/publications

